

Opdrachtgever

SZW

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Opdrachtnemer

ROA

Onderzoek

SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS)

Uitvoeringsjaar 2009

Startdatum – 1 januari 2009

Einddatum – 1 september 2010

Categorie

Arbeidsmarkt

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009

Doel en vraagstelling

Het onderzoek onder gediplomeerde schoolverlaters geeft antwoord op vragen als: wat is de kwaliteit van de gediplomeerde schoolverlaters en wat gaan ze na hun opleiding doen? Hoe is de aansluiting met het vervolgonderwijs? Als ze naar de arbeidsmarkt gaan, hoe snel krijgen ze dan werk? En sluit dat werk dan ook aan op de gevolgde opleiding?

Conclusie

Dit rapport gaat hoofdzakelijk in op de bestemming van gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden van het school- of studiejaar 2007/2008. De resultaten die worden gepresenteerd zijn gebaseerd op het onderzoek dat eind 2009 over de volle breedte van het Nederlandse onderwijsstelsel is uitgevoerd. De uitkomsten hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding. Het eerste hoofdstuk gaat in hoofdlijnen in op de kwaliteit van gediplomeerde schoolverlaters in 2009 (onder meer de intrede op de arbeidsmarkt). Daarna komt in hoofdstuk 2 de kwalificatie aan de orde. De kwalificatiefunctie van onderwijs draait om de vraag in hoeverre het onderwijs erin geslaagd is om de schoolverlater uit te rusten met relevante competenties. Hoofdstuk 3 handelt over selectie. De selectiefunctie van het onderwijs betreft het beoordelen van studenten op de aanwezige competenties en het op grond hiervan certificeren naar eindniveau. In hoofdstuk 4 komen de kwalificerende vervolgotrajecten aan bod. Hoofdstuk 5 behandelt de intrede op de arbeidsmarkt, toegespitst op allocatie en extern rendement. Tenslotte wordt in deze rapportage het effect van de conjuncturele malaise gezien. Het rapport wordt afgesloten met een Statistische bijlage (tabellen naar opleidingssector). Voor (meer) gedetailleerde informatie wordt verwezen naar de website van ROA.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/kfrb53ho>

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009

ROA-R-2010/7

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Maastricht University
School of Business and Economics

Maastricht, juni 2010

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur van het ROA.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Maastricht University
School of Business and Economics

Vormgeving

ROA secretariaat, Maastricht

Verkoop

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
email: secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
website: www.roa.nl

ISBN: 978-90-5321-488-6
juni 2010

Inhoud

Voorwoord	V
Samenvatting	IX
1 Kwaliteit van schoolverlaters	1
2 Kwalificatie	5
3 Selectie	13
4 Kwalificerende vervolotrajecten	21
5 Intrede op de arbeidsmarkt	31
5.1 Allocatie	31
5.2 Extern rendement	40
6 Effect van de conjuncturele malaise	51
Literatuur	53
Bijlage 1: Enkele centrale begrippen	55
Bijlage 2: Kernindicatoren 1998-2009	57
Statistische Bijlage	59
Tabellen naar opleidingssector	

Voorwoord

Wat vinden gediplomeerde schoolverlaters van hun opleiding en wat gaan ze na hun opleiding doen? Hoe is de aansluiting met het vervolgonderwijs? En als ze naar de arbeidsmarkt gaan, hoe snel krijgen ze dan werk? En sluit dat werk dan ook aan op de gevolgde opleiding? Hoe tevreden zijn werkende schoolverlaters met hun functie en hoe schatten zij hun carrièreperspectieven in?

Sinds 1991 voert het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van Maastricht University in samenwerking met DESAN Research Solutions enkele grootschalige onderzoeken uit onder recente schoolverlaters en pas afgestudeerden waarmee op dit soort vragen een antwoord kan worden gegeven. Het voorliggende rapport *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009* gaat in op de transitie van school naar werk of vervolgonderwijs van gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden van het school- of studiejaar 2007/2008. De resultaten die worden gepresenteerd zijn gebaseerd op het onderzoek dat eind 2009 over de volle breedte van het Nederlandse onderwijsstelsel is uitgevoerd, en hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding. In totaal zijn 98.128 schoolverlaters en afgestudeerden benaderd. De totale respons bedroeg 30%. De verzamelde gegevens vormen samen het door het ROA ontwikkelde SchoolverlatersinformatieSysteem (SIS). Dit informatiesysteem is gebaseerd op een viertal grootschalige enquêtes die volgens een geïntegreerd model worden uitgevoerd.

Allereerst betreft het de VO-Monitor. Deze enquête is gericht op schoolverlaters van het algemeen voortgezet onderwijs (HAVO, VWO) en het voorbereidend beroepsonderwijs (VMBO). Vervolgens de BVE-Monitor, een enquête onder schoolverlaters van de beroepsopleidende (BOL) en beroepsbegeleidende leerweg (BBL) van het secundair beroepsonderwijs. Tot slot de HBO-Monitor en WO-Monitor. Deze enquêtes zijn gericht op afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs (HBO) en het wetenschappelijk onderwijs (WO). Ze worden uitgevoerd onder auspiciën van respectievelijk de HBO-raad en de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU). De VSNU heeft besloten om met ingang van 2008 de WO-Monitor niet meer jaarlijks uit te voeren maar tweejaarlijks en bovendien de uitvoering aan het IVA uit te besteden. Om de laatstgenoemde reden zijn gegevens over het WO voor meting 2009 niet altijd vergelijkbaar met de andere onderwijsniveaus. Als gevolg hiervan ontbreken gegevens over het WO in een aantal tabellen, figuren en additioneel uitgevoerde analyses. We danken de VSNU voor het gebruik van de WO data.

Het ROA heeft de algehele projectleiding van SIS en is specifiek verantwoordelijk voor de instrumentontwikkeling en de wetenschappelijke analyse en rapportage. DESAN Research Solutions is verantwoordelijk voor de dataverzameling en -verwerking, alsmede voor de specifieke rapporten voor de deelnemende onderwijsinstellingen. Over de dataverzameling en -verwerking verschijnt tweejaarlijks een apart werkdocument bij het ROA.

De vier schoolverlatersonderzoeken hebben ieder een tweeledige doelstelling. In de eerste plaats fungeren ze als instrument voor kwaliteitszorg voor onderwijsinstellingen.

Deelnemende onderwijsinstellingen ontvangen daartoe een uniek en vertrouwelijk instellingsrapport met de resultaten van hun 'eigen' schoolverlaters of afgestudeerden. In de desbetreffende rapporten worden deze resultaten direct vergeleken met het landelijke beeld voor de onderscheiden opleidingen. Deze instellingsrapporten worden gebruikt als instrument om de eigen opleiding te evalueren, bijvoorbeeld in het kader van een visitatie. Ook worden de gegevens gebruikt om (aankomende) studenten voor te lichten over de verwachte beroepsperspectieven. De tweede doelstelling van de vier schoolverlatersonderzoeken betreft het genereren van een statistisch betrouwbare, landelijk representatieve databron over de transitie van school naar werk of vervolgonderwijs. Door het grootschalige karakter van de onderzoeken en de goede onderlinge afstemming vormen de huidige schoolverlatersonderzoeken VO-Monitor, BVE-Monitor, HBO-Monitor en WO-Monitor de belangrijkste en meest gedetailleerde informatiebron over de bestemming van schoolverlaters in Nederland.

Dit rapport richt zich vooral op degenen die zich in beleidsmatige zin bezighouden met de doorstroom van gediplomeerde schoolverlaters binnen het onderwijssysteem enerzijds en de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters anderzijds. Daarbij wordt met name gedacht aan de landelijke en regionale overheid, sociale partners, het UWV Werkbedrijf, particuliere intermediairs en het (georganiseerde) onderwijsveld. De gegevens in dit rapport geven een beeld van het recente doorstroomgedrag en arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters.

Het rapport *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009* omvat zowel de rapportage over de actuele situatie van de gediplomeerde schoolverlaters als de statistische bijlage waarin de belangrijkste resultaten van meting 2009 in tabelvorm zijn samengebracht. De tabellen uit deze statistische bijlage zijn voor het VMBO, het VO, het MBO en het HBO ook op opleidingsniveau beschikbaar. Deze zijn te vinden op www.roa.unimaas.nl/kerncijfers.htm. Over de resultaten van meting 2009 verschijnt ook een ROA Factsheet *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009. Feiten en cijfers*. Voor meer informatie over de schoolverlatersonderzoeken wordt verwezen naar de website van het ROA: www.roa.nl.

Naast de voorliggende rapportage is over meting 2009 reeds verslag gedaan in een tweetal rapporten van het ROA, namelijk het rapport *MBO-diploma in tijden van crisis. Doorleren of werk zoeken?* (Meng, Huijgen, Ramaekers, 2010) en het rapport *MBO: Tevredenheid en aansluiting met vervolgonderwijs en arbeidsmarkt* (Meng, Soudant, van Thor, 2010). Daarnaast zal de HBO-raad dit jaar het verslag *Feiten en cijfers. HBO-Monitor 2009: De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs* uitbrengen. Het ROA zal verder nog een rapportage over voortijdige schoolverlaters en een rapportage over het AVO uitbrengen.

De projectleiding van *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009* berust bij dr. C.M. Meng. De *Statistische Bijlage* is samengesteld door P.J.E.G van der Kolk en E.M.H.P. Soudant. De eindredactie is in handen van dr. C.M. Meng en drs. G.W.M. Ramaekers. Secretariële ondersteuning is verleend door M.H.J. Beenkens. Voornoemde personen zijn allen werkzaam bij het ROA. Aan SIS, waarop dit rapport is gebaseerd, werken verder mee drs. M.C.M.Th. van Alphen, drs. J.M.R. van Dongen en drs. B.M. Kinket (allen werkzaam bij DESAN Research Solutions). Een speciale dank is gericht aan P. Dijkstra, N. Nijdam, drs. J.D. de Vries en I. Dijkema (allen werkzaam bij de Informatie Beheer Groep te Groningen)

voor de medewerking bij het uitzetten van de steekproeven onder zowel de gediplomeerde als de ongediplomeerde schoolverlaters van het VMBO, het MBO, het AVO en het WO.

Een speciaal woord van dank wordt gericht aan de vertegenwoordigers van de financiers die in de klankbordgroep zitting hebben: drs. R. Jongsma (werkzaam bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), drs. U. Teunis (werkzaam bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), F. de Graaf, J.A. de Hoog, drs. drs. B. Verlaan en drs. M. Warmerdam (allen werkzaam bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).

Maastricht, juni 2010

Prof. dr. T.J. Dohmen
directeur

Samenvatting

Aan de hand van een drietal functies van onderwijs (kwalificatie, selectie, allocatie) en het extern rendement (opbrengsten in vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt) van onderwijs wordt hieronder een samenvattend beeld geschetst van het gehele onderwijsveld op basis van resultaten uit de meting die eind 2009 onder gediplomeerde schoolverlaters heeft plaatsgevonden.

Kwalificatie

De kwalificatiefunctie van onderwijs draait om de vraag in hoeverre het onderwijs er in is geslaagd om de schoolverlaters afdoende uit te rusten met de competenties welke relevant zijn voor de doorstroming naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. Om dit na te gaan is in dit rapport gekeken naar het oordeel van de schoolverlaters over de breedte en diepgang van de opleiding en naar de vraag in hoeverre de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt c.q. kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen.

De overgrote meerderheid van de schoolverlaters is tevreden over de breedte van de opleiding (83%) en de diepgang van de opleiding (81%). Schoolverlaters schatten hun ontwikkelpotentieel hoger in (61% tevreden) dan hun startbekwaamheid (44% tevreden).

Selectie

De selectiefunctie van onderwijs betreft het beoordelen van studenten op de aanwezige competenties en het op grond hiervan certificeren naar eindniveau. Het oordeel van de schoolverlaters over de selectiviteit van hun opleiding is gebaseerd op hun mening over de moeilijkheidsgraad en het niveau van hun opleiding en hun mening over een drietal aspecten van de beoordeling van hun studievoortgang.

De overgrote meerderheid (79%) van de gediplomeerde schoolverlaters is niet ontevreden over de moeilijkheidsgraad van hun opleiding. Dit laat onverlet dat 'maar liefst' 17% de opleiding te makkelijk vindt, 'slechts' 20% vindt dat de docenten streng waren in de beoordeling van studenten, 'slechts' 31% de opleiding uitdagend qua niveau vond, 'slechts' 26% de tentamens/opdrachten over het algemeen als zeer pittig heeft ervaren en nog niet de helft (40%) vindt dat er voldoende is getoetst op inzicht. Kortom, een niet te verwaarlozen deel van de gediplomeerde schoolverlaters in Nederland vindt dat hun opleiding best wat selectiever had mogen zijn.

Allocatie

De allocatiefunctie van onderwijs betreft de vraag of het onderwijs de schoolverlaters op een adequate wijze toeleidt naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. De allocatiefunctie die betrekking heeft op dat deel van de schoolverlaters dat naar een vervolgopleiding doorstroomt is gebaseerd op (1) de vraag of zij doorstromen naar een verwante opleidingsrichting

en (2) de tevredenheid met de aansluiting tussen gevolgde opleiding en vervolgopleiding. De allocatiefunctie die betrekking heeft op dat deel van de schoolverlaters dat naar de arbeidsmarkt doorstroomt is gebaseerd op (1) de vraag of de functie qua vereist opleidingsniveau en vereiste opleidingsrichting bij de gevolgde opleiding past, (2) de benutting van de capaciteiten in de huidige functie en (3) de tevredenheid met de huidige functie.

Van alle gediplomeerde schoolverlaters stroomt 63% (meting 2008 eveneens 63%) door naar vervolgonderwijs. Van deze doorstromers stroomt ruim de helft (59%) door naar een verwante vervolgopleiding, en vindt bijna driekwart (74%) dat de vervolgopleiding redelijk tot goed aansluit op de afgeronde opleiding.

Ruim de helft (54%; meting 2008: 55%) van de gediplomeerde schoolverlaters richt zich na het verlaten van de opleiding op de arbeidsmarkt. Van alle betaald werkende schoolverlaters heeft driekwart (74%; vorige meting 77%) een baan op minimaal het eigen opleidingsniveau, en 70% (meting 2008: 71%) een functie waarvoor de eigen of een verwante opleidingsrichting vereist is. Ten opzichte van meting 2008 is het aandeel van de betaald werkende schoolverlaters met een baan die past bij hun opleidingsniveau dus licht gedaald. Van de betaald werkende schoolverlaters geeft bijna tweederde (64%) aan dat de opgedane kennis en vaardigheden in hun werk goed worden benut. Bijna driekwart (72%) van de betaald werkende schoolverlaters is tevreden met de huidige functie.

Extern rendement

Bij het extern rendement met betrekking tot de doorstroom naar vervolgonderwijs gaat het om de prestaties in het vervolgonderwijs. Bij het extern rendement met betrekking tot de arbeidsmarkt gaat het om de kans op werk, de mate van werk en de beloning.

In totaal geeft 13% van de verder lerende schoolverlaters aan inmiddels gestopt te zijn met de aanvankelijk gekozen vervolgopleiding. Van de 13% met de vervolgopleiding gestopte schoolverlaters is 9%-punt studiewisselaar, en dus niet verloren voor het onderwijs.

Van de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden, is 6% werkloos. Dit is 1%-punt meer dan in meting 2008. Hierbij dient te worden bedacht dat de onderzochte schoolverlaters in schooljaar 2007-2008 hun diploma hebben behaald, dus net voordat de economische crisis begon. Vier van de tien betaald werkende schoolverlaters werken in deeltijd (minder dan 33 uur per week). Gemiddeld verdienen de betaald werkende schoolverlaters € 11,02 bruto per uur.

Tevredenheid achteraf

Gemiddeld zou 84% van de verder lerende schoolverlaters, achteraf gezien, opnieuw kiezen voor de door hen afgeronde opleiding. De tevredenheid van de gediplomeerde schoolverlaters over hun afgeronde opleiding is dus, alles gezien, groot.

In tabel S.1 zijn nog enkele kernindicatoren opgenomen per onderwijssoort. Bij de kernindicatoren met betrekking tot het MBO dient te worden bedacht dat gediplomeerden van de BBL gemiddeld bijna 8 jaar ouder zijn dan gediplomeerden van de BOL.

Tabel S.1
Enkele kernindicatoren per onderwijssoort

	Verder leren	Aanbieden op de arbeidsmarkt	Werkloosheid	Flexibele aanstelling	Bruto uurloon	Minimaal eigen niveau	Eigen/ verwante richting	Zelfde opleiding
	%	%	%	%	€	%	%	%
AVO	89	10	16	42	6,96	X	X	96
VMBO	95	28	6	63	4,83	86	51	82
BOL 1	51	58	30	61	6,57	57	54	68
BOL 2	59	57	12	54	7,85	68	58	73
BOL 3	43	71	11	43	10,04	76	76	77
BOL 4	55	56	6	44	10,36	85	76	79
BBL 1	25	90	9	20	9,28	51	41	87
BBL 2	33	95	3	30	10,12	62	61	84
BBL 3	21	96	3	25	11,72	61	78	83
BBL 4	18	94	1	13	13,13	82	83	84
HBO	36	83	6	46	13,36	82	80	78
WO	31	94	5	X	15,76	67	73	86
Totaal	63	54	6	41	11,02	74	70	84

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

- x = geen (vergelijkbaar) cijfer beschikbaar.
- Verder leren = % respondenten dat in aansluiting op de gevolgde opleiding een vervolgopleiding (incl. duale opleidingen) is gaan volgen.
- Aanbieden op de arbeidsmarkt = % respondenten dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt (inclusief degenen die leren en werken combineren in duale opleidingen)
- Werkloosheid = werkzoekenden als % van de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden.
- Flexibele aanstelling = % van de werkende schoolverlaters met een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling.
- Bruto uurloon = Bruto uurloon in de hoofdfunctie inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Uurloon afgerond op 5 cent.
- Minimaal eigen niveau = % van de werkende schoolverlaters dat aangeeft dat de werkgever voor deze functie minimaal een diploma van het gevolgde onderwijsniveau eist.
- Eigen/verwante richting = % van de werkende schoolverlaters dat aangeeft dat de werkgever voor deze functie een diploma van de gevolgde opleidingsrichting of een verwante opleidingsrichting eist.
- Zelfde opleiding = % van de schoolverlaters dat aangeeft, achteraf bezien, dezelfde opleiding opnieuw te zullen kiezen.

1

Kwaliteit van schoolverlaters

In dit rapport wordt ingegaan op de vraag hoe het de gediplomeerde schoolverlaters is vergaan nadat ze de opleiding in 2008 hebben verlaten¹. Dit gebeurt aan de hand van enkele indicatoren die samen iets zeggen over het succes van de transitie naar vervolgonderwijs of arbeidsmarkt. In die zin kunnen de gehanteerde indicatoren een indicatie geven van de kwaliteit van de output van het onderwijs, zoals we dat kunnen vaststellen bij schoolverlaters.

De kwaliteit van onderwijs wordt doorgaans vanuit twee invalshoeken beoordeeld: het onderwijs moet doeltreffend (effectief) zijn en het moet doelmatig (efficiënt) zijn. De doeltreffendheid is ontleend aan de functies die het onderwijs moet vervullen: kwalificatie, selectie en allocatie (Peschar & Wesselingh, 2001). De doelmatigheid wordt vastgesteld op basis van het *extern rendement*: dit betreft de opbrengsten op de arbeidsmarkt of in vervolgonderwijs voor de schoolverlaters.

Voor elk van de onderscheiden aspecten - kwalificatie, selectie, allocatie en extern rendement - zijn meerdere indicatoren ontwikkeld. Naast de genoemde aspecten wordt ook gekeken naar de *tevredenheid* van de schoolverlater met de gevolgde opleiding. Dit kan beschouwd worden als een indicator van de mate waarin verwachtingen van studenten overeenkomen met de feitelijke ervaringen.

Kwalificatiefunctie

Voor een goede doorstroom naar vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt is het noodzakelijk dat de schoolverlater in voldoende mate beschikt over de vereiste competenties. Bij de kwalificatiefunctie van het onderwijs gaat het om de vraag in hoeverre het onderwijs er in is geslaagd om schoolverlaters met deze competenties toe te rusten. Hierbij gaat het niet alleen om de startbekwaamheid van de schoolverlaters (de korte termijn doelstelling van het onderwijs), maar ook om de mate waarin de opleiding een voldoende basis heeft geboden voor de verdere ontwikkeling van 'novice' tot 'expert' (ontwikkelpotentieel) en voor de mate waarin de opleiding heeft bijgedragen aan de algehele 'employability' van de schoolverlater (de lange termijn doelstellingen).

Selectiefunctie

De betrouwbaarheid waarmee het onderwijs haar studenten beoordeelt op de aanwezige competenties en op grond hiervan een eindniveau certificeert is van groot belang. De legiti-

1. Gediplomeerde schoolverlaters worden in deze rapportage gedefinieerd als schoolverlaters die in het schooljaar 2007-2008 hun diploma behaald hebben. Hierbij speelt het geen rol of dit diploma het predicaat "startkwalificatie" in de zin van een diploma op minimaal MBO niveau 2 heeft of niet.

mering van de kwalificatiefunctie van het onderwijs is namelijk voor een groot deel gelegen in deze betrouwbaarheid. Zowel onderwijsinstellingen zelf als bijvoorbeeld werkgevers zullen er op moeten kunnen vertrouwen dat een schoolverlater met een bepaald eindcertificaat ook daadwerkelijk beschikt over de competenties die bij het betreffende diploma horen. Over deze betrouwbaarheid van deze selectie zijn echter maar weinig gegevens beschikbaar. In dit verslag maken we gebruik van de oordelen van de schoolverlaters over de selectiviteit van hun opleiding.

Allocatiefunctie

De allocatiefunctie richt zich op de ondersteuning bij de transitie naar vervolgonderwijs c.q. arbeidsmarkt en op de aansluiting tussen de gekozen vervolgstudie of de gevonden baan en de gevolgde opleiding. Dit kan onder andere door te kijken in hoeverre het onderwijs de schoolverlaters voldoende heeft voorgelicht over de mogelijkheden in het vervolgonderwijs of op de arbeidsmarkt. Met betrekking tot de aansluiting kan bijvoorbeeld gekeken worden naar de vraag in hoeverre men werk gevonden heeft dat wat betreft niveau en richting aansluit bij het niveau en de richting van de afgeronde opleiding.

Opbrengsten van onderwijs (extern rendement)

In dit rapport kijken we bij het extern rendement voor zover het de arbeidsmarkt betreft naar een drietal indicatoren, te weten: (1) het werkloosheidspercentage 1½ jaar na het verlaten van de opleiding, (2) het bruto uurloon 1½ jaar na het verlaten van de opleiding en (3) de carrière-mogelijkheden van de gevonden baan. Wat het extern rendement betreft voor schoolverlaters die naar een vervolgopleiding doorstromen, kijken we (1) naar het percentage van hen dat in de eerste anderhalf jaar alweer gestopt of van studie gewisseld is en (2) naar het percentage van hen dat bevorderd is naar het tweede/volgende leer- of studiejaar.

Tevredenheid achteraf

Vooral voor onderwijsinstellingen is het van belang om te weten in welke mate de gediplomeerde uitstroom achteraf weer voor dezelfde opleiding en dezelfde school zou kiezen. Met andere woorden, zijn de schoolverlaters tevreden over de gekozen opleiding en de gekozen school? Schoolverlaters wordt daarom de vraag voorgelegd of ze achteraf gezien opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen. De tevredenheid wordt bepaald door de mate waarin de ervaringen van de schoolverlaters met betrekking tot hun opleiding overeenkomen met hun verwachtingen. Omdat dit oordeel op een groot aantal aspecten gebaseerd is geeft het als het ware een samenvattend oordeel over de kwaliteit van het onderwijs.

In tabel 1.1 staat het hierboven besproken kader kort samengevat. Per aspect wordt aangegeven welke indicatoren aan bod komen. Tussen haakjes wordt aangegeven in welk hoofdstuk deze aan de orde komen.

Zoals uit tabel 1.1 blijkt is het rapport als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt op basis van een aantal indicatoren de kwalificatiefunctie van het onderwijs in kaart gebracht. In hoofdstuk 3 staat vervolgens de selectiefunctie centraal. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op schoolverlaters die een kwalificerend vervolgtraject volgen. Hierbij wordt ingegaan op

de aspecten allocatie en rendement en de mate waarin de schoolverlaters, achteraf gezien, de afgesloten opleiding opnieuw zouden zijn gaan volgen. Hoofdstuk 5 richt zich op de schoolverlaters die zich na het behalen van het diploma op de arbeidsmarkt aangeboden hebben. Ook hier komen weer de aspecten allocatie, rendement en tevredenheid aan bod. Tot slot staan we in hoofdstuk 6 kort stil bij de gevolgen van de economische crisis voor schoolverlaters.

Tabel 1.1
Overzicht indicatoren

Invalshoek	Aspect	Indicator	
Doeltreffendheid	Kwalificatie (2)	breedte van de opleiding	
		diepgang van de opleiding	
			opleiding als basis voor start op arbeidsmarkt
		opleiding als basis voor verdere ontwikkeling kennis en vaardigheden	
	Selectie (3)	moelijkheidsgraad opleiding	
		strengere beoordeling door docenten	
		opleiding uitdagend niveau	
		pittige examens	
		toetsing op inzicht	
	Allocatie	<i>Doorstroom naar vervolgonderwijs (4)</i>	<i>Doorstroom naar arbeidsmarkt (5)</i>
		doorstroom naar verwante opleiding	functie op minimaal eigen niveau
		aansluiting met vervolgonderwijs	functie in eigen/verwante richting
			benutting kennis en vaardigheden
			kennis en vaardigheden schieten tekort
			aansluiting opleiding/functie
			tevredenheid met functie
Doelmatigheid	Extern rendement	<i>Doorstroom naar vervolgonderwijs (4)</i>	<i>Doorstroom naar arbeidsmarkt (5)</i>
		vervolgonderwijs voortijdig verlaten	werkloosheid
		studiewisselaars vervolgonderwijs	zoekduur eerste baan
		bevorderd naar tweede leerjaar	flexibele aanstelling
			deeltijdaanstelling
			bruto uurloon
			carrièrepectieven
Tevredenheid achteraf		<i>Doorstroom naar vervolgonderwijs (4)</i>	<i>Doorstroom naar arbeidsmarkt (5)</i>
		zelfde opleiding opnieuw kiezen	zelfde opleiding opnieuw kiezen

2

Kwalificatie

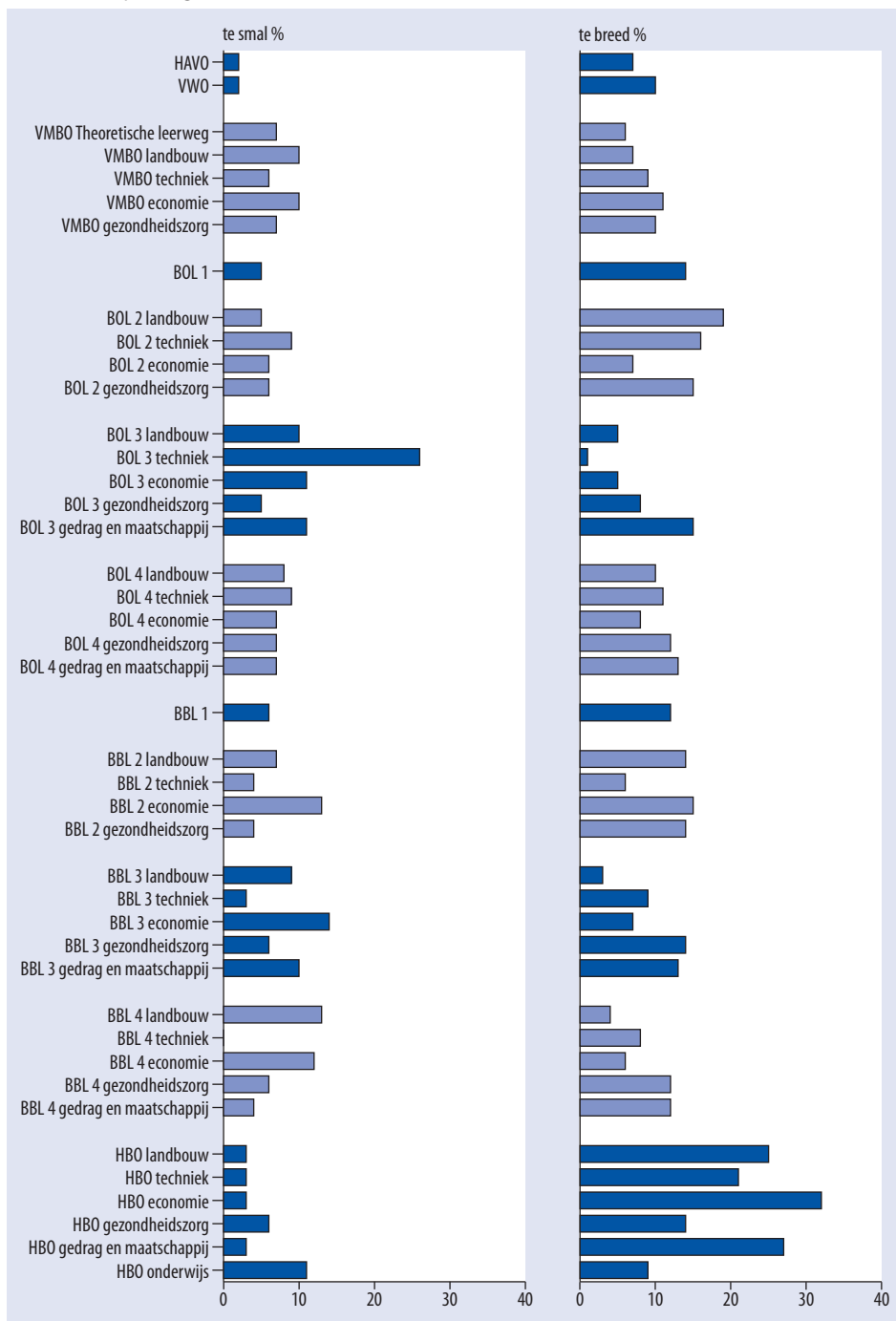
Voor een succesvolle start op de arbeidsmarkt of het met succes kunnen volgen van een vervolgstudie is het een eerste vereiste dat de schoolverlater beschikt over de benodigde competenties. In hoeverre het onderwijs er in is geslaagd de schoolverlater de benodigde competenties bij te brengen is het aandachtspunt van het aspect kwalificatie. Voor schoolverlaters die naar de arbeidsmarkt doorstromen, is hierbij niet alleen relevant of de opleiding hen startbekwaam heeft gemaakt (de korte termijn doelstelling van het onderwijs), maar ook of de opleiding een goede basis biedt voor de verdere ontwikkeling van 'novice' tot 'expert' (ontwikkelpotentieel) en voor de algehele 'employability' van de schoolverlaters (de lange termijn doelstelling).

Om hier inzicht in te krijgen is de schoolverlaters gevraagd de afgeronde opleiding te beoordelen op een viertal aspecten: (1) de breedte van de opleiding (te smal <--> te breed), (2) de diepgang van de opleiding (te weinig diepgang <--> te veel diepgang), (3) de mate waarin de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt en (4) de mate waarin de opleiding een goede basis biedt om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen. De eerste twee aspecten zeggen iets over de evenwichtigheid van het studieprogramma, terwijl de laatste twee aspecten iets zeggen over de voorbereiding op de arbeidsloopbaan. Voor deze aspecten van de opleiding zijn geen gegevens voor het WO beschikbaar.

Schoolverlateroordeel over breedte van de opleiding

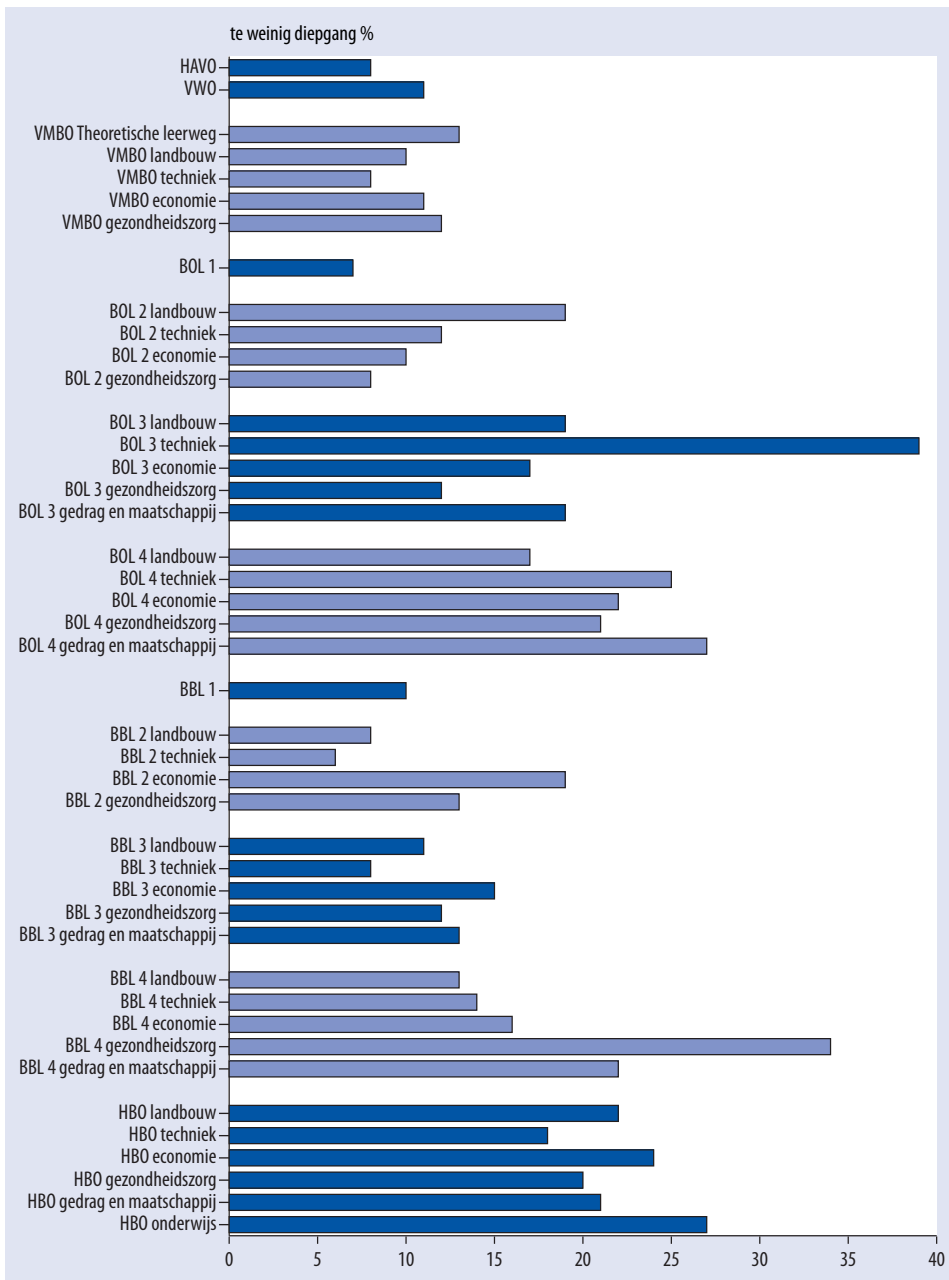
De eerste indicator voor de evenwichtigheid van het studieprogramma wordt gevormd door het oordeel van de schoolverlaters over de breedte van hun opleiding. Aan de schoolverlaters is gevraagd om op een 7-puntschaal (van 1 'veel te smal' naar 7 'veel te breed') een oordeel te geven over de breedte van de afgeronde opleiding. Figuur 2.1 laat per onderwijssoort het percentage schoolverlaters zien dat hun gevolgde opleiding te smal (antwoordcategorie 1 en 2) of te breed (antwoordcategorie 6 en 7) vindt. De overgrote meerderheid (83%) van de schoolverlaters is tevreden over de breedte van de opleiding. Van degenen die niet tevreden zijn, vinden meer schoolverlaters dat de opleiding te breed is (11%) dan dat de opleiding te smal is (6%). Vooral afgestudeerden van het HBO vinden met 24% vaak dat hun opleiding te breed is. Met name de HBO opleidingen uit de sector economie zijn volgens veel afgestudeerden te breed.

Figuur 2.1
Breedte van opleiding

Bron: ROA (SIS)

Figuur 2.2
Diepgang van opleiding

Bron: ROA (SIS)

Schoolverlateroordeel over diepgang van de opleiding

Naast de breedte van de opleiding is aan de schoolverlaters gevraagd om op een 7-puntschaal (van 1 'te weinig diepgang' naar 7 'te veel diepgang') hun mening te geven over de diepgang van de opleiding. In figuur 2.2 staat het percentage schoolverlaters dat vindt dat de opleiding te weinig diepgang (antwoordcategorie 1 en 2) heeft. Van alle schoolverlaters is 14% van oordeel dat de opleiding te weinig diepgang heeft. Op HBO niveau vindt men dit met 22% het vaakst (vooral de HBO sectoren onderwijs en economie), en op VO niveau het minst vaak (9%). Binnen het MBO zijn de gediplomeerden uit het duale onderwijs (BBL) iets vaker tevreden over de diepgang van hun opleiding dan de gediplomeerden uit het reguliere onderwijs (BOL). Binnen de BOL zijn het vooral de niveau 3 en 4 opleidingen gedrag en maatschappij en techniek die volgens de oud leerlingen te weinig diepgang hebben. In zowel de BBL als de BOL stijgt het percentage schoolverlaters dat vindt dat de opleiding te weinig diepgang heeft overigens met het niveau van de opleiding.

Tegenover de 14% die vindt dat hun opleiding te weinig diepgang had, staat 5% die vindt dat hun opleiding te veel diepgang had. De overgrote meerderheid (81%) kan dus goed leven met de diepgang van hun opleiding.

Schoolverlateroordeel over startbekwaamheid en ontwikkelpotentieel

De belangrijkste doelstelling van het onderwijs vanaf MBO niveau 2 is het voorbereiden van mensen voor de arbeidsmarkt. Om na te gaan of het onderwijs de leerlingen/studenten afdoende heeft toegerust voor de arbeidsmarkt wordt ingegaan op het oordeel van de schoolverlaters over de mate waarin de afgeronde opleiding hen heeft voorbereid op de beroepspraktijk. Eerst wordt in figuur 2.3 aangegeven in hoeverre zij vinden dat hun opleiding hen startbekwaam heeft gemaakt voor de arbeidsmarkt (de *korte termijn* doelstelling van het onderwijs). Opleidingen dienen echter ook te worden beoordeeld op de vraag of ze een voldoende basis bieden voor de verdere ontwikkeling van 'novice' tot 'expert' (ontwikkelpotentieel) en voor de algehele 'employability' van de afgestudeerden (de *lange termijn* doelstelling). Daartoe is aan de schoolverlaters ook gevraagd in hoeverre de afgeronde opleiding een goede basis biedt om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen.

Aan de gediplomeerde schoolverlaters is gevraagd om op een 5-puntschaal (1 'helemaal niet' <-> 5 'in sterke mate') achtereenvolgens aan te geven in welke mate hun opleiding hen startbekwaam heeft gemaakt voor de arbeidsmarkt en in hoeverre hun opleiding een goede basis heeft verschaft om zich beroepsmatig verder te kunnen ontwikkelen. Figuur 2.3 geeft een indicatie in hoeverre het onderwijs hierin is geslaagd (antwoordcategorie 4 en 5). Uit de figuur blijkt dat schoolverlaters hun ontwikkelpotentieel hoger inschatten dan hun startbekwaamheid. Van de gediplomeerde uitstroom vindt 44% dat de gevolgde opleiding een goede basis is om te starten op de arbeidsmarkt. Dit percentage is het laagst bij het VMBO (een kwart van hen vindt de opleiding een goede basis voor de arbeidsmarktintrede) en het hoogst bij de BBL en het HBO. Ondanks het feit dat de opleidingen in het VMBO eigenlijk geen startkwalificatie bieden, en dus niet bedoeld zijn als directe voorbereiding op de arbeidsmarkt, vindt dus blijkbaar toch nog 1 van de 4 gediplomeerden dat ze een goede basis hebben met een VMBO diploma wanneer ze op zoek gaan naar werk. De meest theoretische variant, de VMBO-tl, scoort begrijpelijkerwijs het laagst.

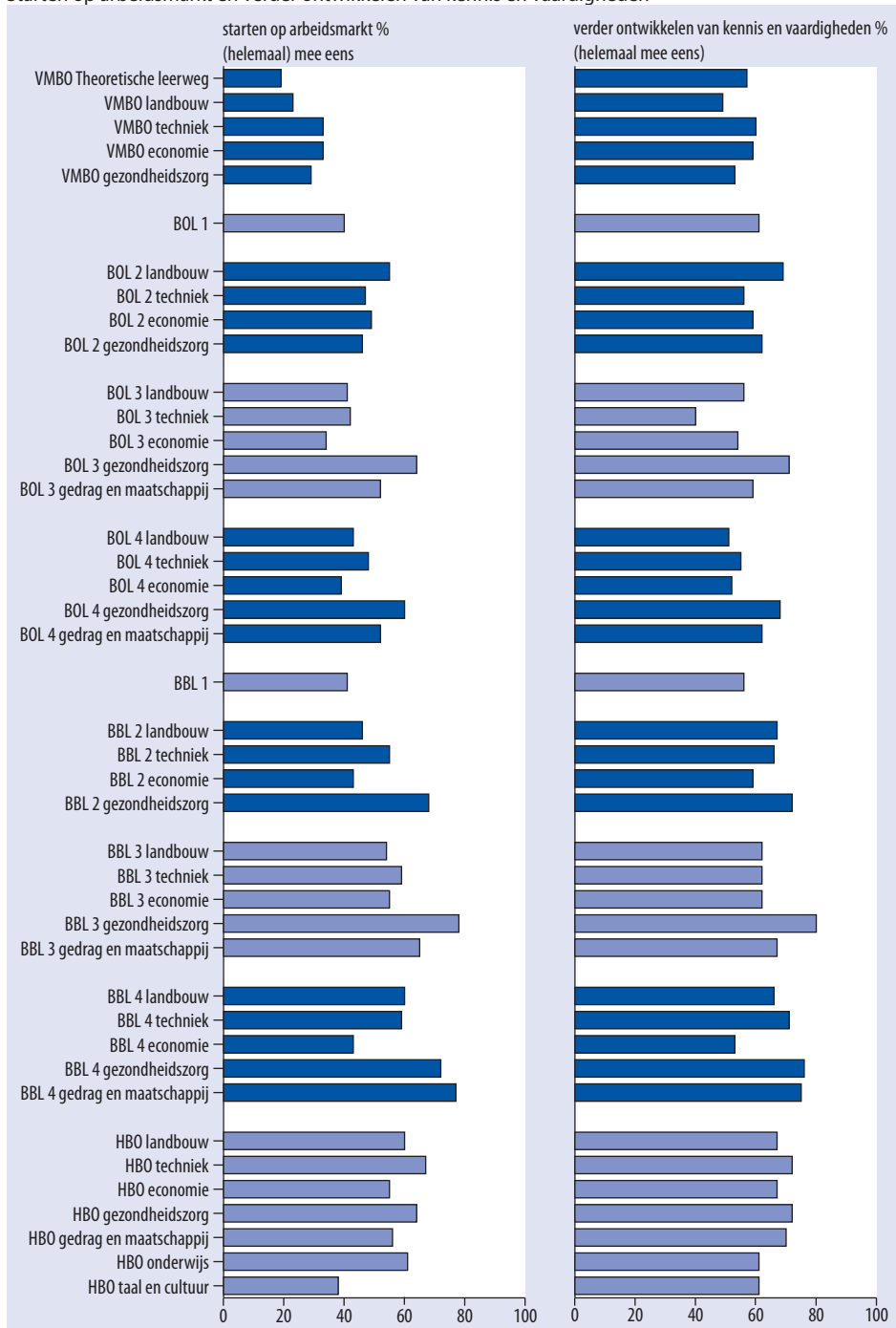
In de BBL bieden de langere opleidingen van niveau 3 en 4 een betere basis voor een start op de arbeidsmarkt dan de kortere opleidingen van niveau 1 en 2. Opvallend in zowel de BOL als de BBL is dat ook de uitstroom van niveau 1 opleidingen redelijk tevreden is over dit aspect terwijl deze opleidingen formeel gezien geen startkwalificatie zijn. In het gehele MBO zijn de gediplomeerden met een opleiding in de sector gezondheidszorg het meest te spreken over de door de opleiding gelegde basis voor de arbeidsmarkt. Ofschoon de oordelen in het HBO, samen met de BBL, door de bank genomen gunstiger zijn dan in de overige onderwijsniveaus is er op HBO-niveau één opvallend lage score. Zo vinden de afgestudeerden van de HBO sector taal en cultuur hun opleiding maar een matige basis om te starten op de arbeidsmarkt.

Het tweede deel van figuur 2.3 vermeldt de mate waarin de gevolgde opleiding een goede basis is voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden. In tegenstelling tot de vraag in hoeverre de opleiding een goede basis is om te starten op de arbeidsmarkt, de korte termijn doelstelling van het onderwijs, zeggen deze cijfers iets over de langere termijn doelstelling van het onderwijs.

Zes van de tien schoolverlaters vinden de gevolgde opleiding een goede basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Evenals bij de vorige indicator is dit percentage het hoogst onder uitstromers van de BBL (vooral de sector gezondheidszorg) en het HBO (vooral de sectoren techniek, gezondheidszorg en gedrag en maatschappij).

Figuur 2.3

Starten op arbeidsmarkt en verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden

Bron: ROA (SIS)

Box 2.1: Startbekwaamheid en ontwikkelpotentieel

In een tweetal analyses is nagegaan met welke opleidingskenmerken de beoordeling van de startbekwaamheid en het ontwikkelpotentieel samenhangt. In de analyses is het oordeel over de startbekwaamheid en het oordeel over het ontwikkelpotentieel gerelateerd aan de genoten onderwijssoort (BOL 1-2, BOL 3-4, BBL 1-2, BBL 3-4 en HBO), het oordeel over de evenwichtigheid van het studieprogramma (breedte, diepgang, moeilijkheidsgraad, keuzemogelijkheden) en het oordeel over het selectief karakter van de opleiding (strengheid beoordeling studenten, uitdagend karakter qua niveau, zwaarte van de toetsen, toetsen op inzicht. Zie hoofdstuk 3 voor een bespreking van deze indicatoren). Om de analyses zo zuiver mogelijk te houden is tevens gecontroleerd voor een drietal persoonskenmerken (geslacht, leeftijd, etniciteit) en het gemiddeld eindexamencijfer. Voor alle kenmerken in de analyse zijn dummyvariabelen² gebruikt, behoudens voor leeftijd en eindexamencijfer. Het oordeel over de startbekwaamheid heeft de waarde 1 gekregen indien de opleiding een goede basis bood (antwoordcategorie 4 of 5) en de waarde 0 indien dit niet het geval was (antwoordcategorie 1, 2 of 3). Op dezelfde wijze is het oordeel over het ontwikkelpotentieel geoperationaliseerd.

Genoten onderwijssoort

Vergeleken met BOL niveau 3 en 4 gediplomeerden oordelen BOL niveau 1 en 2 gediplomeerden negatiever over hun ontwikkelpotentieel en vooral hun startbekwaamheid, en BBL niveau 3 en 4 gediplomeerden en HBO afgestudeerden positiever over zowel hun startbekwaamheid als hun ontwikkelpotentieel.

Oordeel over evenwichtigheid van de opleiding

Schoolverlaters die tevreden zijn over de breedte, diepgang en keuzemogelijkheden van hun opleiding zijn beter te spreken over hun startbekwaamheid en ontwikkelpotentieel dan schoolverlaters die minder goed te spreken zijn over deze aspecten van hun opleiding. Een positief oordeel over de moeilijkheidsgraad van de opleiding gaat samen met een positief oordeel over iemands ontwikkelpotentieel.

Oordeel over selectiviteit van de opleiding

Schoolverlaters die de opleiding uitdagend qua niveau vinden en die van mening zijn dat in de opleiding voldoende werd getoetst op inzicht beoordelen hun startbekwaamheid en ontwikkelpotentieel positiever dan schoolverlaters van opleidingen die minder uitdagend worden gevonden en waarin minder op inzicht werd getoetst. De strengheid waarmee de docenten de studenten beoordeelden en de zwaarte waarmee hun studieprestaties werden getoetst blijken geen voorspellende waarde te hebben ten aanzien van de beoordeling van de startbekwaamheid en het ontwikkelpotentieel.

Kortom, uit de analyses komt naar voren dat evenwichtige en selectieve opleidingen beter kwalificeren voor de intrede op de arbeidsmarkt en latere beroepsloopbaan dan opleidingen die op deze punten minder goed scoren.

Resultaten van regressieanalyses voor het oordeel over startbekwaamheid en het oordeel over ontwikkelpotentieel

	Startbekwaamheid	Ontwikkelpotentieel
Gevolgde onderwijssoort		
- BOL 3-4 (referentie)		
- BOL 1-2	-0,354	-0,148
- BBL 1-2	X	X
- BBL 3-4	0,552	0,325
- HBO	0,444	0,432
Oordeel evenwichtigheid opleiding		
Breedte	0,294	0,148
Diepgang	0,371	0,414
Moeilijkheidsgraad	X	0,103
Keuzemogelijkheden	0,086	0,141
Oordeel selectiviteit opleiding		
Beoordeling door docenten	X	X
Niveau	0,316	0,391
Zwaarte toetsen	X	X
Inhoud toetsen	0,214	0,240
X Niet significant.		

2. Indicator variabelen die uitsluitend de waarde 0 (niet van toepassing) of 1 (wel van toepassing) kunnen aannemen.

3

Selectie

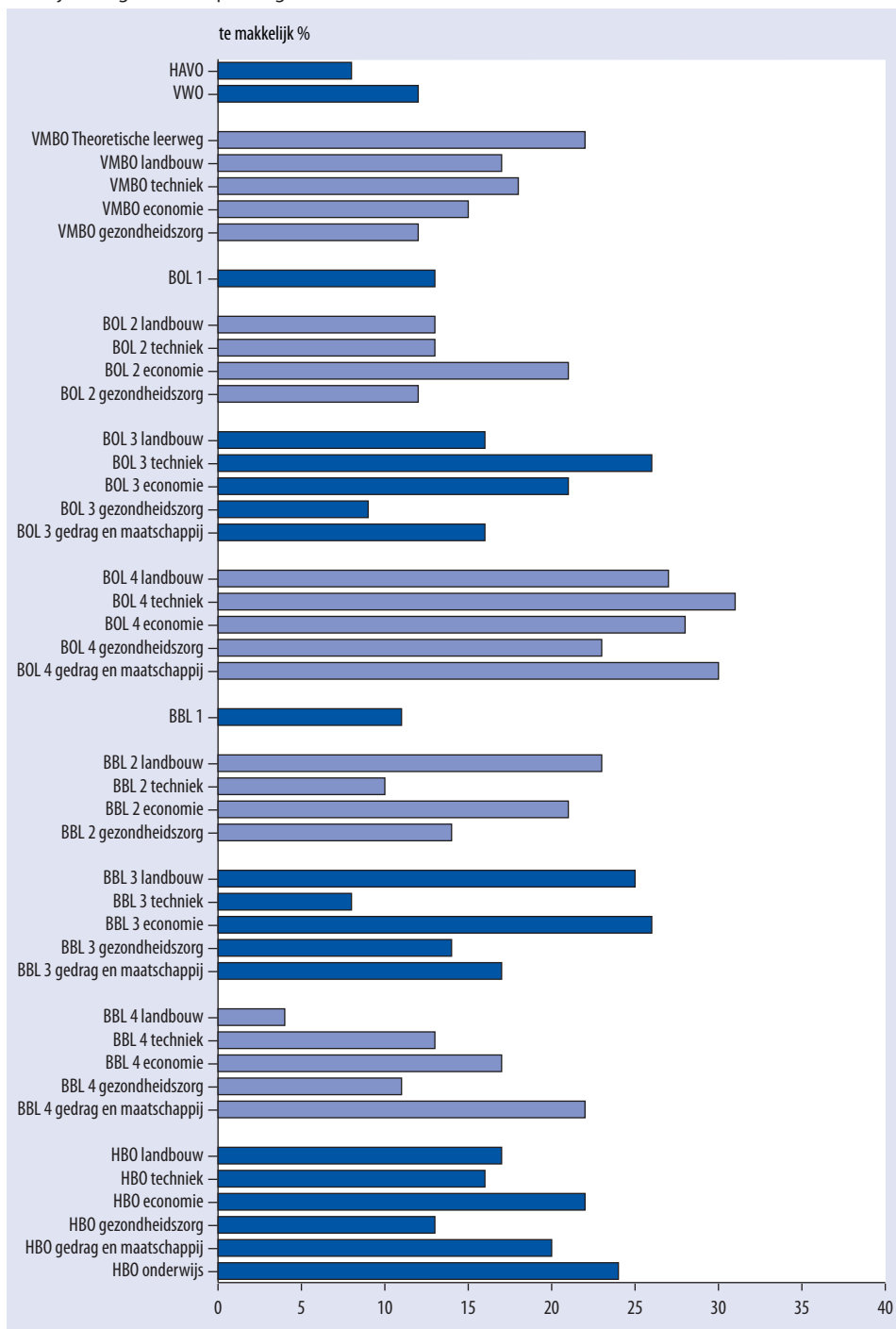
In dit hoofdstuk worden enkele indicatoren gepresenteerd die iets zeggen over de selectiefunctie van het onderwijs. Zoals al eerder is vermeld, is de betrouwbaarheid waarmee het onderwijs op competenties selecteert van wezenlijk belang. Er is aan de schoolverlaters gevraagd om over de volgende vijf aspecten hun mening te geven (1) de moeilijkheidsgraad van de opleiding, (2) de strengheid van de docenten bij het beoordelen van scholieren/studenten, (3) de mate waarin de opleiding uitdagend was qua niveau, (4) de mate waarin de examens als pittig werden ervaren (5) de mate waarin op inzicht werd getoetst.³ We moeten ons realiseren dat het hierbij gaat om de subjectieve oordelen van de schoolverlaters zelf. Bovendien is dit gevraagd aan degenen die de opleiding hebben afgerond, en zegt het dus meer over de selectiviteit tijdens de opleiding dan over de selectiviteit bij de intrede. Daarbij komt dat het hierbij om de mening van degenen gaat die de opleiding met een diploma hebben voltooid. Scholieren die de opleiding vanwege tegenvallende studieresultaten voortijdig hebben verlaten, zullen wellicht heel anders denken over de selectie tijdens de opleiding. Niettemin geven deze indicatoren een goed beeld over de mate waarin naar het oordeel van de schoolverlaters zelf de opleiding voldoende selectief is geweest.

Schoolverlateroordeel over moeilijkheidsgraad van de opleiding

Aan de schoolverlaters is gevraagd om op een 7-puntschaal (van 1 'veel te laag' naar 7 'veel te hoog') een oordeel te geven over de moeilijkheidsgraad van hun opleiding. In figuur 3.1 staan de oordelen van de schoolverlaters met betrekking tot de moeilijkheidsgraad van hun opleiding. 17% van alle schoolverlaters vindt dat de opleiding te makkelijk is (antwoordcategorie 1 en 2). Dit varieert van 10% onder schoolverlaters van het VO tot 28% onder schoolverlaters van de BOL niveau 4. Binnen het voortgezet onderwijs worden de opleidingen van het hoogste niveau, het VWO, en binnen het VMBO wordt de VMBO-tl als het makkelijkst beoordeeld. Dit betekent uiteraard niet dat een VWO opleiding makkelijker is dan een HAVO opleiding, maar dat de VWO uitstroom minder moeite heeft gehad met de VWO studie dan de HAVO uitstroom met de HAVO studie. Eenzelfde patroon doet zich voor in de BOL, waar de niveau 4 opleidingen het vaakst als te makkelijk worden beoordeeld door de gediplomeerden. Wat niet uit de figuur blijkt is dat er maar weinig schoolverlaters van mening zijn dat de afgesloten opleiding te moeilijk is, namelijk 5%. Bij de cijfers dient er echter rekening mee te worden gehouden dat het hier gaat om de mening van gediplomeerden en dat cursisten die de opleiding niet gehaald hebben buiten beschouwing zijn gelaten. Zij zullen ongetwijfeld een minder positief oordeel vellen over de moeilijkheidsgraad van de opleiding.

3. Voor deze aspecten zijn geen vergelijkbare gegevens van het WO beschikbaar.

Figuur 3.1
Moeilijkheidsgraad van opleiding

Bron: ROA (SIS)

Schoolverlateroordeel over de strengheid van beoordeling

Voor het tweede aspect met betrekking tot de betrouwbaarheid van het selectieproces is aan de schoolverlaters de volgende stelling voorgelegd: 'de docenten waren streng in de beoordeling van studenten'. Figuur 3.2 laat het percentage zien dat het met deze stelling (helemaal) eens is (antwoordcategorie 4 en 5 op een 5-puntschaal (van 1 'helemaal mee oneens' naar 5 'helemaal mee eens')).

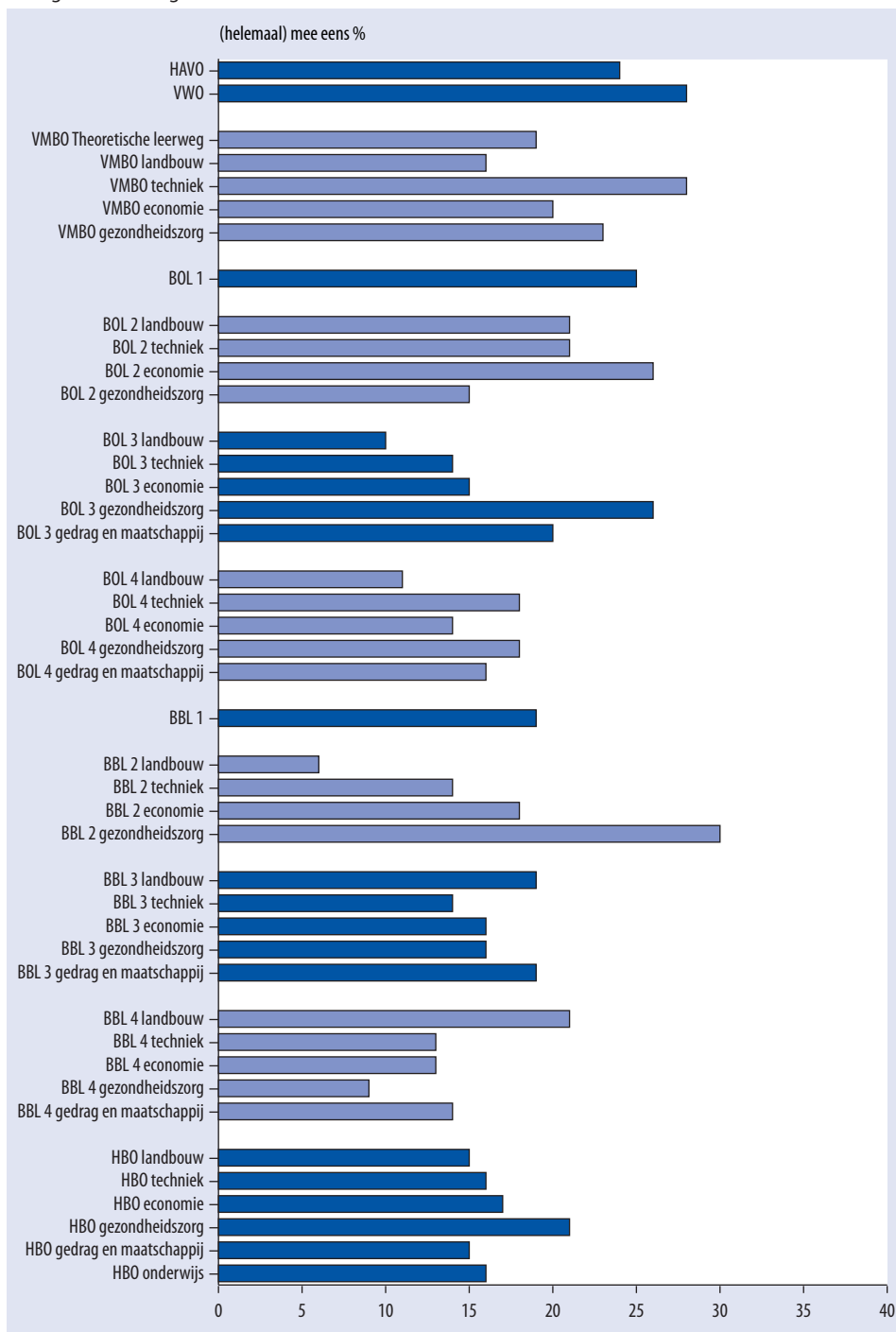
Een op de vijf gediplomeerde schoolverlaters is het eens met de stelling dat de docenten streng waren in de beoordeling van de studenten. De schoolverlaters van het VO vinden dit het vaakst, wat in overeenstemming is met het lage percentage VO'ers dat de opleiding te gemakkelijk vindt. Binnen het MBO zijn de gediplomeerden uit het duale onderwijs het iets minder vaak eens met de stelling dan de gediplomeerden uit het voltijds MBO onderwijs. Wel zien we bij zowel de BOL als de BBL dat naarmate het opleidingsniveau stijgt het percentage schoolverlaters daalt dat de beoordeling streng vond. Het zijn met andere woorden vooral de zwakkere MBO'ers die de beoordeling streng vinden. Binnen het HBO kan worden geconstateerd dat afgestudeerden van het kunstonderwijs het vaakst vinden dat zij streng werden beoordeeld.

Schoolverlateroordeel over het niveau van de opleiding

Een andere indicator voor de selectiviteit van de opleiding gaat over de mate waarin de oud leerlingen hun gevolgde opleiding uitdagend qua niveau vinden. De stelling die hen is voorgelegd luidt: 'de opleiding was uitdagend met betrekking tot niveau'. Zij konden op een 5-puntschaal (van 1 'helemaal mee oneens' naar 5 'helemaal mee eens') aangeven in hoeverre zij het met deze stelling eens waren. Hun antwoorden staan vermeld in figuur 3.3.

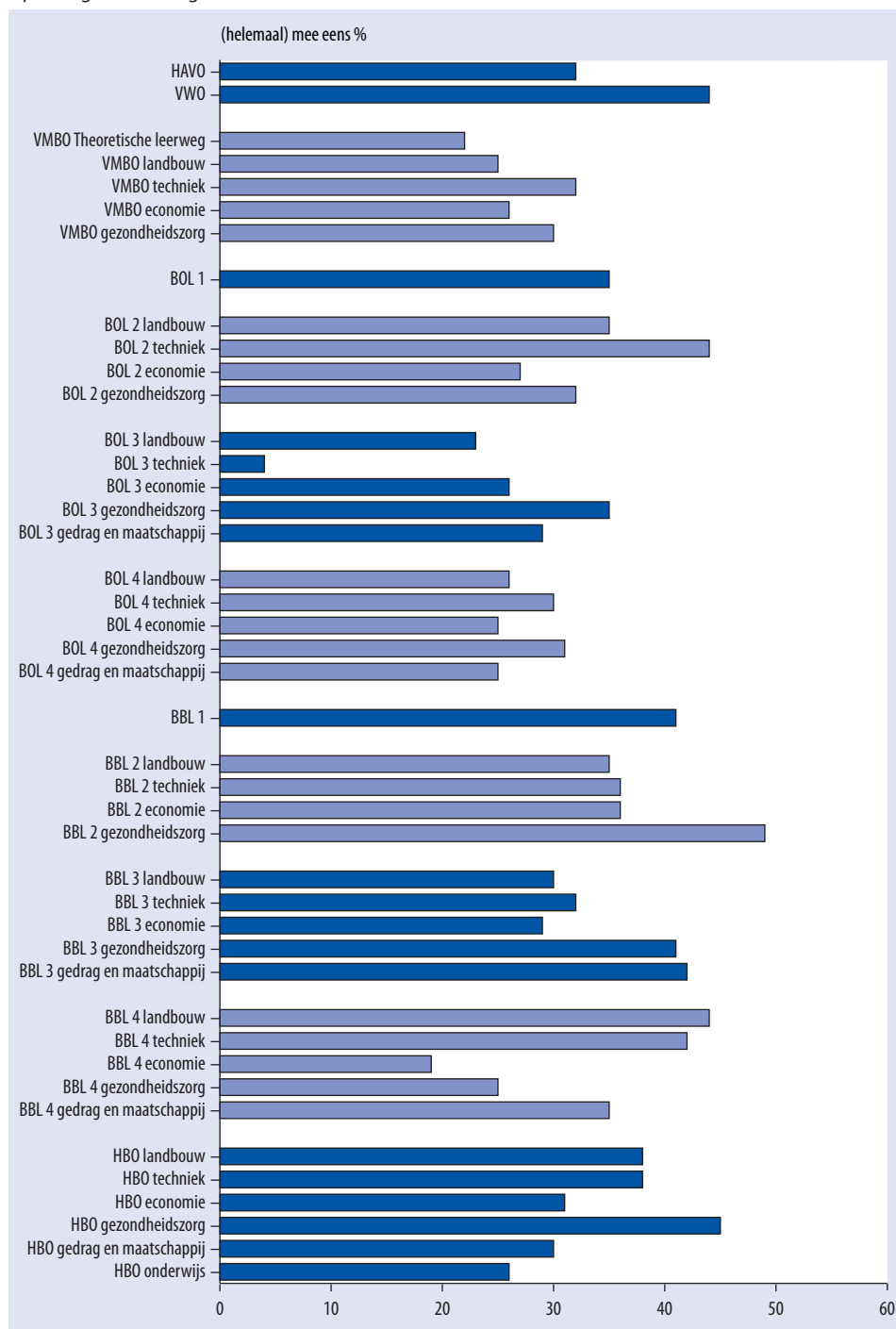
Van alle schoolverlaters is 32% het eens met de stelling dat de opleiding uitdagend qua niveau was (antwoordcategorie 4 en 5). Dit betekent overigens niet dat ruim tweederde van de schoolverlaters per definitie de opleiding helemaal niet uitdagend vindt. Een groot deel van hen zal het waarschijnlijk noch eens noch oneens met deze stelling zijn (zie tabel A4.3 van de Statistische Bijlage voor de percentages over de mate waarin men het oneens is met de genoemde stelling). De VMBO uitstroom is het minst tevreden over dit aspect: slechts 1 op de 4 oud leerlingen (26%) vindt zijn of haar VMBO opleiding uitdagend qua niveau. Voor de theoretische leerweg geldt dit zelfs maar voor 1 van de vijf (22%). Zoals uit figuur 3.3 blijkt zijn er per onderwijsniveau nog behoorlijke verschillen tussen de onderliggende onderwijssectoren (zie bijvoorbeeld het HBO waarbinnen de sector gezondheidszorg met 45% duidelijk het hoogste scoort wat het uitdagend niveau van de opleiding betreft). Zowel bij gediplomeerden van de BOL als bij gediplomeerden van de BBL kan worden geconstateerd dat hoe hoger het niveau van de gevolgde opleiding, hoe minder vaak de schoolverlaters zich uitgedaagd voelen. Het zijn met andere woorden vooral de 'betere' MBO'ers die niet alleen de beoordeling door docenten zwak vinden maar zich ook minder uitgedaagd voelen. De gevonden resultaten met betrekking tot deze indicator zijn overigens over het algemeen in overeenstemming met de resultaten van de vorige twee besproken aspecten van selectiviteit.

Figuur 3.2
Strengte beoordeling van studenten

Bron: ROA (SIS)

Figuur 3.3
Opleiding heeft uitdagend niveau

Bron: ROA (SIS)

Schoolverlateroordeel over zwaarte van de toetsen

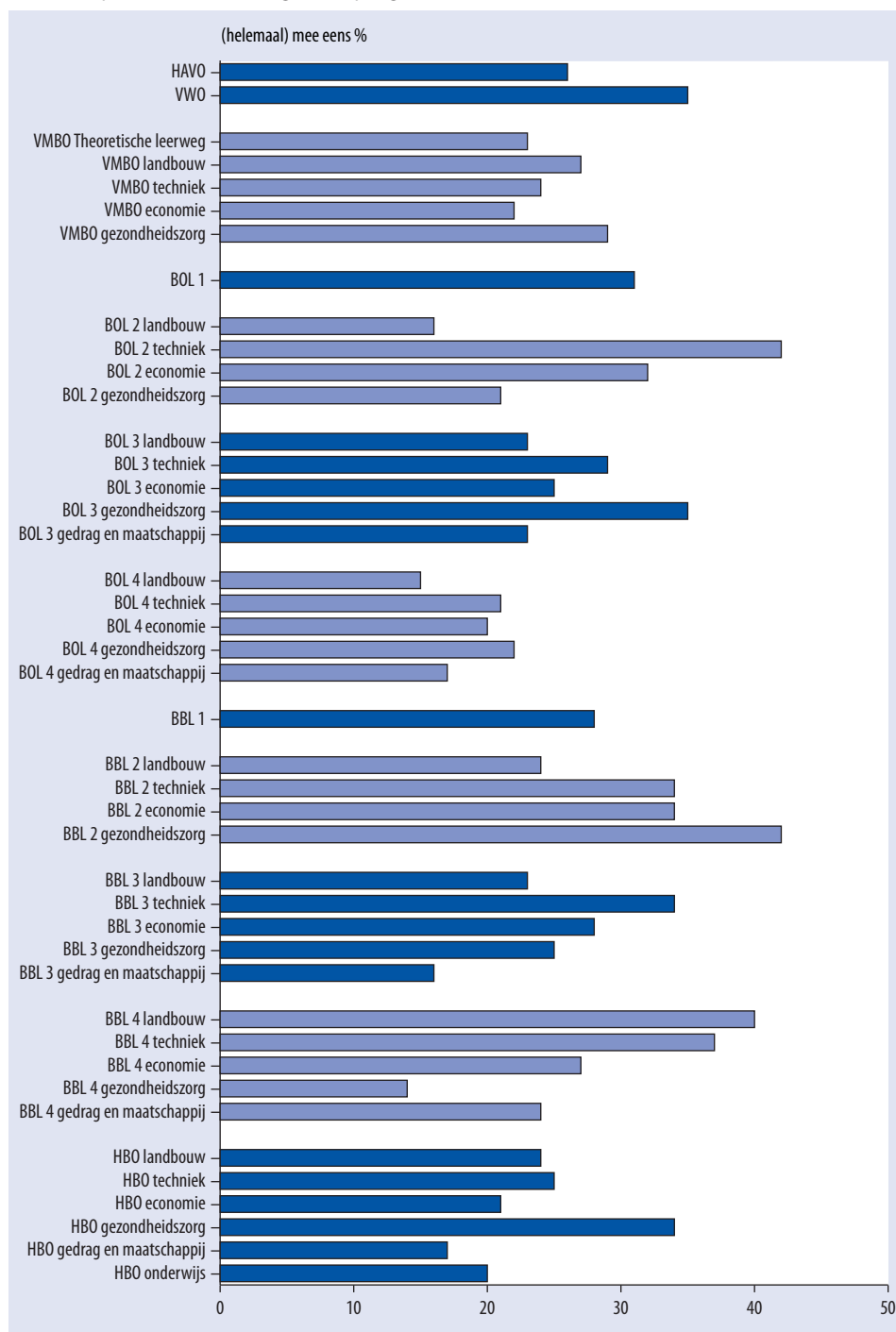
Aan de schoolverlaters is eveneens de volgende stelling voorgelegd 'de tentamens/opdrachten waren over het algemeen zeer pittig'. In figuur 3.4 zijn de resultaten met betrekking tot deze stelling per onderwijssoort weergegeven. Van alle schoolverlaters is een kwart (26%) het met deze stelling (helemaal) eens (antwoordcategorie 4 en 5 op een 5-puntschaal van 'helemaal mee oneens' tot 'helemaal mee eens'). Afgestudeerde HBO'ers en schoolverlaters met een BOL diploma zijn het minst vaak de mening toegedaan dat hun opleiding relatief selectief was voor zover het de zwaarte van de examens en opdrachten betrof. Verder valt op dat examens van opleidingen in de sector gezondheidszorg door de bank genomen als zwaar worden ervaren. Binnen het VO worden de toetsen van de opleidingen op het hoogste niveau, het VWO, het vaakst als zeer pittig gezien. Dit in tegenstelling tot de BOL. Hier kan namelijk worden geconstateerd dat hoe hoger het niveau van de gevolgde opleiding, hoe minder vaak de schoolverlaters de toetsen zwaar vonden.

Schoolverlateroordeel over inhoud van toetsen

Niet alleen de zwaarte van de examens is van belang maar ook wat getoetst wordt. Gaat het om het kunnen reproduceren van feiten of wordt er ook op inzicht getoetst? De laatste indicator voor de betrouwbaarheid van de selectie gaat dan ook over de vraag in hoeverre men vindt dat er in de opleiding voldoende getoetst is op inzicht (zie figuur 3.5). Daartoe is aan de schoolverlaters gevraagd om op een 5-puntschaal (van 1 'helemaal mee oneens' naar 5 'helemaal mee eens') aan te geven in hoeverre men het eens is met de uitspraak dat in de opleiding voldoende werd getoetst op inzicht.

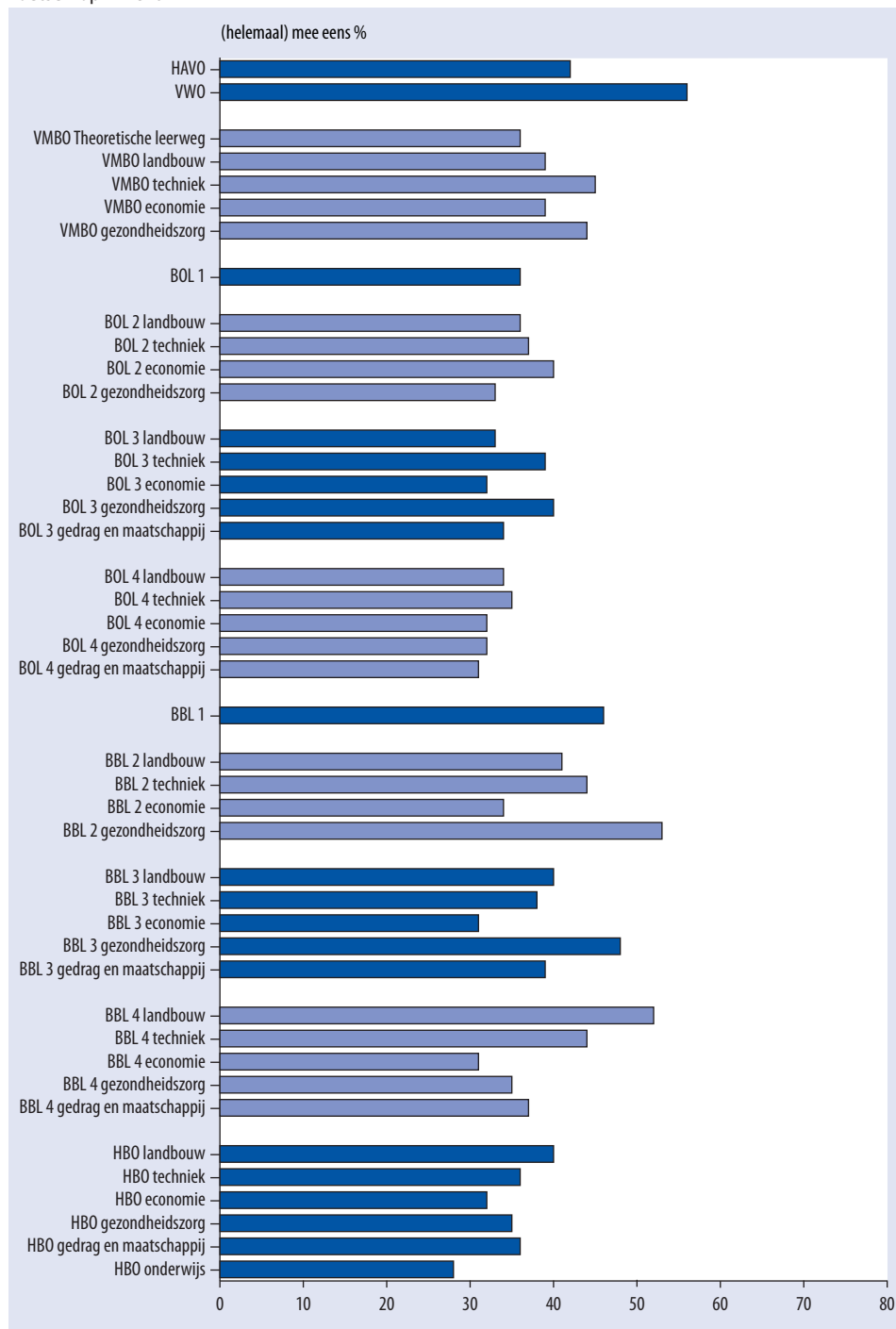
In figuur 3.5 staan de cijfers per onderwijssoort weergegeven. Gemiddeld vinden vier van de tien schoolverlaters dat er voldoende wordt getoetst op inzicht (antwoordcategorie 4 en 5). Dit varieert van een derde (33%) onder HBO'ers (vooral HBO'ers uit het pedagogisch onderwijs vinden niet vaak dat er voldoende op inzicht wordt getoetst) tot meer dan de helft (56%) van de VWO'ers. Binnen zowel de BOL als de BBL valt verder op dat de schoolverlaters met een niveau 1 of 2 diploma vaker van mening zijn dat er tijdens hun opleiding voldoende op inzicht is getoetst dan hun collega schoolverlaters met een niveau 3 of 4 diploma.

Figuur 3.4
Examens/opdrachten over het algemeen pittig

Bron: ROA (SIS)

Figuur 3.5
Toetsen op inzicht

Bron: ROA (SIS)

4

Kwalificerende vervolgotrajecten

Al voor het behalen van het diploma staan schoolverlaters voor een belangrijke keuze. Men kan er voor kiezen om toe te treden tot de arbeidsmarkt of er voor kiezen om verder onderwijs te gaan volgen. Omdat deze vervolgotrajecten verschillend van karakter zijn, worden deze groepen apart behandeld om de allocatiefunctie en het rendement in kaart te brengen. In dit hoofdstuk gaat het om de uitstroom die kiest voor een vervolgstudie. Hierbij gaat het zowel om degenen die de studie vervolgen in een volledige dagopleiding als degenen die werken en leren combineren via een duale opleiding. Aangezien er vanuit de BBL weinig doorstroom is naar vervolgonderwijs zullen de cijfers van de BBL in dit hoofdstuk niet nader naar sector gespecificeerd worden.

Allocatie

De doorstroom naar vervolgonderwijs verschilt per onderwijsniveau. Daarom wordt eerst de doorstroom binnen het onderwijs in kaart gebracht (figuur 4.1 en 4.2). In figuur 4.1 staat een overzicht van de kwalificerende vervolgotrajecten van de gediplomeerde schoolverlaters uit het onderzoek. De figuur vermeldt het procentuele aandeel van gediplomeerde schoolverlaters per onderwijssoort dat sinds het afstuderen naar een bepaald kwalificerend vervolgotraject is gegaan evenals het percentage dat niet voor een kwalificerend vervolgotraject heeft gekozen. Vanwege de duidelijkheid zijn in de figuur de BOL en BBL niveaus samengevoegd en zijn alleen vervolgotrajecten met een aandeel van minstens 5% opgenomen.

Vanuit het AVO stroomt het overgrote deel van de gediplomeerde schoolverlaters door naar een vervolgopleiding. Van de totale groep HAVO respondenten is 83% doorgestroomd naar een HBO opleiding. Van de VWO'ers is 13% naar het HBO gegaan, terwijl het merendeel (77%) voor een studie in het WO heeft gekozen. Van de gediplomeerde VMBO respondenten gaat 5% niet verder met een vervolgopleiding. Deze 5% verlaat het onderwijs dus zonder een startkwalificatie verkregen te hebben. Dit wil overigens niet zeggen dat deze schoolverlaters voorgoed verloren zijn voor het onderwijs: ze zijn alleen niet direct na het behalen van hun VMBO diploma doorgestroomd naar een vervolgstudie.

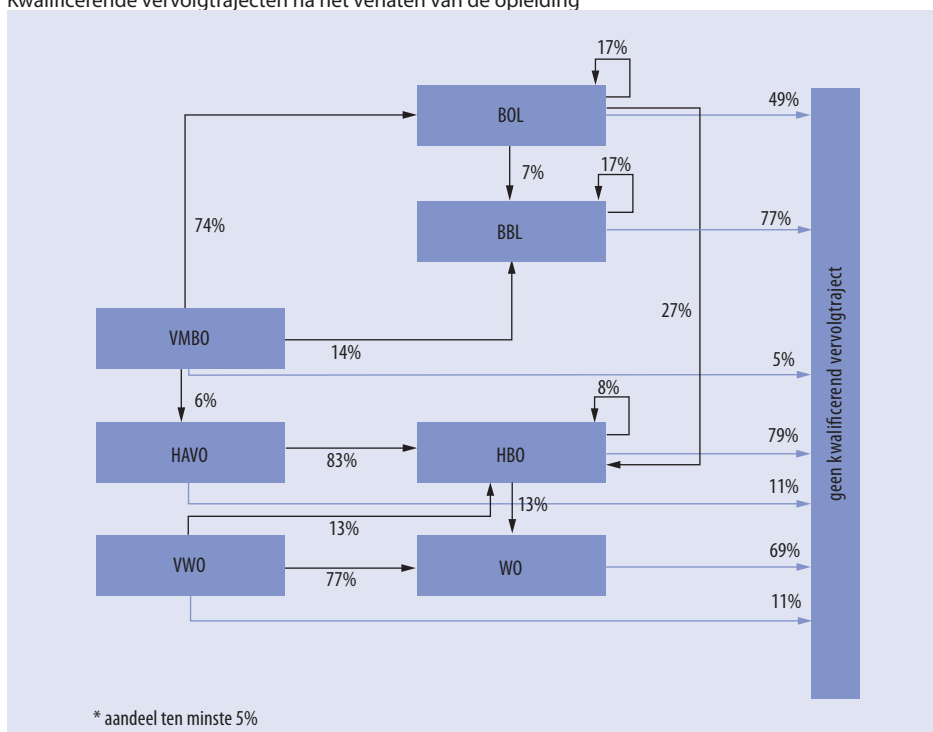
Van de BOL respondenten geeft iets meer dan de helft (53%) aan begonnen te zijn aan een nieuwe opleiding. Bij de BBL is dit een kwart (26%). Van de totale groep BOL gediplomeerden kiest ruim een kwart voor een studie in het HBO, terwijl 17% binnen de BOL blijft verder leren. Van de BBL'ers die verder leren blijft het merendeel een duaal traject volgen op MBO niveau. Van de HBO'ers gaat ruim een derde verder met een opleiding, waarvan de meesten met een universitaire opleiding. Het gaan volgen van een nieuwe studie wil overigens niet automatisch zeggen dat men zich niet aanbiedt op de arbeidsmarkt. Doorstroom vanuit het WO naar kwalificerend vervolgonderwijs (31%) betreft doorgaans doorstroom naar postdoctorale beroepsopleidingen en wordt daarom niet apart in figuur 4.1 vermeld.

Box 4.1: School-ex Programma

De groep schoolverlaters waar dit hoofdstuk op is gebaseerd, heeft tijdens hun laatste studiejaar (2007-2008) of vlak erna een beslissing genomen over het al dan niet gaan volgen van een vervolgopleiding. De vraag is of schoolverlaters bij hun keuze om eventueel door te leren rekening houden met de economische situatie in het algemeen en die op de arbeidsmarkt in het bijzonder. De studiekeuze van deze groep schoolverlaters is echter nog gemaakt in de tijd voordat er sprake was van een economische crisis. Of, en zo ja in hoeverre de economische situatie van invloed is op het studiekeuze gedrag is het centrale onderwerp geweest in het ROA rapport *MBO-diploma in tijden van crisis. Doorleren of werk zoeken?* (Meng, Huijgen, Ramaekers, 2010). Hieruit is naar voren gekomen dat van de MBO'ers die voorjaar 2009 (dus tijdens de economische crisis) hun diploma hebben behaald 15% zich door activiteiten van scholen in het kader van het School-ex Programma heeft laten beïnvloeden en a) alsnog verder is gaan leren (12%-punt) of b) zijn of haar voorkeur voor een bepaalde vervolgopleiding heeft bijgesteld (3%-punt).

Figuur 4.1

Kwalificerende vervolgotrajecten na het verlaten van de opleiding

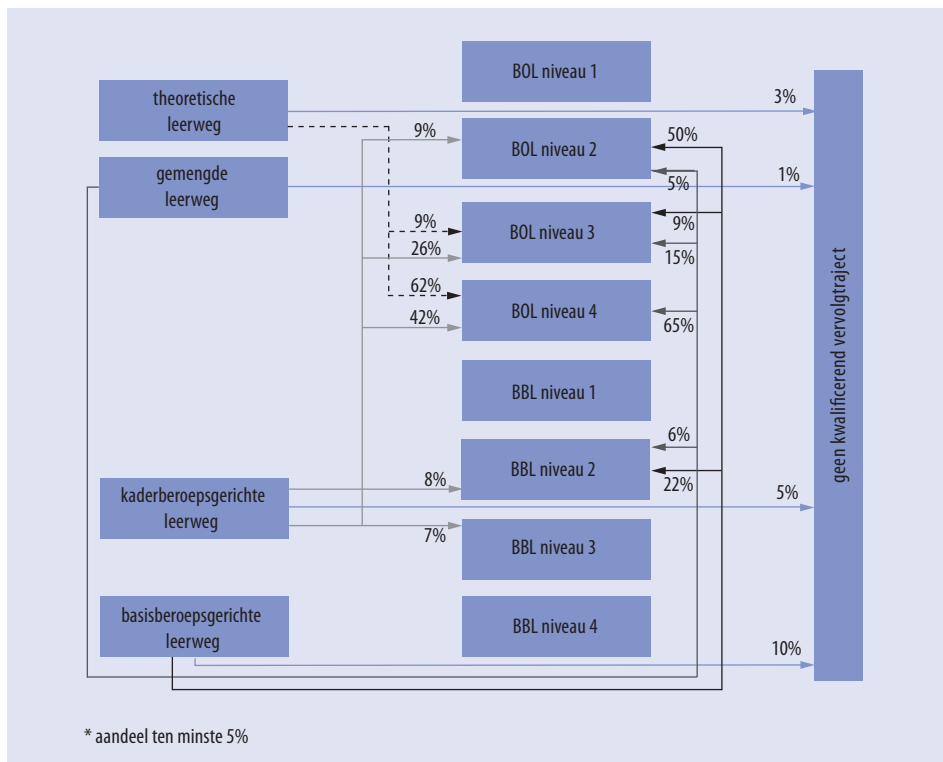
Bron: ROA (SIS); VNSU/IVA, 2009

Mede met het oog op het al dan niet verkrijgen van een startkwalificatie is de doorstroom van het VMBO naar het MBO een belangrijke peiler in het Nederlandse onderwijsstelsel. Daarbij speelt niet alleen de vraag of men voor een kwalificerend vervolgotraject kiest een belangrijke rol, maar ook, indien dit vervolgotraject in het MBO plaatsvindt, voor welk niveau men kiest. Figuur 4.2 laat voor de VMBO-schoolverlaters het percentage zien dat voor een bepaald niveau in het MBO heeft gekozen. Omdat de doorstroom naar een bepaald MBO niveau minder aan de opleidingssector gebonden is maar meer aan het niveau onderscheiden we daarbij niet de sectoren in het VMBO maar de leerwegen. Omdat in figuur 4.2 alleen

kwalificerende MBO-vervolgtrajecten met een aandeel van tenminste 5% staan vermeld, tellen de percentages niet op tot 100%.

De gediplomeerden van de VMBO basisberoepsgerichte leerweg gaan het minst vaak verder met een nieuwe opleiding: 10% van hen gaat geen vervolgstudie doen. Bij de uitstroom van de andere leerwegen liggen deze percentages aanzienlijk lager. Voor alle vier leerwegen geldt overigens dat in vergelijking met het vorig meetjaar het percentage dat geen kwalificerend vervolgtraject gaat volgen gedaald is. Van de verder lerende VMBO'ers met een basisberoepsgerichte opleiding, het laagste VMBO niveau, gaat de helft een BOL niveau 2 opleiding volgen, terwijl 22% kiest voor een niveau 2 opleiding in de BBL. De gediplomeerden van de kaderberoepsgerichte leerwegen en de gemengde leerwegen vinden in overgrote meerderheid hun weg naar BOL niveau 3 en 4 opleidingen. Dit geldt ook voor de mensen die een VMBO-tl diploma op zak hebben.

Figuur 4.2
Kwalificerende MBO-vervolgtrajecten na het verlaten van de VMBO-opleiding

Bron: ROA (SIS)

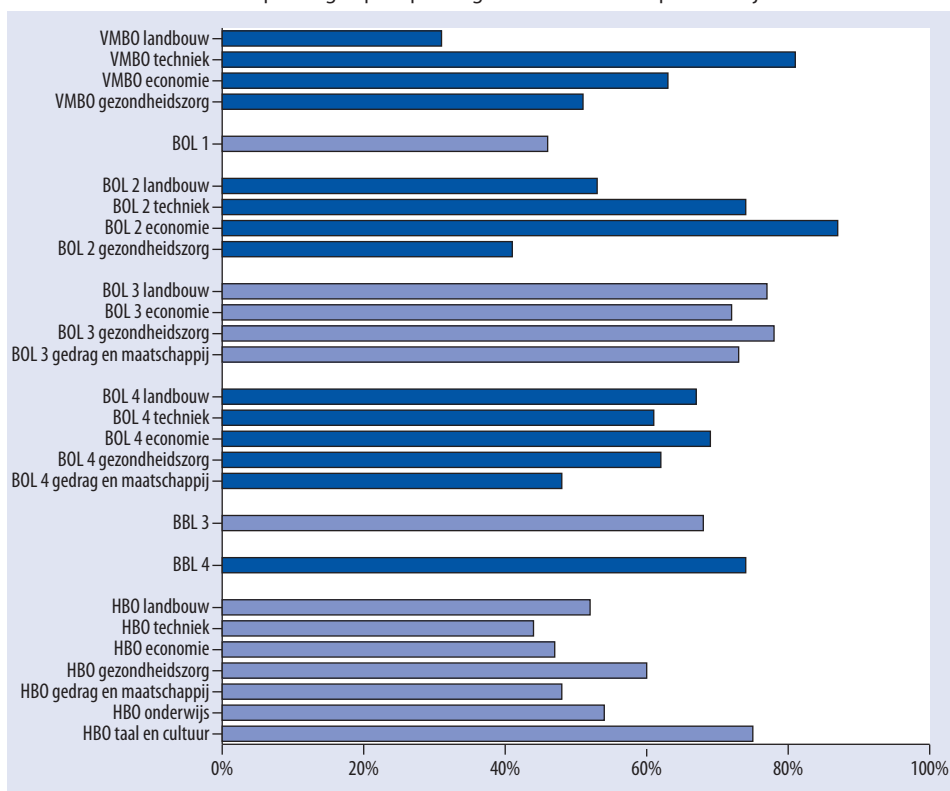
Voor onderwijssectoren is het daarnaast relevant om te weten in hoeverre de gekozen vervolgtrajecten binnen dezelfde opleidingsrichting liggen. Een onderwijsinstelling dient rekening te houden met de mate waarin bijvoorbeeld de instroom van een bepaalde opleiding uit dezelfde sector afkomstig is. Voor bijvoorbeeld een BOL techniek opleiding is het belangrijk om te weten in hoeverre de beginnende studenten een technische achtergrond hebben. Iedere

opleiding vormt daarnaast in beginsel een voorbereiding op een eventuele vervolgopleiding, en dient er dus ook aan de uitstroomzijde rekening mee te houden hoe groot de doorstroom naar verwante opleidingen is.

Figuur 4.3 laat zien in hoeverre de verder lerende schoolverlaters kiezen voor een vervolgopleiding in dezelfde opleidingsrichting als de afgesloten opleiding. Dit varieert van de helft (51%) van de verder lerende HBO'ers tot 63% van de verder lerende MBO'ers. In het VMBO komt doorstroom naar een verwante opleidingsrichting het vaakst voor bij de sector techniek en in het HBO bij de sector taal en cultuur.

Figuur 4.3

Doorstroom naar verwante opleidingen per opleidingssector in het beroepsonderwijs

Bron: ROA (SIS)

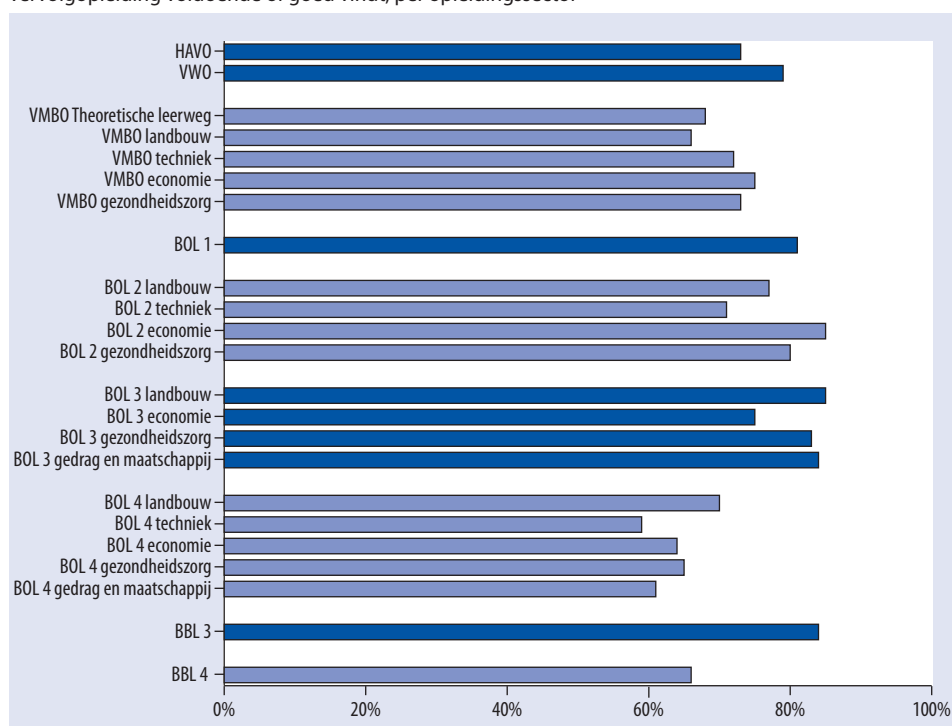
Aan de verder lerende schoolverlaters is gevraagd om aan te geven wat ze vinden van de aansluiting tussen hun gevolgde opleiding en hun vervolgstudie. Dit omdat het doorstromen naar een vervolgopleiding in dezelfde onderwijssector niet automatisch hoeft te betekenen dat de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding goed is. Zo hoeft de aansluiting tussen twee opleidingen uit verschillende onderwijssectoren ook niet per definitie slecht te zijn. In figuur 4.4 staan de percentages van de verder lerende schoolverlaters vermeld die de aansluiting tussen de afgeronde- en de vervolgopleiding goed of voldoende vinden. Vanwege de geringe doorstroom vanuit het hoger onderwijs naar regulier vervolgonderwijs

en het feit dat de allocatiefunctie van het hoger onderwijs niet gericht is op vervolgonderwijs is de betreffende vraag niet aan HBO en WO afgestudeerden voorgelegd.

Bijna driekwart van alle schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen vindt de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding redelijk tot goed. Binnen het AVO vinden de VWO schoolverlaters deze aansluiting het vaakst redelijk tot goed, en binnen het VMBO en de BOL 2 de schoolverlaters met een economie opleiding.

Figuur 4.4

Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding voldoende of goed vindt, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS)

Rendement

Zoals al eerder ter sprake is gekomen, is één van de functies van onderwijs het voorbereiden van leerlingen op een eventueel vervolgtraject in het onderwijs. Om het rendement hiervan te meten, kijken we naar het percentage dat op het moment van enquêteren (ongeveer anderhalf jaar na het behalen van het diploma) in de vervolgopleiding bevorderd is naar het tweede leerjaar/studiejaar en het percentage dat de vervolgopleiding op het moment van de enquête weer heeft verlaten of van studie is gewisseld. Een grote uitval in vervolgonderwijs kan duiden op een gebrekkige aansluiting. Deze gebrekkige aansluiting kan meerdere oorzaken hebben. Zo kan het curriculum van één of beide opleidingen niet passend (genoeg) zijn. Daarnaast kan sprake zijn van een gebrekkige studiekeuzevoorlichting of kan de arbeidsmarkt veel mogelijkheden bieden.

In figuur 4.5 staat het aandeel verder lerende schoolverlaters dat de vervolgopleiding voortijdig verlaten heeft zonder direct aan een nieuwe studie begonnen te zijn (de netto uitval) alsmede het aandeel dat van studie gewisseld is. In de figuur staat eveneens welk deel van de verder lerende schoolverlaters bevorderd is naar het tweede leerjaar en met andere woorden dus succesvol bezig is met de vervolgstudie.

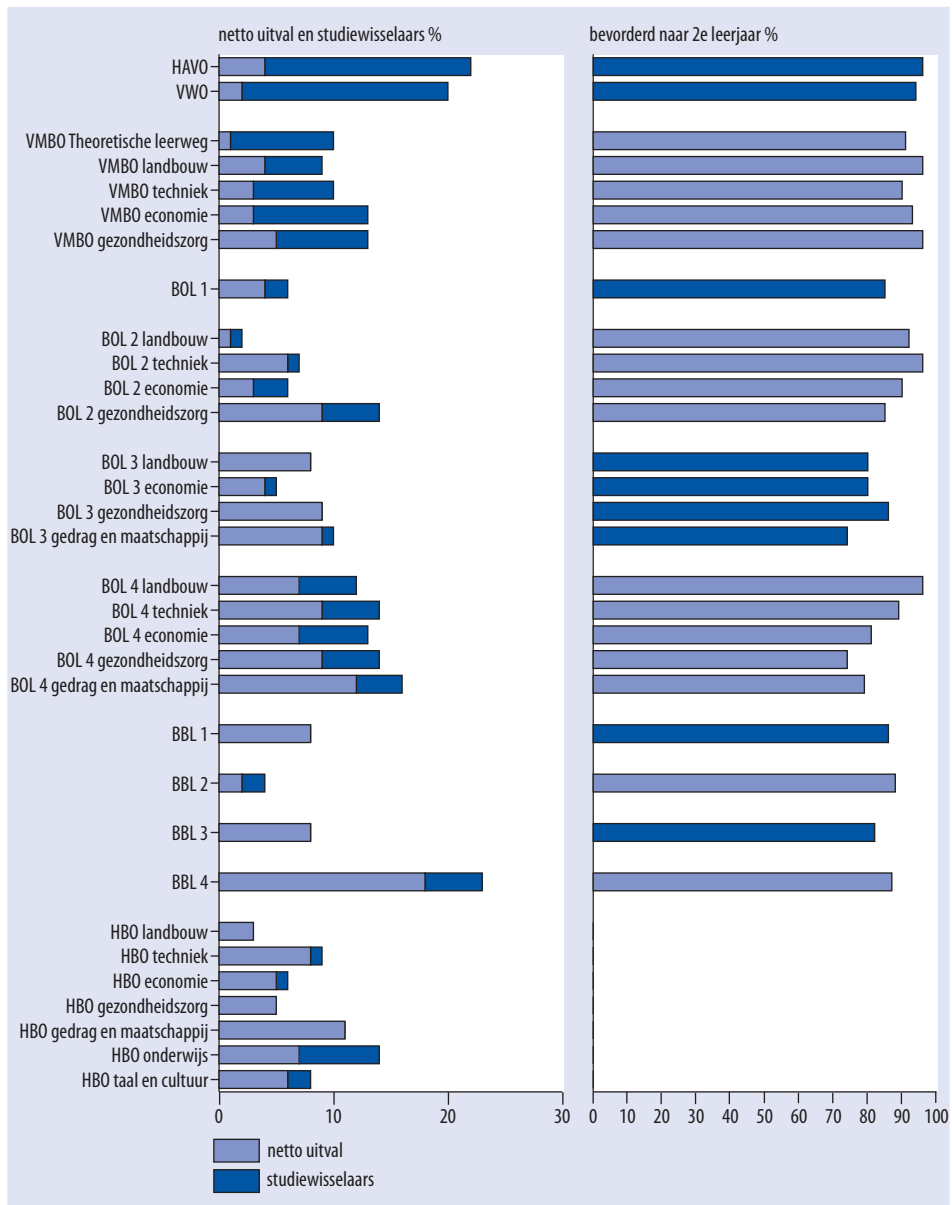
In totaal geeft 13% van de verder lerende schoolverlaters aan gestopt te zijn met de aanvankelijk gekozen vervolgopleiding. Van alle onderwijsniveaus stoppen de havisten met 22% het vaakst voortijdig met de vervolgopleiding, gevolgd door VWO'ers (20%). Bij de schoolverlaters van vrijwel alle andere onderwijsniveaus liggen deze percentages aanzienlijk lager. Bij het VMBO en het MBO-BOL is dit 11%, bij het MBO-BBL 8% en bij het HBO 7%. Wellicht nog belangrijker dan het percentage 'afhakkers' vlak na aanvang van de vervolgstudie is het percentage van hen dat ook niet aan een andere studie begonnen is. Met andere woorden welk deel van deze uitvallers zijn studiewisselaars en welk deel heeft op het enquêtemoment daadwerkelijk het onderwijs verlaten? Het gaat dus niet alleen om de hoogte van de bruto uitval maar met name om de netto uitval. Van de 13% met de vervolgopleiding gestopte schoolverlaters is gelukkig gemiddeld zo'n 9%-punt studiewisselaar, dat wil zeggen iemand die nog niet uit het vervolgonderwijs verdwijnt maar in eerste instantie een verkeerde studiekeuze lijkt te hebben gemaakt. Er is relatief het vaakst sprake van echte uitval bij doorstromers vanuit het HBO. De relatief grote uitval onder de VO'ers (21%) blijkt voor een groot deel uit studiewisselaars te bestaan: de netto uitval in deze groep blijkt uiteindelijk 3% te zijn.

In hoeverre de groep die niet voortijdig met de opleiding stopt succesvol is kan worden afgemeten aan de hand van de vraag of men al dan niet bevorderd is naar het tweede leerjaar. Omdat deze vraag minder relevant is voor afgestudeerden uit het hoger onderwijs is deze vraag niet aan hen voorgelegd. Schoolverlaters van het voortgezet onderwijs doen het wat dit aspect betreft het beste. Gemiddeld is 95% van hen bevorderd naar het tweede leerjaar. Van de andere onderwijsniveaus hebben de schoolverlaters van BOL niveau 3 de meeste moeite met hun vervolgstudie: van hen geeft 80% aan bevorderd te zijn naar leerjaar 2.

Op basis van de schoolverlatersonderzoeken is het eveneens mogelijk om te kijken welke vervolgopleidingen de grootste slaagkans en de grootste uitval hebben. De cijfers in figuur 4.6 geven hiervan een indicatie. In tegenstelling tot alle andere figuren in dit hoofdstuk zijn de cijfers in figuur 4.6 niet gepresenteerd naar de sector van de afgesloten opleiding maar naar die van de vervolgopleiding. Ook hier wordt een onderscheid gemaakt tussen de netto uitval en het percentage studiewisselaars. Hoewel het bijvoorbeeld uit kostenoverwegingen voor een individuele onderwijssector van belang is om geen hoge uitval te hebben, is het op macroniveau relevant hoeveel van deze uitval voor het onderwijs verloren gaat. Omdat de instroom in niveau 1 opleidingen van het MBO niet alleen vanuit de gediplomeerde uitstroom van het VMBO plaatsvindt maar ook voor een belangrijk deel betrekking heeft op ongediplomeerde uitstroom van het VMBO, kunnen we op basis van onze cijfers geen representatieve schatting geven van het rendement in deze opleidingen. Deze zijn dan ook niet in figuur 4.6 opgenomen. De vraag over het bevorderd zijn naar het tweede leerjaar van de vervolgopleiding is ook niet gevraagd aan de afgestudeerden uit het hoger onderwijs. Het rendement in het hoger onderwijs heeft dan ook alleen betrekking op de doorstroom vanuit VWO, HAVO en MBO.

Figuur 4.5

Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat bevorderd is naar het tweede leerjaar/studiejaar, percentage dat de vervolgopleiding voortijdig heeft verlaten (netto uitval) en het percentage dat andere opleiding is gaan volgen (studiewisselaars)

Bron: ROA (SIS)

Uit figuur 4.6 blijkt dat vooral in het hoger onderwijs het percentage dat stopt met de opleiding vrij hoog is (HBO: 18%; WO: 18%). De hoge percentage uitvallers in het hoger onderwijs verklaren waarom onder de VO'ers het percentage dat met de vervolgopleiding stopt zo hoog is (21%). Van de havisten stroomt 83% in eerste instantie door naar het HBO, terwijl 77% van de VWO'ers doorstroomt naar het WO. Binnen het MBO blijken met name bij de BBL niveau 4 opleidingen weinig mensen te zijn die met de opleiding stoppen. Wanneer rekening gehouden wordt met het percentage studiewisselaars zijn de verschillen over het gehele onderwijsveld kleiner. Wanneer gekeken wordt welk deel van de verder lerende schoolverlaters bevorderd is naar het tweede leerjaar doet ook nu het hoger beroepsonderwijs het minder goed. Over alle onderwijsniveaus zijn de verschillen relatief klein. De BOL niveau 3 opleidingen kennen daarbij het laagste percentage niet bevorderden (5%).

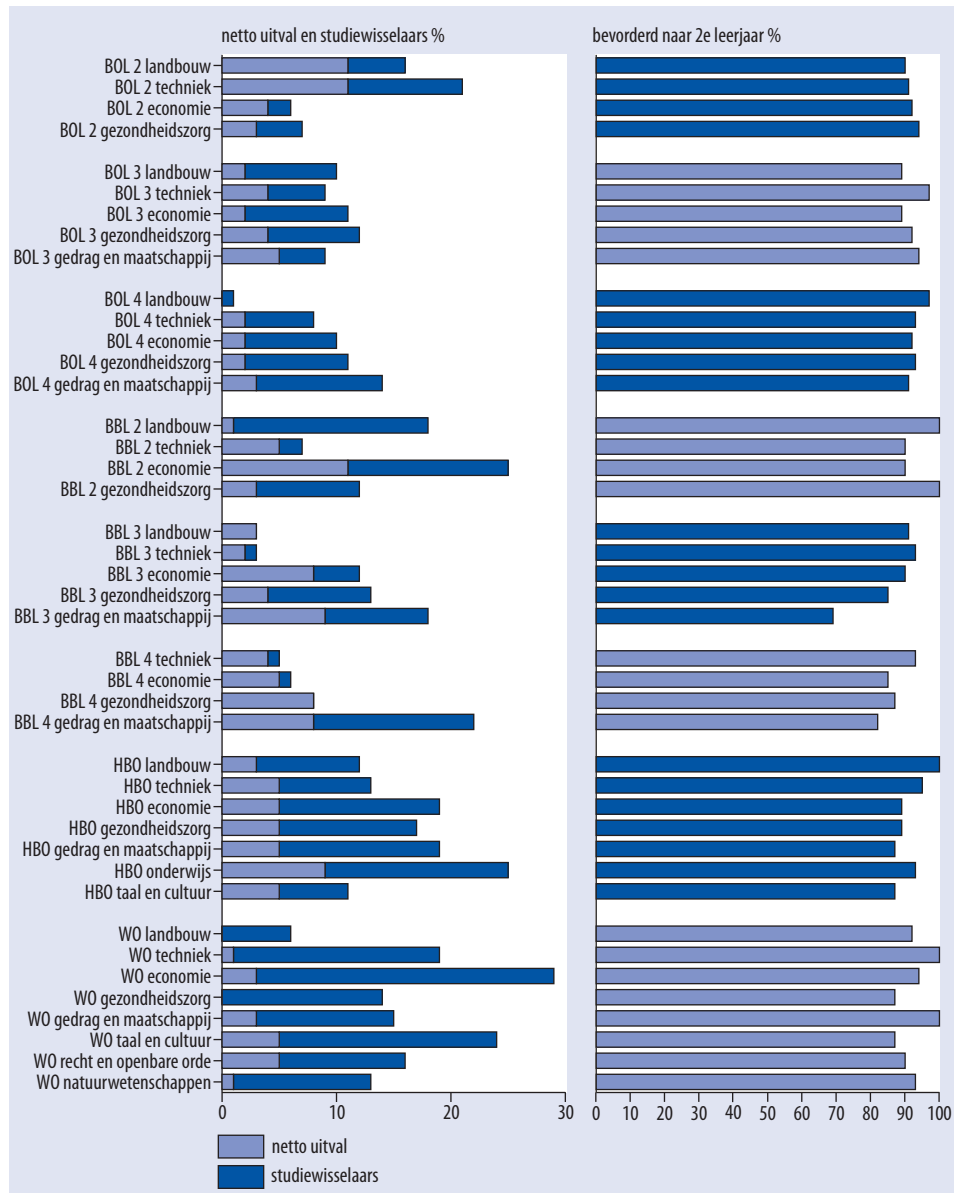
Tevredenheid achteraf

Figuur 4.7 toont het percentage verder lerende schoolverlaters dat de afgesloten opleiding, achteraf gezien, opnieuw zou volgen. Hierbij gaat het alleen om schoolverlaters van het MBO en het hoger onderwijs. Deze schoolverlaters hebben gekozen voor een vervolgstudie maar hadden met hun al behaalde kwalificatie ook naar de arbeidsmarkt kunnen gaan. Formeel gezien geldt dit niet voor de MBO niveau 1 opleidingen, maar de cijfers zijn voor de volledigheid wel in de figuur opgenomen. Daarnaast is er bij schoolverlaters van het voortgezet onderwijs vanwege de leerplicht minder sprake van een echte keuze. Er dient opgemerkt te worden dat het, evenals in alle andere figuren in dit hoofdstuk, gaat om het oordeel van de gediplomeerde uitstromers. De niet gediplomeerden zullen ongetwijfeld minder positief in hun oordeel zijn.

Gemiddeld zouden acht van de tien schoolverlaters achteraf gezien opnieuw kiezen voor de door hen afgeronde opleiding. De WO afgestudeerden en BBL schoolverlaters zijn hierbij het meest tevreden. Binnen de BOL scoren de niveau 4 opleidingen het beste wat de tevredenheid over de gekozen opleiding betreft, en binnen de BBL de niveau 2 opleidingen. Evenals verleden jaar zijn de afgestudeerde leraren binnen het HBO het meest tevreden. Aangezien zij bij aanvang van de studie een duidelijk beeld hebben van het uiteindelijke beroep dat ze zullen gaan uitoefenen, is het niet verwonderlijk dat degenen die de opleiding helemaal afmaken tevreden zijn over de door hen gemaakte studiekeuze.

Figuur 4.6

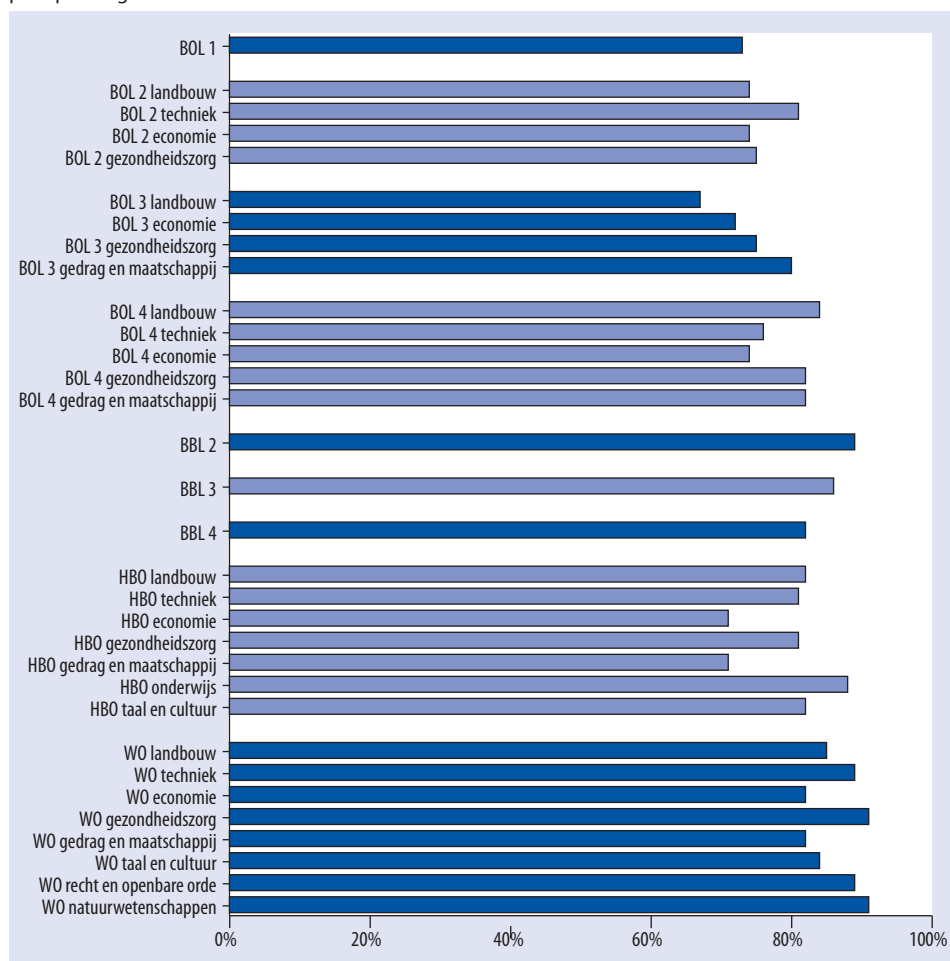
Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat bevorderd is naar het tweede leerjaar/studiejaar, percentage dat de vervolgopleiding voortijdig heeft verlaten (netto uitval) en het percentage dat andere opleiding is gaan volgen (studiewisselaars) naar sector vervolgopleiding

Bron: ROA (SIS)

Figuur 4.7

Percentage verder lerende schoolverlaters dat de afgesloten opleiding achteraf gezien opnieuw zou volgen, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

5

Intrede op de arbeidsmarkt

Vooral het middelbaar en hoger onderwijs worden geacht leerlingen kennis en vaardigheden bij te brengen die ze nodig hebben bij het betreden van de arbeidsmarkt. Terwijl het vorige hoofdstuk zich richtte op de verder lerende schoolverlaters, staat in dit hoofdstuk de groep centraal die de arbeidsmarkt betreden heeft. Aan de hand van de oordelen van de betaald werkende schoolverlaters en hun baankenners wordt een indicatie verkregen over de allocatie op de arbeidsmarkt en over de opbrengsten voor individuele schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De groep schoolverlaters die daarbij centraal staat, bestaat uit gediplomeerden die op het moment van bevraging tot de beroepsbevolking worden gerekend. Daarbij is als voorwaarde gesteld dat hun maatschappelijke positie *niet* scholier of student is. Deze laatste voorwaarde geldt om te voorkomen dat studenten met bijbaantjes in de analyses terecht komen. Opgemerkt zij dat MBO'ers die verder leren en werken combineren in de BBL worden gezien als aanbieders op de arbeidsmarkt én als doorleerders.

De schoolverlaters van het HAVO en VWO worden in dit hoofdstuk niet meegenomen. Dit omdat slechts een klein deel van hen doorstroomt naar de arbeidsmarkt en het AVO feitelijk ook niet bedoeld is als voorbereidend onderwijs voor de arbeidsmarkt. De gegevens die nodig zijn voor dit hoofdstuk zijn daarnaast voor een groot deel niet beschikbaar voor deze groep omdat de AVO vragenlijst meer gericht is op het vervolgtraject in het onderwijs. Schoolverlaters die slagen voor het VMBO examen en schoolverlaters die slagen voor een BOL of BBL niveau 1 examen zijn weliswaar formeel gediplomeerd maar vallen onder de definitie⁴ van de voortijdige schoolverlaters indien ze doorstromen naar de arbeidsmarkt. Omdat ze niet beschikken over een startkwalificatie worden ze niet geacht de arbeidsmarkt te betreden. Omdat echter een niet onbelangrijk deel wel doorstroomt naar de arbeidsmarkt worden ze in de rest van dit hoofdstuk wel meegenomen.

5.1 Allocatie

In eerste instantie valt of staat een succesvolle intrede op de arbeidsmarkt met het al dan niet vinden van een (vaste) baan. De feitelijke werkzaamheden, verantwoordelijkheden en de inhoud van de functie bepalen in hoeverre iemand de mogelijkheid heeft om zijn of haar kennis en vaardigheden te benutten. Daarnaast bepalen de inhoud en het niveau van het werk mede de financiële vergoeding die hier tegenover staat. Dus niet alleen de kans op werk en werkzekerheid maar ook de kwaliteit van het werk bepalen in hoeverre de overgang van

4. Volgens de officieel gehanteerde definitie worden de volgende personen tot de groep voortijdige schoolverlaters gerekend: jongeren tussen de 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie (een diploma op minimaal HAVO- of MBO 2-niveau) minstens een maand zonder geldige reden hebben verzuimd om onderwijs te volgen en/of niet meer bij een onderwijsinstelling als deelnemer staan ingeschreven.

onderwijs naar arbeidsmarkt succesvol genoemd kan worden. Beginnende participanten op de arbeidsmarkt zullen vaak in startfuncties terecht komen. Ook voor deze startfuncties geldt dat voor individuen de kwaliteit van het werk toeneemt naarmate de gevonden baan beter aansluit op de gevolgde opleiding voor wat betreft richting en vooral niveau. Figuur 5.1 laat zien hoe goed de betaalde werkzaamheden van schoolverlaters aansluiten bij hun afgeronde opleiding voor zover het (1) het opleidingsniveau en (2) de opleidingsrichting betreft.

Aansluiting opleiding-werk naar niveau

Vanuit maatschappelijk oogpunt is het van belang dat schoolverlaters en afgestudeerden bij voorkeur functies vervullen die passen bij het niveau van hun opleiding. Dat is immers de grondslag van het bestaan van verschillende onderwijssoorten. Ook vanuit individueel oogpunt mag worden verondersteld dat het voor schoolverlaters en afgestudeerden belangrijk is een baan te vinden waar de in de opleiding opgedane competenties optimaal kunnen worden aangewend.

Van alle betaald werkende schoolverlaters heeft driekwart (74%; vorige meting 77%) een baan op minimaal het eigen opleidingsniveau. Ten opzichte van meting 2008 is het aandeel van de betaald werkende schoolverlaters met een baan die past bij hun opleidingsniveau dus licht gedaald. Van de werkende VMBO uitstroom geeft maar liefst 86% aan een baan op minimaal eigen niveau te hebben. Dit kan verklaard worden uit het feit dat er weinig banen zijn waar het vereiste opleidingsniveau nog lager is dan VMBO. In die zin is het percentage op niveau werkenden van het VMBO niet echt vergelijkbaar met dezelfde percentages van de andere onderwijsniveaus. Van de gediplomeerde BOL schoolverlaters vindt 78% een baan op minmaal eigen niveau; bij de BBL is dit 'slechts' 64%. Voor zowel de BOL als de BBL geldt dat de schoolverlaters van de hoogste niveau opleidingen (niveau 4) het vaakst werk op eigen niveau hebben. Opvallend is verder het verschil in percentage werkzamen op minimaal eigen niveau tussen de BBL niveau 3 opleidingen en de BBL niveau 4 opleidingen. Het lijkt er op dat hier het 1 jaar langer volgen van onderwijs duidelijk voordelen heeft als het gaat om het vinden van passend werk.

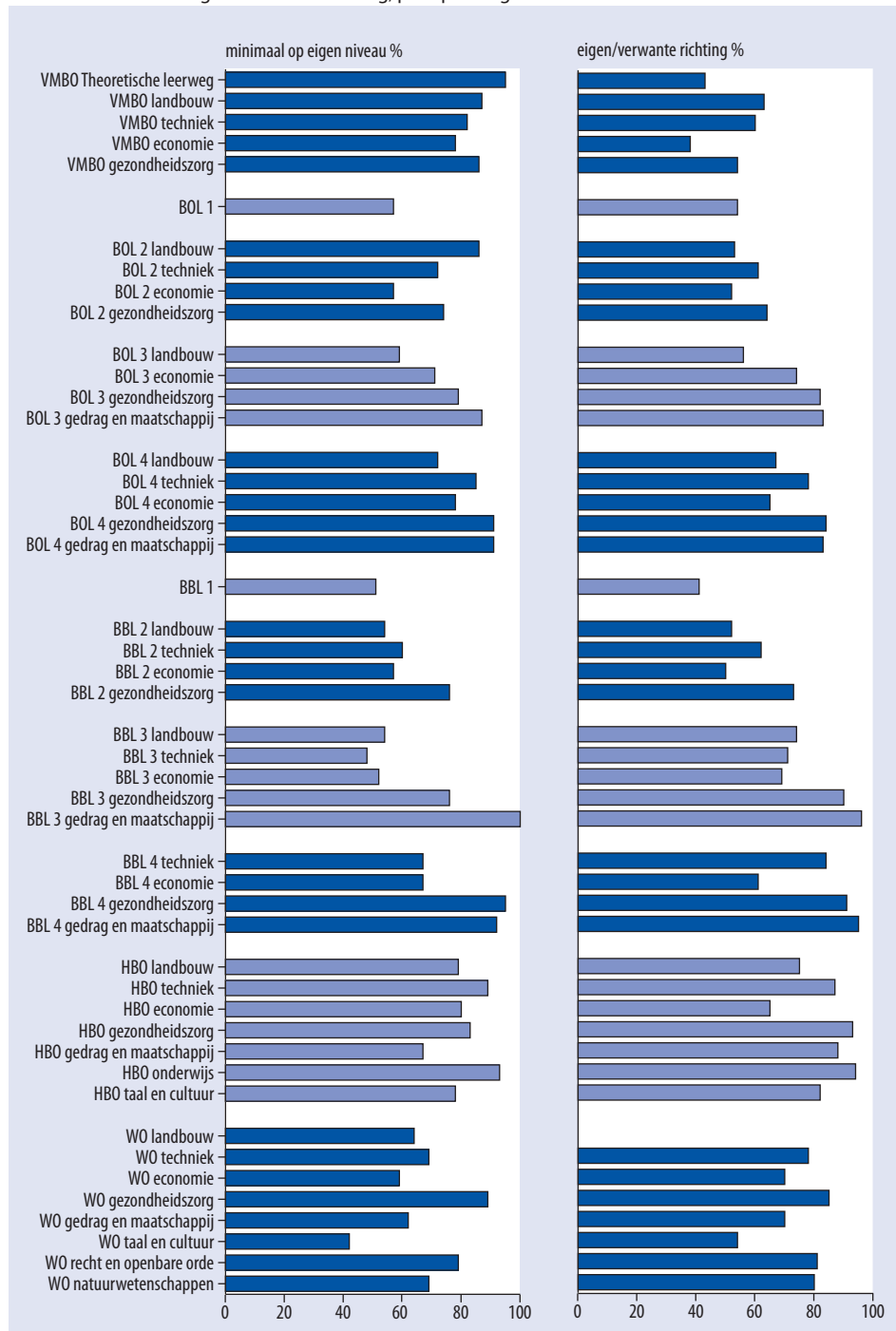
Het hoger onderwijs laat een gemengd beeld zien. HBO afgestudeerden hebben met gemiddeld 82% heel vaak een functie op eigen niveau (vooral afgestudeerde docenten), terwijl de WO afgestudeerden duidelijk meer moeite hebben met het vinden van werk op aansluitend niveau (67%). Met name de WO sector taal en cultuur blijft wat deze indicator betreft duidelijk achter.

Aansluiting opleiding-werk naar richting

Behalve het niveau is ook de richting van de gevonden functie van belang voor de kwaliteit van het werk. In de vragenlijst is gevraagd om aan te geven wat de door de werkgever vereiste opleidingsrichting is. De vereiste opleidingsrichting zegt iets over de mate waarin de gediplomeerde werkzaamheden verricht die binnen het beroependomein vallen waarvoor hij of zij is opgeleid. Van dit 'eigen' beroependomein is sprake wanneer voor de functie de eigen opleidingsrichting of een daaraan verwante opleidingsrichting vereist is. Werken binnen het 'eigen' beroependomein vergroot de kans dat de in het onderwijs verworven kennis en vaardigheden beter benut zullen worden. Ook vanuit maatschappelijk oogpunt is het van belang dat schoolverlaters terecht komen in beroepen waarvoor zij zijn opgeleid. Dit laatste zal zeker gelden voor de meer beroepsgerichte opleidingen in bijvoorbeeld de sector gezondheidszorg.

Figuur 5.1

Percentage werkzame schoolverlaters met een baan op minimaal eigen niveau en percentage schoolverlaters met een baan in eigen/verwante richting, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Het voorgaande laat onverlet dat de interpretatie van de aansluiting tussen opleiding en werk naar richting minder duidelijk is dan bij de aansluiting naar niveau. Wanneer wordt verondersteld dat de aansluiting uitsluitend verloopt via vakgerelateerde competenties, zou kunnen worden beargumenteerd dat een functie waarvoor uitsluitend de eigen opleidingsrichting wordt vereist beter is dan een functie waarvoor de eigen of een verwante opleidingsrichting wordt vereist, die op zijn beurt weer beter is dan een functie waarvoor een geheel andere of geen specifieke opleidingsrichting wordt vereist. Echter, in steeds meer functies neemt het belang toe van algemene competenties die niet noodzakelijkerwijs op een bepaald vakgebied hoeven te liggen, zoals het kunnen oplossen van complexe problemen, het vermogen zich zelfstandig nieuwe kennis eigen te maken en het kunnen functioneren in een multidisciplinair team. Het valt op die manier te beargumenteren dat een functie waarvoor geen specifieke of een geheel andere opleidingsrichting wordt vereist niet per definitie slechter is dan een functie op vergelijkbaar niveau waarvoor (uitsluitend) de eigen of een daaraan verwante opleidingsrichting wordt vereist.

70% (meting 2008: 71%) van alle betaald werkende schoolverlaters werkt in een functie waarvoor de eigen of een verwante opleidingsrichting vereist is. VMBO schoolverlaters zijn het minst vaak en HBO afgestudeerden het vaakst werkzaam binnen het eigen beroep domein. Bij zowel de BOL als de BBL zijn het de schoolverlaters van de lagere niveaus die het minst vaak werk gevonden hebben dat aansluit wat betreft richting. De meer beroepsgerichte sectoren, gezondheidszorg en gedrag en maatschappij, geven in het MBO de beste garantie voor het vinden van passend werk voor zover het de richting betreft. Dit beroepsgerichte effect van opleidingen zien we ook terug in het hoger onderwijs. In het HBO, waar maar liefst 80% van alle afgestudeerden binnen de eigen richting werkt, zijn het vooral de meer beroepsgerichte sectoren (onderwijs en gezondheidszorg) die een goede aansluiting hebben met de arbeidsmarkt. In het WO is het eveneens de sector gezondheidszorg waar de beste aansluiting met de arbeidsmarkt wordt gevonden.

Het is een interessante vraag in hoeverre schoolverlaters met werk waarvoor de eigen of een verwante opleidingsrichting is vereist (en die dus binnen hun vakdomein werken) ook vaker op hun opleidingsniveau werkzaam zijn dan schoolverlaters die buiten hun vakdomein werken. Hiervan geeft tabel 5.1 een beeld.

Tabel 5.1

% werkzaam op minimaal eigen opleidingsniveau

	Werkzaam binnen eigen vakdomein	Werkzaam buiten eigen vakdomein
VMBO	93	79
BOL 1+2	81	45
BOL 3+4	91	55
BBL 1+2	75	40
BBL 3+4	75	39
HBO	87	60
WO	72	45
Totaal	83	55

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

De cijfers in tabel 5.1 laten zien dat verreweg de meeste schoolverlaters die binnen hun vakdomein werken ook op hun opleidingsniveau werkzaam zijn. Schoolverlaters die binnen hun

vakdomein werken zijn bovendien vaker op hun opleidingsniveau werkzaam dan schoolverlaters die buiten hun vakdomein werken. Van alle betaald werkende schoolverlaters die uitwijken naar een baan buiten hun vakdomein komen BBL'ers het minst vaak en VMBO'ers het vaakst op hun opleidingsniveau terecht. Voor VMBO'ers geldt dat er weinig banen zijn waarvoor het vereiste opleidingsniveau nog lager is dan VMBO.

Benutting/tekortschieten van kennis en vaardigheden

Naast het niveau en de richting van het gevonden werk is het van belang in hoeverre de verworven kennis en vaardigheden van de gediplomeerden worden benut in hun werk. Het is niet in het belang van de onderwijsinstelling noch in dat van de schoolverlater om kennis en vaardigheden aan te leren die feitelijk niet voor het vervullen van passende functies nodig zijn. Het kan ook zijn dat er te weinig beroep gedaan wordt op deze skills. Van even groot belang is het dat de kennis en vaardigheden niet tekort schieten en er geen kennis en vaardigheden worden gemist. Er is daarom in de schoolverlatersonderzoeken gekeken naar de mate waarin de werkende gediplomeerden in staat zijn om hun opgedane kennis en vaardigheden te benutten en de mate waarin hun kennis en vaardigheden tekort schieten bij de uitoefening van hun werkzaamheden (zie figuur 5.2). Daartoe konden de betaald werkende schoolverlaters op een 5-puntschaal (1 'helemaal niet' <-> 5 'in sterke mate') achtereenvolgens aangeven in welke mate hun capaciteiten in hun huidige functie worden benut en in welke mate hun capaciteiten tekortschieten voor hun huidige functie.

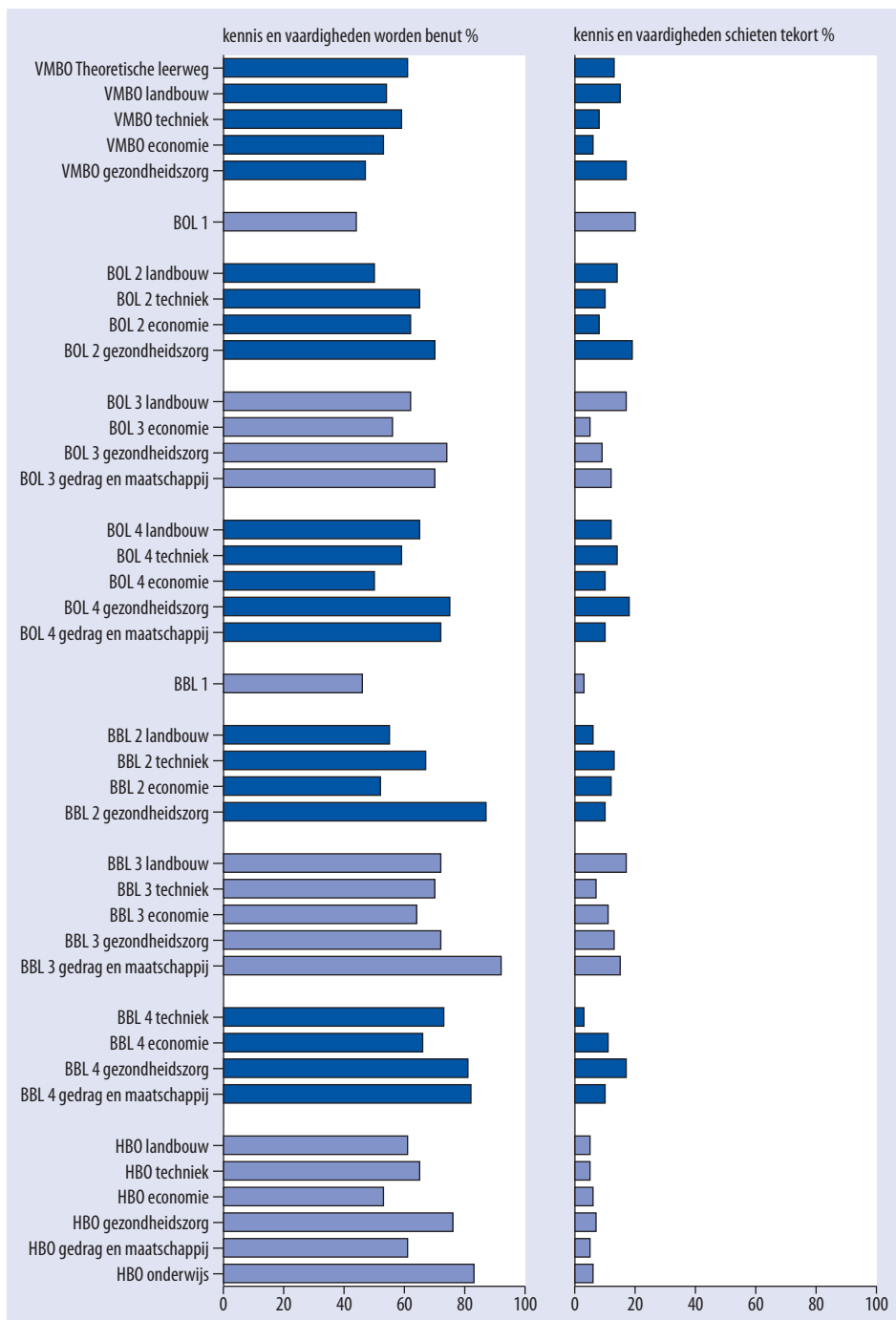
Van de werkende schoolverlaters geeft bijna tweederde (64%) aan dat de opgedane kennis en vaardigheden in hun werk goed benut worden (antwoordcategorie 4 en 5). De verschillen tussen de verschillende onderwijsniveaus variëren van 56% voor het totale VMBO tot 68% voor het BBL als geheel. Hoewel de VMBO gediplomeerden over het hele onderwijsveld het laagste scoren op dit onderdeel is toch nog een groot deel van hen van mening dat hun kennis en vaardigheden voldoende benut worden. Dat is opmerkelijk aangezien het formeel om voortijdig schoolverlaters gaat en de opleiding feitelijk niet bedoeld is om direct door te stromen naar de arbeidsmarkt.

De BBL gediplomeerden geven iets vaker aan dat hun kennis en vaardigheden goed benut worden dan hun BOL jaargenoten. Dit is niet verwonderlijk aangezien er bij de BBL een sterkere koppeling is tussen werk en opleiding dan bij de BOL: het werk maakt zelfs deel uit van de opleiding. Werknemers beginnen soms vanuit een bestaande arbeidsplaats aan een BBL opleiding en het komt vaak voor dat BBL studenten op het moment van het behalen van hun kwalificatie kunnen blijven werken bij het bedrijf waar ze tijdens de BBL opleiding het praktijkdeel hebben volbracht. In het MBO zijn het vooral de opleidingen uit de sectoren gezondheidszorg en gedrag en maatschappij waarvan de gediplomeerden aangeven dat hun kennis en vaardigheden voldoende worden benut. Evenals bij de aansluiting opleiding-werk naar niveau en richting springen binnen het HBO ook hier de leraren er in positieve zin uit.

Een van de tien betaald werkende gediplomeerden vindt dat zijn of haar kennis en vaardigheden voor de huidige werkzaamheden tekortschieten (antwoordcategorie 4 en 5). Er is sprake van een soort tweedeling naar opleidingsniveau: tot en met het MBO ligt het percentage net boven of net onder de 10%. In het HBO bedraagt het percentage 6%.

Figuur 5.2

Percentage werkzame schoolverlaters dat aangeeft dat in de huidige functie de opgedane kennis en vaardigheden worden benut en percentage werkende schoolverlaters dat aangeeft dat in de huidige baan de opgedane kennis en vaardigheden tekort schieten, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS)

Oordeel over aansluiting opleiding-werk

De geënquêteerden is eveneens gevraagd aan te geven of ze de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie goed, voldoende, matig of slecht vinden. De resultaten van deze vraag staan in figuur 5.3. De hier gepresenteerde cijfers geven aan welk deel van de betaald werkzame gediplomeerde schoolverlaters de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie goed of voldoende vindt.

Ruim driekwart (78%) van de betaald werkende gediplomeerden vindt de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en het werk dat ze verrichten goed of voldoende. Gediplomeerden van de BBL vinden het vaakst dat hun werk voldoende of goed aansluit bij hun opleiding. Bij de overige onderwijssoorten liggen de percentages dicht bij elkaar. Binnen het VMBO zijn de schoolverlaters met een techniek of economie diploma op zak het vaakst tevreden over de aansluiting. In het MBO zijn de BBL gediplomeerden iets vaker tevreden dan de BOL gediplomeerden. Zoals al eerder vermeld, is een mogelijke verklaring de sterkere relatie tussen opleiding en arbeidsmarkt in de BBL. Binnen het MBO zijn de oud studenten van de gezondheidszorg opleidingen door de bank genomen het meest te spreken over de aansluiting tussen hun genoten opleiding en hun baan. Dit is in lijn met de eerder besproken resultaten over het hebben van passend werk wat betreft niveau en richting voor deze sector. In het HBO is driekwart (76%) van de werkende afgestudeerden van mening dat de aansluiting tussen opleiding en werk goed of voldoende is. Dat de uitstroom van de HBO lerarenopleidingen de aansluiting zeer goed vindt ligt in de lijn der verwachtingen.

Er is ook nagegaan of het oordeel van betaald werkende schoolverlaters over de aansluiting opleiding-werk samenhangt met het niveau en de richting van hun werk. Dit blijkt slechts deels het geval te zijn:

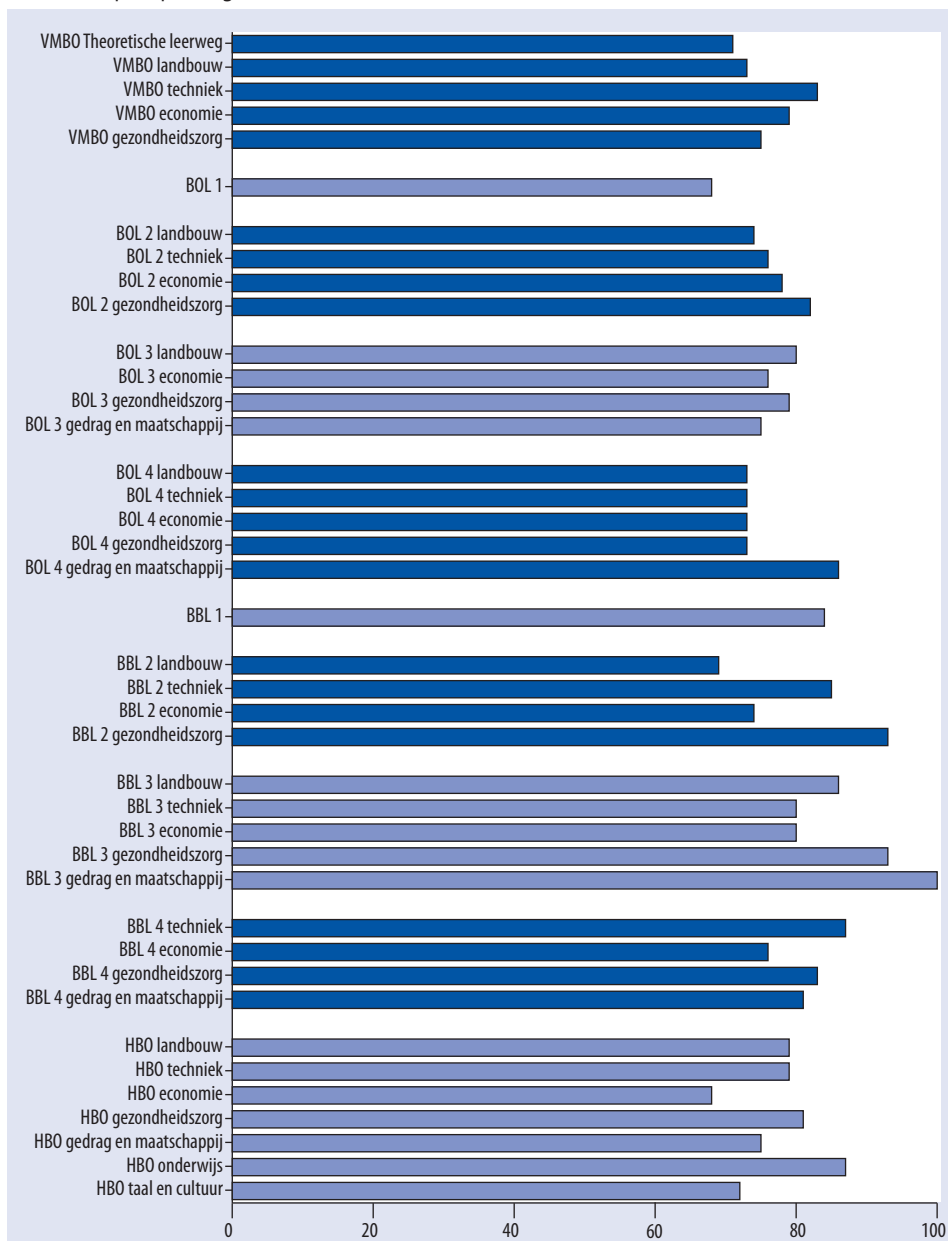
- Van degenen die op hun opleidingsniveau werken vindt 82% de aansluiting voldoende of goed, en van degenen die onder hun opleidingsniveau werken 'slechts' 57%.
- Van degenen die binnen hun vakdomein werken vindt 84% de aansluiting voldoende of goed, en van degenen die buiten hun vakdomein werken 'slechts' 53%.

Het lijkt er dus op dat het subjectieve oordeel over de aansluiting opleiding-werk met meer dingen samenhangt dan het formeel vereiste opleidingsniveau en de formeel vereiste opleidingsrichting.

Tevredenheid met functie

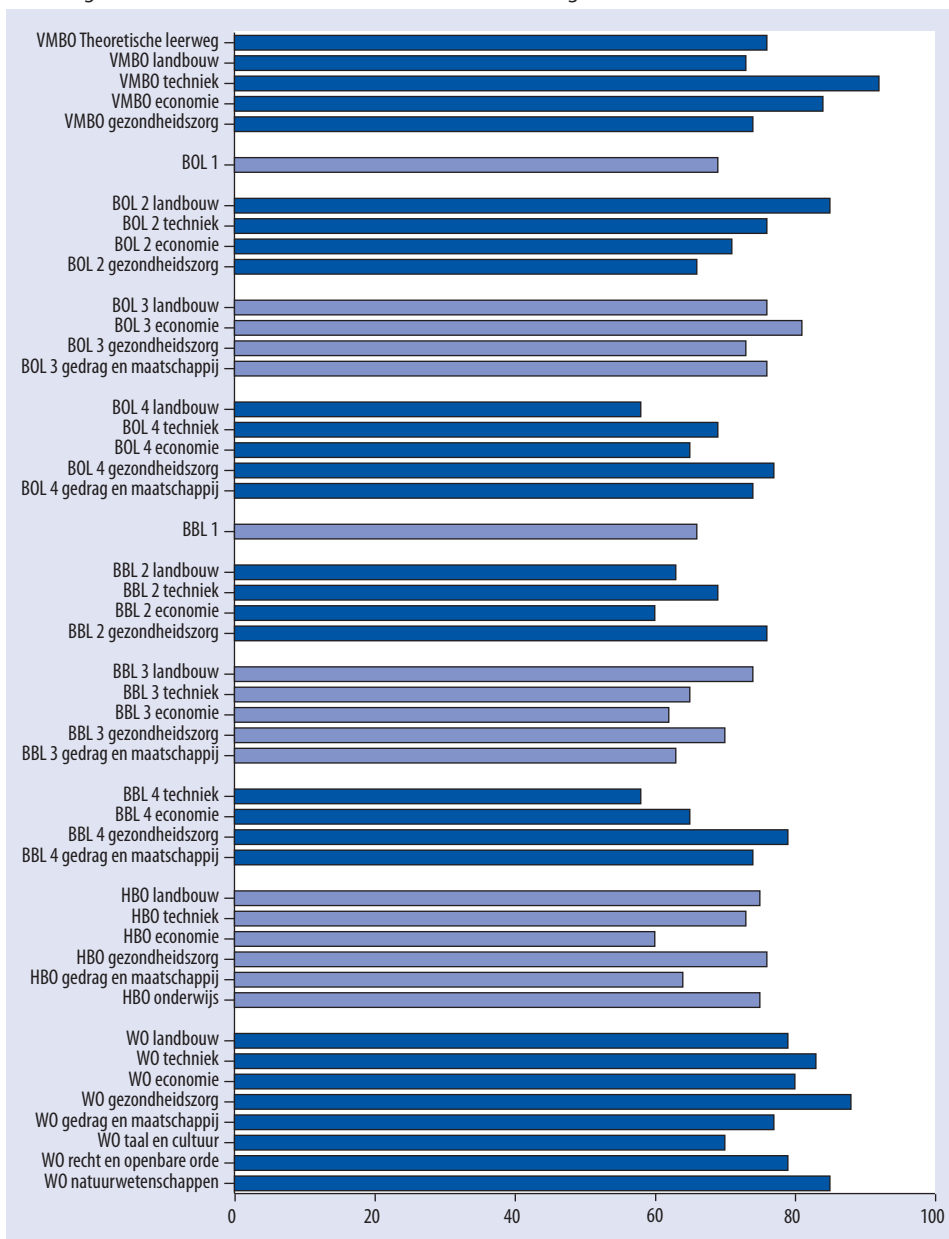
In figuur 5.4 komt een wat meer subjectieve, maar voor de schoolverlaters zelf niet onbelangrijke indicator aan de orde. Er is hen de vraag voorgelegd 'Hoe tevreden bent u met uw huidige functie?'. De meeste betaald werkende schoolverlaters (72%) zijn tevreden met hun huidige functie. In het VMBO is men met 81% het meest vaak tevreden (vooral de gediplomeerden VMBO techniek zijn vaak tevreden over hun functie). Er zijn binnen het MBO weinig systematische verschillen tussen de sectoren per onderwijsniveau. In het HBO zijn de afgestudeerden van de sector economie relatief vaak ontevreden. In het WO geldt dit voor de sector taal en cultuur.

Figuur 5.3
 Percentage werkzame schoolverlaters dat de aansluiting tussen opleiding en werk als goed of voldoende beoordeelt, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS)

Figuur 5.4
 Percentage werkzame schoolverlaters dat tevreden is met huidige functie

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

5.2 Extern rendement

Om inzicht te krijgen in het extern rendement, de doelmatigheid van het onderwijs, met betrekking tot de arbeidsmarkt wordt in de rest van dit hoofdstuk een aantal arbeidsmarktindicatoren voor de verschillende onderwijsniveaus naast elkaar gezet.

Arbeidsmarktparticipatie en kans op werk

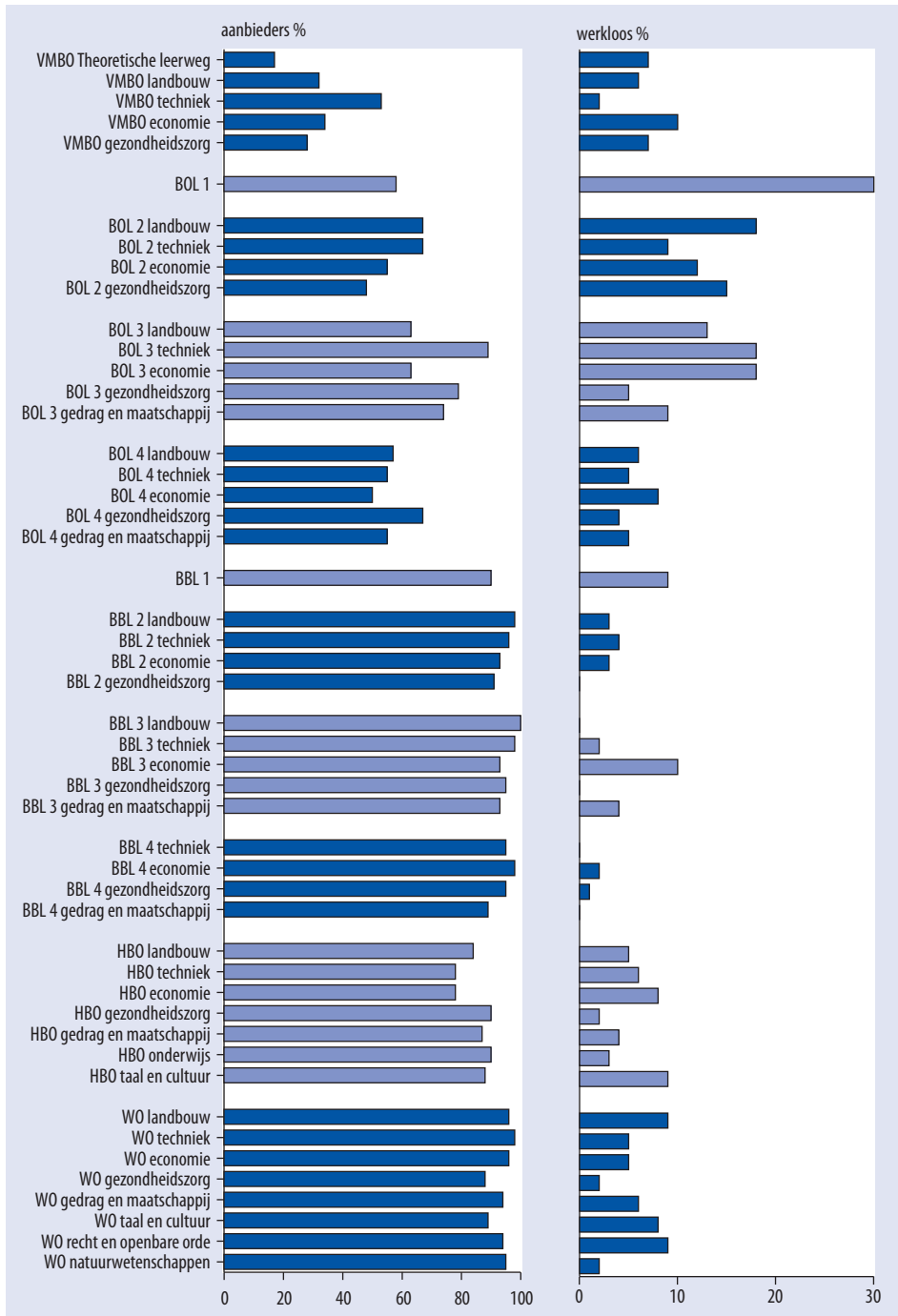
In figuur 5.5 staat welk deel van de schoolverlaters zich aanbiedt op de arbeidsmarkt en welk deel van deze aanbieders op het moment van enquêteren werkloos is. Hierbij zij opgemerkt dat jongeren die in economisch minder goede tijden hun opleiding afronden meer moeite zullen hebben om werk te vinden en minder vaak werk zullen vinden dat bij hun opleidingsniveau past. Bovendien moeten zij zich, in vergelijking met jongeren die zich in economisch goede jaren op de arbeidsmarkt aanbieden, vaker tevreden stellen met relatief minder goede arbeidsvoorwaarden. De baten die men zou hebben als men zich zou aanbieden op de arbeidsmarkt zijn daarom in slechte tijden aanzienlijk lager en maken eventueel beschikbare alternatieven als doorstroom naar vervolgonderwijs aantrekkelijker. In hoofdstuk 4 hebben we stil gestaan bij de doorstroom naar vervolgonderwijs

Figuur 5.5 laat zien dat ruim de helft (54%; meting 2008: 55%) van de gediplomeerde schoolverlaters zich na het verlaten van de opleiding richt op de arbeidsmarkt. Vanwege de verschillende functies van de onderscheiden onderwijssoorten zijn de verschillen in het percentage aanbieders zeer groot. Ruim een kwart (28%) van de VMBO uitstroom richt zich op de arbeidsmarkt. Hierbij dient opgemerkt te worden dat ongeveer 14% dit doet in de vorm van een BBL opleiding. Gezien het feit dat een VMBO diploma geen startkwalificatie is, ligt dit aandeel van 14% dat werkelijk de arbeidsmarkt betreedt nog redelijk hoog. Evenals verleden jaar zijn het vooral de VMBO technici die zich aanbieden voor betaalde werkzaamheden. Van de BOL uitstroom biedt 59% zich aan op de arbeidsmarkt, en van de BBL uitstroom vrijwel iedereen (95%). Ook vrijwel alle afgestudeerde WO'ers richten zich op de arbeidsmarkt (94%). Onder de HBO gediplomeerden ligt dit aandeel iets lager namelijk 83%.

De doelmatigheid van het onderwijs wordt in eerste instantie bepaald door de vraag of de schoolverlaters die naar de arbeidsmarkt gaan werk hebben gevonden. De totale werkloosheid onder de schoolverlaters bedraagt 6%. Dit is 1%-punt meer dan in meting 2008.

Ondanks de economische crisis is de werkloosheid onder gediplomeerde schoolverlaters van het laagste opleidingsniveau, het VMBO, ten opzichte van de vorige meting (eind 2008) niet gestegen maar zelfs gedaald, en wel van 9% naar 6%. Deze daling heeft zich voorgedaan bij alle opleidingssectoren van het VMBO. Een mogelijke oorzaak voor deze opvallende uitkomst is te vinden in het afnemende aandeel VMBO-ers dat zich op de arbeidsmarkt aanbiedt in combinatie met een nog steeds relatief stabiele arbeidsmarkt voor deze groep schoolverlaters. De gevolgen van de economische crisis in de vorm van gestegen werkloosheidscijfers doen zich wel voor onder gediplomeerden van de overige onderwijssoorten. Zo steeg de werkloosheid ten opzichte van de vorige meting (eind 2008) onder gediplomeerden van de BOL van 5% naar 10%, onder gediplomeerden van de BBL van 1% naar 3%, onder afgestudeerden van het HBO van 4% naar 6% en onder afgestudeerden van het WO van 4% naar 5%.

Figuur 5.5
 Percentage gediplomeerde schoolverlaters dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt en werkloosheidspercentage onder gediplomeerde schoolverlaters, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

De stijging van de werkloosheid onder de BOL gediplomeerden manifesteert zich bij alle opleidingsniveaus van de BOL. De werkloosheid is duidelijk het hoogst onder BOL niveau 1 gediplomeerden, hetgeen de gedachtegang ondersteunt dat een BOL niveau 1 opleiding geen geschikte startkwalificatie is. In de BOL geldt overigens dat het werkloosheidspercentage afneemt naarmate het opleidingsniveau stijgt.

Hoewel ook onder de BBL uitstroom de werkloosheid ten opzichte van de vorige meting (eind 2008) is toegenomen, is deze met 3% nog steeds erg laag (zeker wanneer rekening gehouden wordt met het feit dat er altijd personen tijdelijk werkloos kunnen zijn omdat ze van baan aan het wisselen zijn: frictiewerkloosheid). Overigens is ten opzichte van verleden jaar de werkloosheid bij gediplomeerden van de BBL het sterkst gestegen onder niveau 1 gediplomeerden (van 1% naar 9%), gevolgd door niveau 2 en niveau 3 gediplomeerden (van 1% naar 3%). Onder niveau 4 gediplomeerden is de werkloosheid niet veranderd ten opzichte van eind 2008 (onverminderd 1%).

Ten opzichte van verleden jaar is de werkloosheid onder afgestudeerden van het HBO vooral gestegen onder afgestudeerden van technische en economische opleidingen. Onder afgestudeerden van het WO steeg de werkloosheid ten opzichte van meting 2008 bij alle opleidingssectoren, behoudens bij WO gezondheidszorg.

Zoals al eerder is vermeld, worden in dit hoofdstuk de schoolverlaters besproken die in schooljaar 2007-2008 de opleiding hebben verlaten. Zij hebben de arbeidsmarkt betreden in de zomer en herfst van 2008. De bovenstaande cijfers tonen dat dit meetjaar (najaar 2009) de economische crisis in sommige werkloosheidscijfers duidelijk tot uiting is gekomen (zie ook de trendcijfers in bijlage 3). Dit jaar is er, behoudens bij VMBO'ers, sprake van een (verder) stijgende werkloosheid onder gediplomeerden van de BOL (alle niveaus), niveau 1 gediplomeerden van de BBL en afgestudeerden van het HBO en WO.

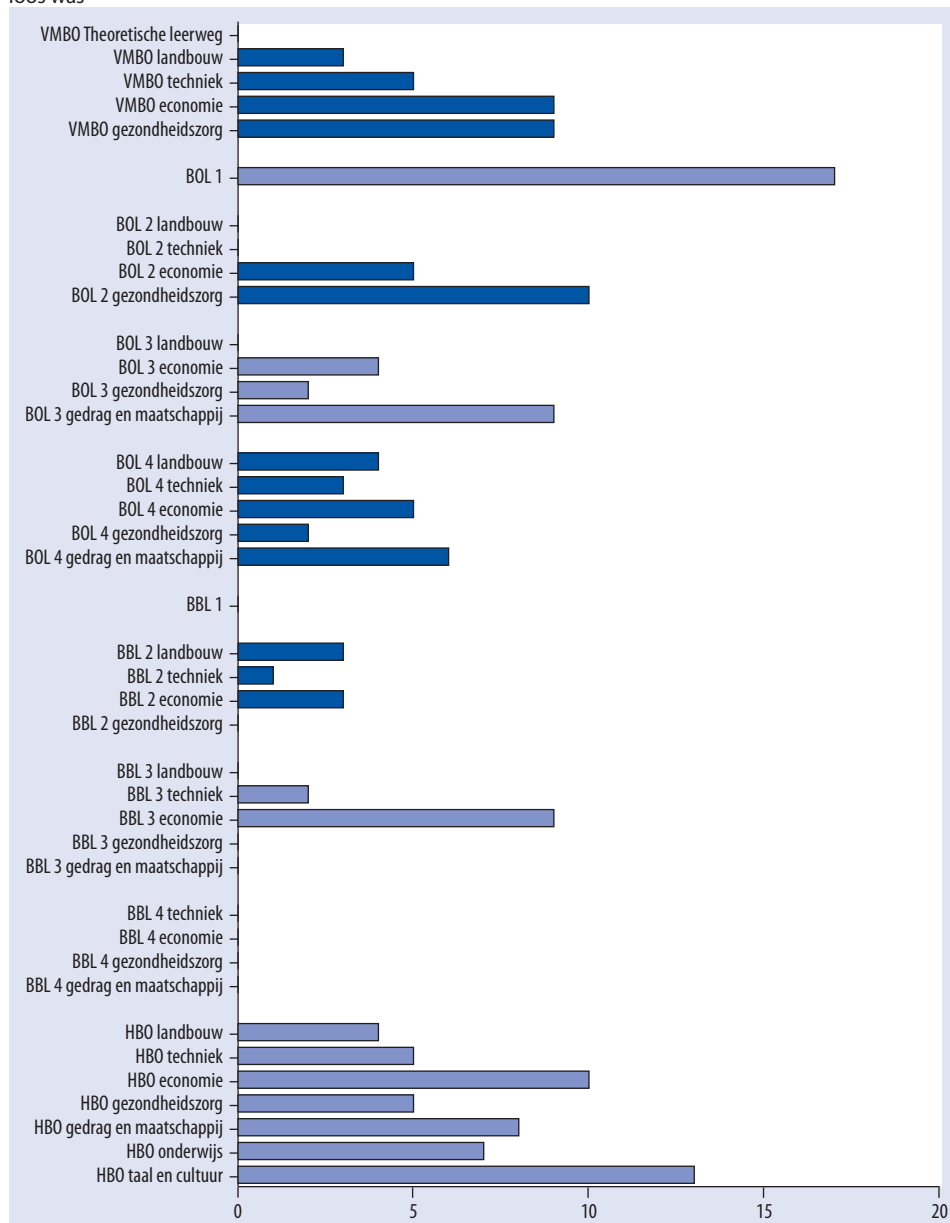
Uit figuur 5.5 blijkt dat het merendeel van de startende schoolverlaters een baan heeft op het moment van enquêteren. Dit hoeft niet de eerste baan te zijn en men hoeft deze baan ook niet meteen gevonden te hebben. Het percentage werkenden zegt met andere woorden niet alles over hoe soepel de intrede op de arbeidsmarkt verlopen is. In figuur 5.6 staan daarom enige cijfers over de zoekduur naar de eerste baan. In de figuur staat het percentage van de schoolverlaters dat 4 maanden of langer werkloos geweest is voordat ze hun eerste baan vonden.

Van alle gediplomeerde schoolverlaters die de arbeidsmarkt instromen heeft 5% vier maanden of langer moeten zoeken naar een baan. Hierbij moet worden aangetekend dat de transitie naar de arbeidsmarkt net voor het uitbreken van de economische crisis heeft plaatsgevonden. Ter vergelijking: de meting van het werkloosheidspercentage heeft plaatsgevonden in het najaar van 2009, dus na het uitbreken van de economische crisis. De gediplomeerden van de BBL hebben duidelijk minder moeite met het vinden van hun eerste baan dan de gediplomeerden van de andere onderwijssoorten (met name afgestudeerden uit het HBO). Het laatste ligt ook voor de hand omdat hoger opgeleiden er meer baat bij hebben om wat langer te zoeken naar een voor hen geschikte baan.

Van de MBO'ers hebben de gediplomeerden van de niveau 1 opleidingen in de BOL (vooral techniek en economie) het langst moeten zoeken voordat de eerste baan gevonden werd.

Figuur 5.6

Percentage gediplomeerde schoolverlaters dat voorafgaand aan de eerste baan minimaal 4 maanden werkloos was

Bron: ROA (SIS)

Ook de BOL niveau 2 gezondheidszorg gediplomeerden hebben, evenals verleden meetjaar, relatief vaak lang moeten zoeken naar hun eerste baan. Binnen het HBO hebben de HBO landbouw, HBO techniek en HBO gezondheidszorg afgestudeerden de minste moeite met het snel vinden van werk.

Werkzekerheid

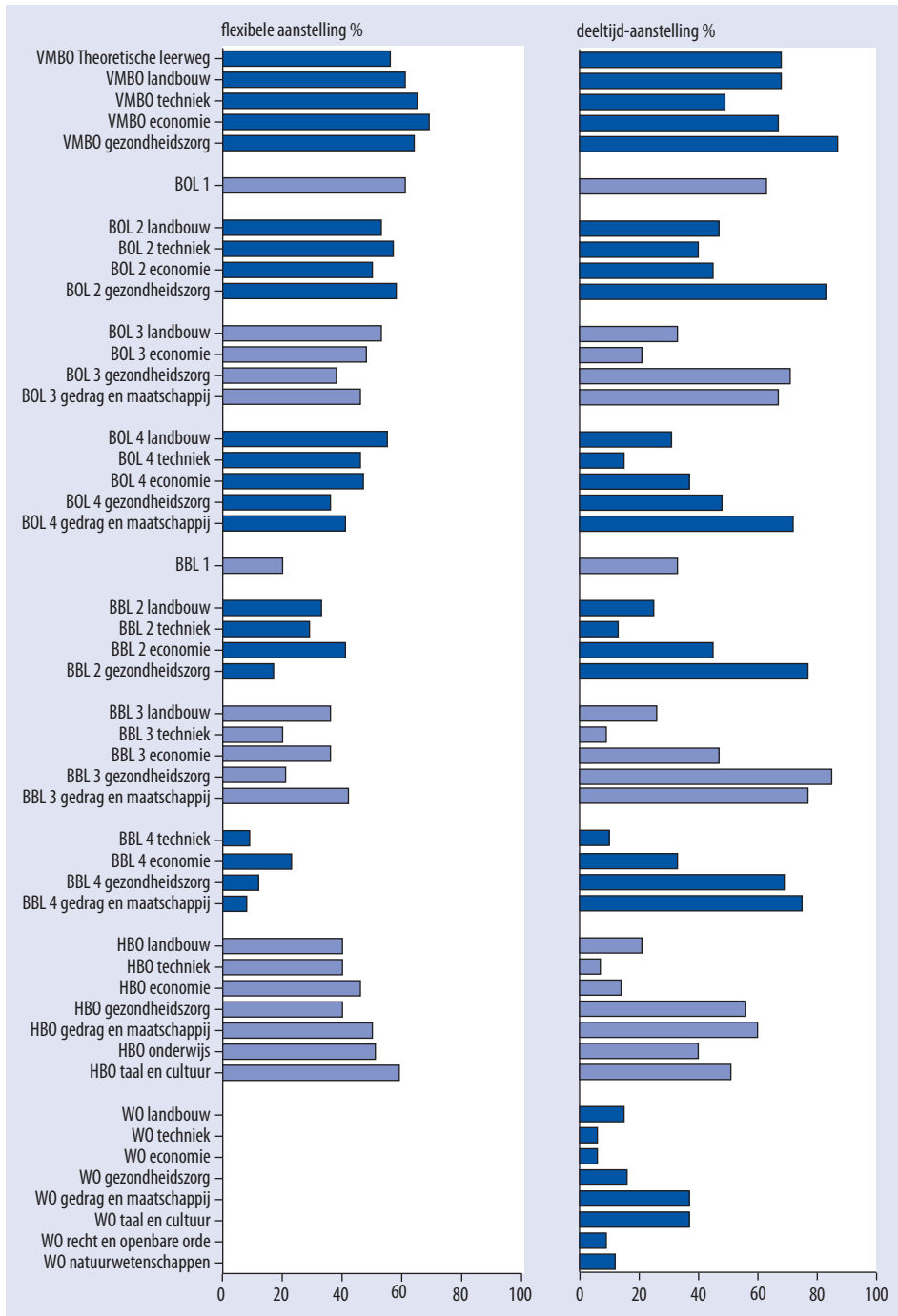
Behalve het al dan niet hebben van een betaalde baan is de werkzekerheid een belangrijke indicator van het extern rendement van het onderwijs. De twee kenmerken die in figuur 5.7 gepresenteerd worden geven een indicatie van deze werkzekerheid. In de figuur staat het percentage van de werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling en het percentage met een deeltijdaanstelling. Onder een flexibele aanstelling wordt verstaan een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling. Van een deeltijdaanstelling is sprake wanneer iemand een aanstelling van 32 uur of minder per week heeft. Van de betaald werkende gediplomeerde schoolverlaters heeft overigens 40% een tijdelijke aanstelling terwijl 5% als uitzend-/oproepkracht werkt.

Er zijn nogal wat verschillen tussen de onderwijsniveaus ten aanzien van het aandeel van betaald werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling. Zo heeft van de werkende VMBO uitstroom maar liefst 63% een flexibel contract terwijl van de uitstroom uit het BBL een kwart van de werkenden een flexibele aanstelling heeft. Voor de BOL en het HBO geldt dit voor bijna de helft van de werkenden.

Onder de BOL niveau 1 en 2 gediplomeerden wordt iets vaker met een flexibele aanstelling gewerkt dan onder de BOL niveau 3 en 4 gediplomeerden. Onder de BBL niveau 4 gediplomeerden wordt minder vaak met een flexibele aanstelling gewerkt dan onder de gediplomeerden van de andere niveaus binnen de BBL. In het MBO is er verder geen sector die er structureel uitspringt met betrekking tot het percentage werkenden met een flexibel arbeidscontract. In het HBO werken taal en cultuur afgestudeerden het vaakst via een flexibele aanstelling.

In figuur 5.7 staan eveneens de percentages werkenden met een deeltijdaanstelling. In het VMBO heeft bijna 2 van de 3 werkenden een deeltijdaanstelling tegenover 1 op de 5 in het WO. Binnen het VMBO zijn het de uitstromers uit de sector gezondheidszorg die het vaakst minder dan 32 uur werken. Onder de betaald werkende gediplomeerden van de BOL heeft iets meer dan de helft een deeltijdaanstelling. Naarmate binnen de BOL het onderwijsniveau stijgt, daalt het aandeel werkenden met een deeltijdaanstelling. Over de gehele BOL bezien werken de agrariërs en technici het minst vaak in deeltijd, terwijl de gedrag en maatschappij en gezondheidszorg gediplomeerden relatief vaak een deeltijdbaan hebben. Dezelfde verhouding tussen de sectoren is terug te vinden in de BBL. Zowel in het HBO als in het WO zijn er grote verschillen tussen de sectoren. De HBO technici en economen werken zelden in deeltijd, en de gezondheidszorg en gedrag en maatschappij afgestudeerden relatief vaak. In het WO zijn het de technici, economen en juristen die vrijwel altijd een volledige baan hebben. Minder dan 10% van hen werkt in deeltijd.

Figuur 5.7
 Percentage werkzame schoolverlaters met een flexibele aanstelling en percentage werkzame schoolverlaters met een deeltijdaanstelling, per opleidingssector

WO: voor indicator flexibele aanstelling geen vergelijkbare cijfers bekend
 Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Beloning

Een derde indicator voor het rendement op de arbeidsmarkt is de beloning. In figuur 5.8 staan per opleidingssector de gemiddelde bruto uurlonen vermeld. Het gemiddeld bruto uurloon van werkende schoolverlaters neemt toe met hun opleidingsniveau. BBL schoolverlaters verdienen gemiddeld genomen meer dan hun studiegenoten van de BOL. Dit wordt veroorzaakt door het duale karakter van het onderwijs en het leeftijdsverschil. De gemiddelde werkende BBL schoolverlater is zo'n 7,5 jaar ouder dan de (werkende) BOL schoolverlater en is vaak ook al wat langer werkzaam. Binnen de BOL zijn het met name schoolverlaters uit de sector landbouw die vrij weinig verdienen ten opzichte van de andere BOL gediplomeerden van hetzelfde niveau. Binnen de BBL niveaus geldt dit meer voor de schoolverlaters met een opleiding uit de sector economie. Binnen het HBO hebben de afgestudeerden uit de sector gezondheidszorg het beste uurloon.

Carrièreperspectieven

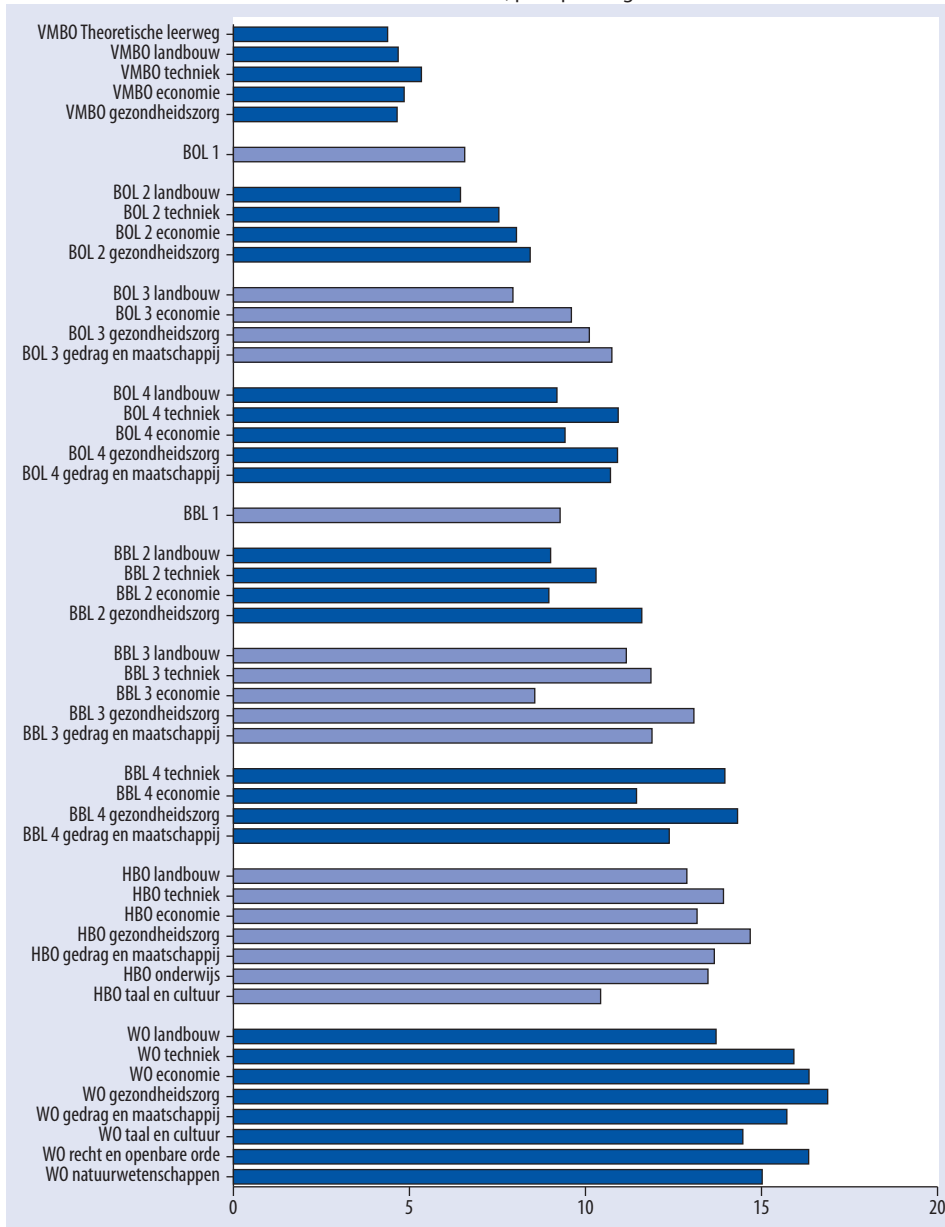
Een ander belangrijk, zij het subjectief, onderdeel van het extern rendement zijn de geboden toekomstperspectieven. Wat zijn de doorgroeimogelijkheden met betrekking tot werkzaamheden, salaris, promotie en persoonlijke ontplooiing? In de enquête is aan de respondenten gevraagd om op een 5-puntschaal (van 'nauwelijks' tot 'heel veel') aan te geven in hoeverre hun functie goede carrièremogelijkheden biedt. Figuur 5.9 geeft het percentage werkende schoolverlaters weer dat van mening is dat hun huidige functie goede tot heel goede carrièreperspectieven biedt (antwoordcategorie 4 en 5).

Het aandeel van de betaald werkende schoolverlaters die van mening zijn dat hun functie goede tot zeer goede carrièremogelijkheden biedt, is het hoogst onder de laagst opgeleiden (VMBO'ers). Binnen het VMBO zien vooral de techniek schoolverlaters goede mogelijkheden voor hun verdere loopbaan. Gemiddeld zien de BBL schoolverlaters iets minder carrièreperspectieven dan hun BOL studiegenoten, maar het verschil is maar klein. Binnen de BBL zijn de meningen positiever naarmate het opleidingsniveau hoger wordt. Dit patroon doet zich niet voor binnen de BOL, waar de gediplomeerden van niveau 2 opleidingen het vaakst positief zijn over hun carrièremogelijkheden. Van de HBO afgestudeerden ziet de helft (51%) goede loopbaanmogelijkheden, waarbij technici het meeste vertrouwen en afgestudeerde leraren het minste vertrouwen in hun carrièremogelijkheden hebben.

Tevredenheid achteraf

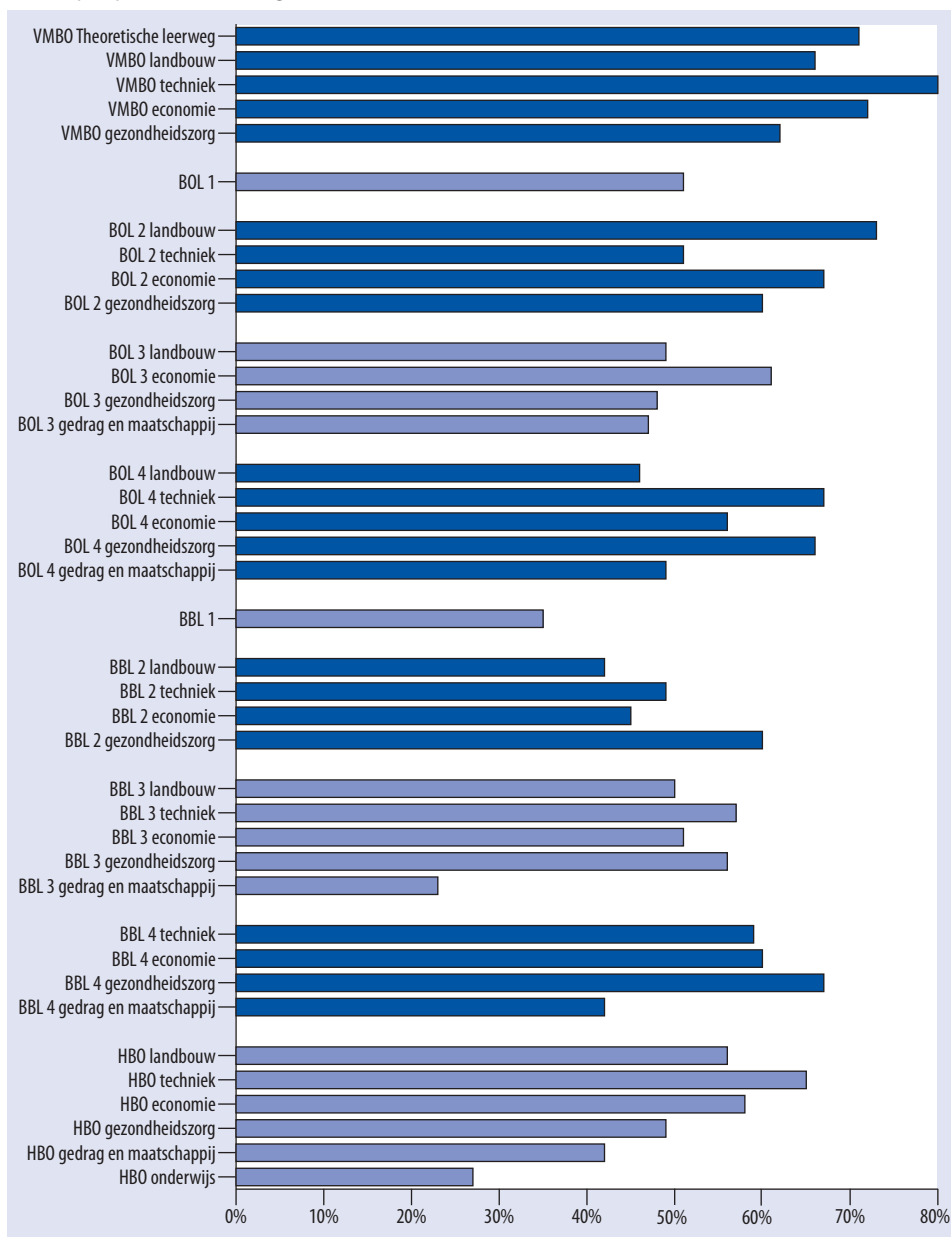
Voor de schoolverlaters van het MBO en de afgestudeerden uit het hoger onderwijs die naar de arbeidsmarkt zijn gegaan wordt tot slot nog gekeken in hoeverre ze de door hen afgesloten opleiding achteraf bezien opnieuw zouden kiezen. De overgrote meerderheid van de gediplomeerden die naar de arbeidsmarkt zijn gegaan zouden dezelfde opleiding weer volgen. Door de bank genomen zijn schoolverlaters met een economische achtergrond vaak relatief weinig tevreden over hun destijds gemaakte opleidingskeuze, hoewel ook zij in meerderheid tevreden zijn.

Figuur 5.8
Gemiddeld bruto uurloon van werkzame schoolverlaters, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

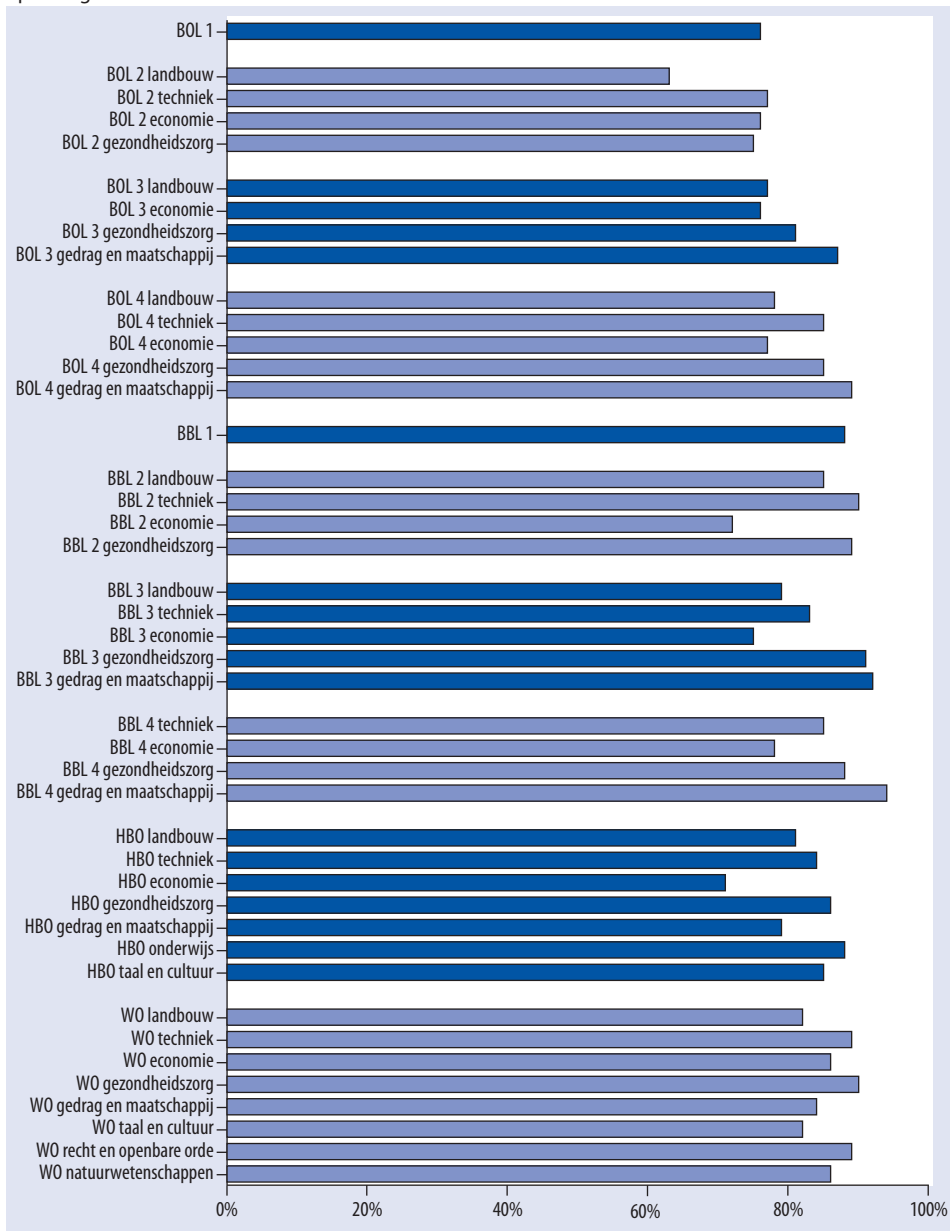
Figuur 5.9
Carrièreperspectieven in huidige functie

Bron: ROA (SIS)

Figuur 5.10

Percentage werkzame schoolverlaters dat achteraf gezien dezelfde opleiding zou volgen, per opleidingssector

Bron: ROA (SIS); VNSU/IVA, 2009

6

Effect van de conjuncturele malaise

Ter afsluiting van dit rapport staan we stil bij het effect van de huidige conjuncturele malaise op de arbeidsmarktintrede van gediplomeerde schoolverlaters van het MBO en afgestudeerden van het HBO.⁵ De vraag is of de minder succesvolle transitie naar de arbeidsmarkt, gemeten eind 2009, een direct gevolg is van de economische crisis. Om deze vraag te beantwoorden is op basis van het SchoolverlatersInformatieSysteem van het ROA een additionele analyse uitgevoerd naar de kans op werk van gediplomeerde schoolverlaters van voltijdse opleidingen in goede en slechte economische tijden. De kans op werk heeft daarbij betrekking op de situatie circa 1,5 jaar na het behalen van het diploma. In de analyse zijn de economisch goede tijden geoperationaliseerd als de meetjaren 1996 t/m 2000 en 2006 t/m 2008, en de economisch slechte tijden als de meetjaren 2001 t/m 2005 en meetjaar 2009. De resultaten van de analyse staan in tabel 6.1 samengevat. Om de analyse van het effect van de gevolgde onderwijssoort zo zuiver mogelijk te houden, is onder meer gecontroleerd voor eventuele verschillen ten aanzien van etniciteit, leeftijd, geslacht, behaald examencijfer en regio waarin men de opleiding heeft gevolgd.⁶

Vergeleken met gediplomeerde schoolverlaters van de hogere niveaus van de BOL, zien we dat in economisch slechte tijden de kans op werk voor gediplomeerde schoolverlaters van de BBL en de lagere niveaus van de BOL licht daalt en voor HBO afgestudeerden licht toeneemt. Met andere woorden, in economisch slechte tijden gaan de hogere opleidingsniveaus er minder op achteruit dan de lagere opleidingsniveaus. Kijken we naar de rol van de regio waar men de opleiding heeft gevolgd, dan zien we het volgende beeld. In economisch slechte tijden daalt de kans op werk in regio noord en regio zuid en neemt de kans op werk in regio west toe, althans ten opzichte van regio oost. Met andere woorden, in economisch slechte tijden komt de relatief gunstige werkgelegenheidssituatie van regio west naar voren.

Uit de in dit rapport beschreven resultaten blijkt dat de verslechterde conjuncturele situatie van 2009 een negatieve invloed lijkt te hebben gehad op de kans van schoolverlaters om werk te vinden, de werkzekerheid en het niveau van het gevonden werk. De vraag is of de ongunstige conjuncturele situatie bij het betreden van de arbeidsmarkt ook gevolgen zal hebben voor hun latere loopbaan. Met andere woorden, ondervinden deze jongeren slechts op korte termijn problemen bij het vinden van werk of zijn de gevolgen van de instroom op de arbeidsmarkt in een slechte conjunctuur van blijvende aard? In eerder uitgevoerde analyses

5. Voor de afgestudeerden van het WO zijn deze gegevens slechts gedeeltelijk beschikbaar. Zij zijn daarom niet meegenomen in de analyses. Verder worden het VO en het VMBO buiten de beschouwing gelaten omdat deze onderwijssoorten bedoeld zijn om door te stromen naar vervolgonderwijs (al dan niet in combinatie met werken).
6. De regio noord omvat de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De regio oost omvat de provincies Overijssel en Gelderland, de regio west omvat de provincies Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, en de regio zuid omvat de provincies Noord-Brabant en Limburg.

(Allen, J., et al, 2009; ROA, 2009) is op deze vraag uitgebreid ingegaan. Hieruit is naar voren gekomen dat een economische crisis geen blijvende negatieve invloed heeft op de latere loopbaan van schoolverlaters. Op lange termijn is dus niet te verwachten dat schoolverlaters die tijdens de 2009 recessie de arbeidsmarkt hebben betreden een verhoogde kans op werkloosheid hebben, op een lager niveau werken of een lager salaris ontvangen. Gelukkig is er dus geen sprake van een verloren generatie.

Tabel 6.1
Kans op werk in Goede Tijden/Slechte Tijden

Regressie coëfficiënten	
Goede tijden	
<i>Onderwijssoort:</i>	
- BOL 3/4 (referentie)	
- BOL 1/2	-0,899
- BBL 1/2	0,976
- BBL 3/4	1,846
- HBO	X
<i>Regio:</i>	
- Oost (referentie)	
- Noord	-0,306
- West	X
- Zuid	0,355
Slechte tijden	
<i>Onderwijssoort:</i>	
- BOL 3/4 (referentie)	
- BOL 1/2	-0,757
- BBL 1/2	0,730
- BBL 3/4	1,331
- HBO	0,300
<i>Regio:</i>	
- Oost (referentie)	
- Noord	-0,447
- West	0,163
- Zuid	X

Bron: ROA (SIS)

Overigens kunnen opleidingen hun studenten meer ‘recessie-proof’ maken door meer aandacht te schenken aan voorlichting over studie- en beroepsmogelijkheden en meer aandacht te besteden aan stages en/of andere mogelijkheden voor hun studenten om relevante werkervaring op te doen. Studenten kunnen zich het beste wapenen tegen de gevolgen van de economische crisis door hoge punten te behalen tijdens de studie (ROA, 2009). Scholen kunnen zich inzetten om de kans op een goede start op de arbeidsmarkt te vergroten door innovatieve curricula aan te bieden (Allen, J. et al, 2009). Meng (2005) tot slot heeft laten zien dat activerende leeromgevingen zoals probleemgestuurd onderwijs een hoog niveau van academische en vakspecifieke competenties bij universitaire afgestudeerden stimuleert, wat de overgang van universiteit naar arbeidsmarkt in economische slechte tijden vergemakkelijkt.

Literatuur

- Allen, J., et al (2009), *Afgestudeerden van het hbo tijdens een crisis: geen verloren generatie*, Den Haag: HBO-raad.
- Meng, C. (2005), *Discipline-Specific or Academic? Acquisition, Role and Value of Higher Education Competencies*, Maastricht: ROA.
- Meng, C., Huijgen, T., Ramaekers, G. (2010), *MBO-diploma in tijden van crisis. Doorleren of werk zoeken?* ROA-R-2010/2, Maastricht: ROA.
- Peschar, J., Wesselingh, A. (2001), *Onderwijssociologie*, Groningen: Wolters-Noordhoff.
- ROA (2009), *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2008*, ROA-R-2009/4, Maastricht: ROA.

Bijlage 1: Enkele centrale begrippen

Aansluitende functie naar niveau

Een functie wordt als aansluitend naar niveau getypeerd indien het vereiste functieniveau ten minste gelijk is aan het genoten opleidingsniveau. Het functieniveau wordt bepaald aan de hand van de door de schoolverlaters beantwoorde vraag welk opleidingsniveau volgens de werkgever minimaal werd vereist.

Aansluitende functie naar richting

Een functie wordt als aansluitend naar richting getypeerd als de vereiste opleidingsrichting gelijk of verwant is aan de genoten opleidingsrichting. De vereiste opleidingsrichting wordt bepaald aan de hand van de door de schoolverlaters beantwoorde vraag welke opleidingsrichting volgens de werkgever werd vereist.

Beroepsbevolking

Tot de beroepsbevolking behoren:

- degenen die minstens 12 uur per week werken of werk hebben aanvaard waardoor zij ten minste 12 uur per week gaan werken;
- degenen zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar werk.

In deze rapportage is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie niet scholier of student is.

Bruto uurloon

Het bruto uurloon heeft betrekking op de hoofdfunctie, en is inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Het bruto uurloon is gelijk aan het bruto maandloon, gedeeld door het aantal uren per week in de hoofdfunctie, vermenigvuldigd met de factor 12/52.

Deeltijdbaan

Een deeltijdbaan betreft een aanstelling voor minder dan 33 uur per week.

Flexibele arbeidsrelatie

Een flexibele arbeidsrelatie betreft een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een aanstelling in tijdelijke dienst.

Opleidingssector

Binnen de onderwijssoorten is een onderverdeling gemaakt naar verschillende sectoren, bijvoorbeeld techniek, economie e.d.

Onderwijssoort

In het rapport worden de gediplomeerde schoolverlaters van de volgende onderwijssoorten onderscheiden:

- AVO: algemeen voortgezet onderwijs, HAVO en VWO.
- VMBO: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.
- BOL/BBL: beroepsopleidende/beroepsbegeleidende leerweg van het secundair beroepsonderwijs. Daarbinnen wordt een onderscheid gemaakt tussen niveau 1 (assistent beroepsbeoefenaar (AB)) niveau 2 (beginnend beroepsbeoefenaar (BB)) niveau 3 (zelfstandig beroepsbeoefenaar (ZB)) en niveau 4 ((midden-)kaderfunctionaris (M)KF) of specialist).
- HBO: hoger beroepsonderwijs.
- WO: wetenschappelijk onderwijs.

Werkloosheid

In deze rapportage wordt uitgegaan van de definitie van werkloze beroepsbevolking: schoolverlaters zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar betaald werk. Daarbij is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie *niet* scholier of student is.

Bijlage 2: Kernindicatoren 1998-2009

Kernindicatoren 1998-2009

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Verder leren													
AVO	%	96	95	96	95	86	90	91	87	88	88	90	89
VMBO	%	94	92	94	91	86	87	88	85	87	89	92	95
BOL 1	%	*	44	51	51	36	53	38	34	45	23	53	51
BOL 2	%	50	51	46	52	45	52	49	36	63	32	60	59
BOL 3	%	24	39	42	32	30	33	33	26	40	27	43	43
BOL 4	%	46	49	50	49	51	52	56	55	56	55	57	55
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	30	25
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	35	33
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	24	21
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	17	18
HBO	%	21	23	27	26	27	33	32	32	32	35	36	36
WO	%	25	29	26	27	27	29	31	30	30	32	35	31

Werkloosheid													
AVO	%	4	1	*	0	7	16	17	19	10	19	15	16
VMBO	%	6	5	4	8	4	9	6	12	6	6	9	6
BOL 1	%	*	4	8	11	23	20	31	30	22	10	16	30
BOL 2	%	5	2	5	7	5	15	23	17	11	8	8	12
BOL 3	%	2	2	3	1	4	5	13	9	7	4	5	11
BOL 4	%	3	2	3	2	4	4	10	7	6	3	3	6
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	9
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	3
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	1	3
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1
HBO	%	4	3	4	3	4	6	6	5	5	3	4	6
WO	%	3	3	3	3	3	5	5	4	4	3	4	5

Flexibele aanstelling													
AVO	%	32	28	*	25	47	40	37	53	63	65	59	42
VMBO	%	22	18	11	19	27	32	44	54	48	56	63	63
BOL 1	%	*	21	17	23	46	25	48	47	74	72	56	61
BOL 2	%	26	22	22	21	26	35	47	46	51	46	54	54
BOL 3	%	20	20	16	12	20	28	38	43	49	44	43	43
BOL 4	%	19	18	16	14	22	31	40	43	42	40	36	44
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	29	20
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	30	30
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	19	25
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	13	13
HBO	%	16	13	12	12	13	37	41	44	44	39	38	46
WO	%	14	10	9	9	11	50	52	52	51	46	50	-

Bruto uurloon													
AVO	€	5.81	6.07	*	6.86	6.48	6.15	6.33	6.02	6.09	6.40	6.88	6.96
VMBO	€	3.91	4.37	4.20	4.44	4.66	4.68	4.54	4.76	4.91	4.85	4.85	4.83
BOL 1	€	*	5.54	5.86	6.51	7.06	5.64	6.41	6.69	5.55	7.85	6.48	6.57
BOL 2	€	5.87	6.10	6.15	7.20	6.74	6.54	6.88	6.94	6.86	7.60	7.69	7.85
BOL 3	€	6.59	6.87	7.39	7.81	7.87	8.24	7.97	7.99	8.64	9.45	9.33	10.04
BOL 4	€	7.42	7.90	8.15	8.91	8.44	8.52	8.68	8.75	9.45	10.10	10.19	10.36
BBL 1	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.00	9.25	9.28
BBL 2	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.80	9.90	10.12
BBL 3	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.40	11.68	11.72
BBL 4	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12.65	12.81	13.13
HBO	€	10.19	10.89	11.37	11.59	11.90	12.05	11.70	11.74	12.68	13.10	13.79	13.36
WO	€	11.88	12.00	13.24	13.29	13.83	14.06	14.14	14.39	14.76	15.60	15.84	15.76

Bijlage 2: Kernindicatoren 1998-2009

Kernindicatoren 1998-2009

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Minimaal eigen													
AVO	%	64	60	*	94	57	54	58	49	66	-	63	54
VMBO	%	79	74	71	79	84	87	87	87	87	60	88	86
BOL 1	%	*	23	25	30	32	52	44	29	68	60	59	57
BOL 2	%	53	61	56	49	64	68	63	61	63	64	73	68
BOL 3	%	69	62	73	64	65	75	65	64	77	79	84	76
BOL 4	%	75	76	80	73	71	70	76	79	83	84	86	85
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46	51	51
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64	71	62
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68	65	61
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	87	82	82
HBO	%	80	81	80	79	77	76	75	77	82	85	84	82
WO	%	62	63	66	66	66	64	63	61	65	64	67	67
Eigen/verwante richting													
AVO	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VMBO	%	-	-	-	53	62	62	64	58	62	48	57	51
BOL 1	%	-	-	-	37	46	38	56	49	51	37	53	54
BOL 2	%	-	-	-	57	62	58	64	53	57	50	56	58
BOL 3	%	-	-	-	76	71	78	70	67	74	73	76	76
BOL 4	%	-	-	-	70	73	70	69	72	77	76	74	76
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	52	41
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65	62	61
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	79	77	78
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84	81	83
HBO	%	-	-	-	76	78	79	78	76	80	82	82	80
WO	%	72	71	71	71	73	71	72	70	74	74	71	73
Zelfde opleiding opnieuw kiezen													
AVO	%	79	82	83	81	-	-	-	-	-	96	97	96
VMBO	%	-	79	79	80	76	86	84	85	88	84	81	82
BOL 1	%	*	65	55	69	68	55	60	63	66	61	67	68
BOL 2	%	62	66	72	63	64	73	62	60	67	64	69	73
BOL 3	%	66	72	74	77	72	79	76	71	74	75	76	77
BOL 4	%	75	80	81	79	78	82	77	78	77	80	78	79
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	61	64	87
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74	77	84
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81	84	83
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80	82	84
HBO	%	79	78	77	77	76	81	78	78	78	80	78	78
WO	%	81	81	82	80	80	83	81	81	82	83	83	86

- niet gevraagd

* te weinig waarnemingen

Statistische Bijlage Tabellen naar opleidingssector

Inhoud

Voorwoord	63
Tabellen per opleidingssector	
<i>1 Kernindicatoren</i>	
A1.1 Enkele kernindicatoren	65
<i>2 Kenmerken van schoolverlaters</i>	
A2.1 De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête	67
A2.2 Vooropleiding van schoolverlaters	69
A2.3 Situatie op moment van enquête	70
<i>3 Kwalificatie (hoe goed is men voorbereid op vervolgonderwijs of arbeidsmarkt?)</i>	
A3.1 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding	72
A3.2 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding	74
A3.3 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen	76
A3.4 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt	78
<i>4 Selectie (hoe streng is beoordeeld?)</i>	
A4.1 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding	80
A4.2 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten	82
A4.3 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau	84
A4.4 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten	86
A4.5 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht	88
<i>5 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Allocatie (waar komt men terecht?)</i>	
A5.1 Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs	90
A5.2 Type vervolgonderwijs	92
A5.3 Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen	94

A5.4	Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven	97
A5.5	Oordeel van schoolverlaters over de aansluiting van de afgesloten opleiding met de vervolgopleiding	100
<i>6 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Rendement (wat levert het op?)</i>		
A6.1	Uitvallers en studiewisselaars	101
<i>7 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Tevredenheid achteraf</i>		
A7.1	Opleiding achteraf opnieuw kiezen	103
<i>8 Intrede op de arbeidsmarkt: Allocatie (waar komt men terecht?)</i>		
A8.1	Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn	105
A8.2	Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn	110
A8.3	Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn	115
A8.4	Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever	117
A8.5	Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever	119
A8.6	Benutting van kennis en vaardigheden	121
A8.7	Kennis en vaardigheden schieten tekort	123
A8.8	Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie	125
A8.9	Tevredenheid met huidige functie	127
<i>9 Intrede op de arbeidsmarkt: Rendement (wat levert het op?)</i>		
A9.1	Werkloosheid	129
A9.2	Werkloosheid tot eerste baan	131
A9.3	Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan	133
A9.4	Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters	135
A9.5	Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling	137
A9.6	Beloning van werkende schoolverlaters	139
A9.7	Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijks arbeidsduur	141
A9.8	Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt	143
<i>10 Intrede op de arbeidsmarkt: Tevredenheid achteraf</i>		
A10.1	Opleiding achteraf opnieuw kiezen	145
<i>11 Aantallen en respons</i>		
A11.1	Aantallen en responspercentage	147

Voorwoord

In deze *Statistische Bijlage* bij het rapport *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2009* wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste resultaten van de schoolverlatersonderzoeken die door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) in het najaar van 2009 zijn gehouden onder schoolverlaters en afgestudeerden (VMBO, VO, MBO en HBO) van het school- of studiejaar 2007/2008. Daarnaast bevat de Statistische Bijlage deels gegevens van afgestudeerden van het WO. Deze zijn afkomstig van een onderzoek uitgevoerd door het IVA te Tilburg in opdracht van de VSNU. De gegevens bestrijken daarmee de volle breedte van het Nederlandse onderwijssysteem en hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding.

Voor alle getoonde gegevens geldt dat het gaat om gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden. Bovendien betreft het alleen de uitstroom van voltijdopleidingen. In de statistische bijlage worden de belangrijkste gegevens per onderwijssoort en opleidingssector (bijvoorbeeld BOL niveau 2 techniek, HBO economie, WO gezondheidszorg) gepresenteerd. De tabellen uit deze statistische bijlage zijn voor het VMBO, het VO, het MBO en het HBO ook op opleidingsniveau beschikbaar. Deze zijn te vinden op www.roa.unimaas.nl/kerncijfers.htm

Er worden alleen voor die opleidingssectoren cijfers gepresenteerd waarvan de resultaten voldoende betrouwbaar worden geacht. Daartoe is een ondergrens van 20 respondenten gehanteerd. Bij tabellen die betrekking hebben op de beroepsbevolking of op werkenden is de ondergrens gesteld op 20 respondenten die tot de beroepsbevolking behoren. Bij tabellen die betrekking hebben op vervolgopleidingen of cursussen is de ondergrens gelegd bij minimaal 20 respondenten die een vervolgopleiding respectievelijk cursus hebben gevolgd. Overigens kunnen de gepresenteerde percentages bij sommige tabellen – vanwege ontbrekende waarnemingen – op een geringer aantal respondenten zijn gebaseerd. Hiermee dient bij de interpretatie van de gegevens rekening te worden gehouden.

De opzet is als volgt: eerst worden enkele kernindicatoren gepresenteerd. Het tweede onderdeel toont enkele achtergrondkenmerken van de schoolverlaters en geeft een beschrijving van hun huidige situatie. De daaropvolgende twee onderdelen (Kwalificatie en Selectie) hebben betrekking op de gevolgde opleiding. Kwalificatie draait om de vraag of het onderwijs de schoolverlaters afdoende heeft toegerust met die competenties welke relevant zijn voor de doorstroming naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. Selectie betreft het beoordelen van studenten op de aanwezige competenties en het op grond hiervan certificeren naar eindniveau. Het vijfde tot zevende onderdeel gaat dieper in op de schoolverlaters die verder gaan leren. Eerst wordt gekeken waar men terecht is gekomen (Allocatie), daarna wordt dieper ingegaan op de vraag wat het opbrengt (Rendement) en tot slot wordt de Tevredenheid van deze groep schoolverlaters in kaart gebracht. De onderdelen acht tot en met tien gaan dieper in op de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden. Ook hier wordt eerst gekeken waar men terecht is gekomen (Allocatie), daarna wordt dieper ingegaan op de vraag wat het opbrengt (Rendement) en tot slot wordt de Tevredenheid van deze groep schoolverlaters in kaart gebracht.

Tabel A1.1
 Enkele kernindicatoren

Opleidingssector	benaderde aantallen	verder leren %	zelfde opleiding opnieuw kiezen ¹⁾ %	werk-loosheid %	intrede werk-loosheid maanden	flexibele aanstelling %	bruto uurloon €	minimaal eigen niveau %	eigen/ verwante richting %
HAVO/VWO	5.173	89	96	16	x	42	6,96	54	x
HAVO	2.881	89	95	19	x	40	6,19	59	x
VWO	2.292	90	99	12	x	43	8,04	48	x
VMBO	10.301	95	82	6	0,4	63	4,83	86	51
<i>Naar leerweg</i>									
Theoretisch	3.340	97	85	7	0,1	56	4,38	94	43
Gemengd	749	99	88	9	0,5	77	5,44	83	34
Kaderberoepsgericht	3.035	95	84	8	0,5	50	5,01	87	48
Basisberoepsgericht	3.177	89	74	4	0,6	78	4,93	79	62
<i>Naar sector</i>									
Landbouw	2.434	95	82	6	0,4	61	4,68	88	63
Techniek	1.293	92	82	2	0,3	65	5,34	82	60
Economie	1.642	93	72	10	0,7	69	4,85	78	38
Gezondheidszorg	1.592	94	82	7	0,9	64	4,65	86	54
MBO	26.509	43	79	6	0,3	34	10,37	71	70
BOL	19.150	53	77	10	0,5	46	9,57	78	71
BOL niveau 1	862	51	68	30	1,7	61	6,57	57	54
BOL niveau 2	3.705	59	73	12	0,4	54	7,85	68	58
Landbouw	293	53	58	18	0,0	53	6,45	85	53
Techniek	907	62	79	9	0,1	57	7,54	72	61
Economie	1.460	53	72	12	0,5	50	8,04	57	52
Gezondheidszorg	1.044	65	73	15	0,8	58	8,43	75	64
BOL niveau 3	3.923	43	77	11	0,6	43	10,04	76	76
Landbouw	458	41	73	13	0,1	53	7,94	59	56
Techniek	275	28	67	-	-	-	-	-	-
Economie	1.217	55	71	18	0,7	48	9,60	70	74
Gezondheidszorg	841	34	81	5	0,3	38	10,11	79	82
Gedrag en maatschappij	1.132	39	84	9	1,1	46	10,75	87	83
BOL niveau 4	10.660	55	79	6	0,4	44	10,36	85	76
Landbouw	787	46	78	6	0,3	55	9,19	72	67
Techniek	3.577	54	79	5	0,3	46	10,93	85	78
Economie	3.293	62	75	8	0,5	47	9,42	78	65
Gezondheidszorg	1.187	46	81	4	0,2	36	10,91	91	84
Gedrag en maatschappij	1.816	57	83	5	0,5	41	10,71	92	83
BBL	7.359	26	84	3	0,1	25	11,09	64	69
BBL niveau 1	764	25	87	9	0,1	20	9,28	51	41
BBL niveau 2	2.702	33	84	3	0,1	30	10,12	62	61
Landbouw	376	21	87	3	0,3	33	9,01	54	52
Techniek	1.374	44	88	4	0,1	29	10,30	61	62
Economie	667	21	71	3	0,3	41	8,96	58	50
Gezondheidszorg	285	20	84	0	0,1	17	11,60	76	73

Tabel A1.1

Enkele kernindicatoren

Opleidingssector	benaderde aantallen	verder leren	zelfde opleiding opnieuw kiezen ¹⁾	werk-loosheid	intrede werk-loosheid	flexibele aanstelling	bruto uurloon	minimaal eigen niveau	eigen/verwante richting
		%	%	%	maanden	%	€	%	%
BBL niveau 3	2.681	21	83	3	0,2	25	11,72	61	78
Landbouw	308	16	80	0	0,0	36	11,16	54	74
Techniek	1.160	27	81	2	0,2	20	11,86	48	71
Economie	516	26	72	10	0,8	36	8,56	52	69
Gezondheidszorg	559	12	90	0	0,0	21	13,08	76	90
Gedrag en maatschappij	138	16	90	4	0,0	42	11,89	100	96
BBL niveau 4	1.212	18	84	1	0,1	13	13,13	82	83
Landbouw	88	26	-	-	-	-	-	-	-
Techniek	274	25	83	0	0,0	9	13,96	67	84
Economie	336	19	77	2	0,0	23	11,45	67	61
Gezondheidszorg	295	15	87	1	0,0	12	14,32	95	91
Gedrag en maatschappij	216	12	90	0	0,	8	12,38	92	95
HBO	39.839	36	78	6	0,9	46	13,36	82	80
Landbouw	1.147	30	79	5	0,5	40	12,88	79	75
Onderwijs	4.409	39	87	3	0,9	51	13,48	93	94
Techniek	6.921	35	83	6	0,6	40	13,92	89	87
Economie	15.520	41	71	8	1,0	46	13,17	80	65
Gezondheidszorg	3.885	33	83	2	0,6	40	14,68	83	93
Gedrag en maatschappij	4.977	30	77	4	0,8	50	13,66	68	88
Taal en cultuur	2.980	23	85	9	1,2	59	10,43	78	82
WO	nb.	31	86	5	x	x	15,76	67	73
Landbouw	nb.	31	81	9	x	x	13,71	64	x
Techniek	nb.	20	88	5	x	x	15,92	69	78
Economie	nb.	27	85	5	x	x	16,35	59	70
Gezondheidszorg	nb.	51	91	2	x	x	16,88	89	85
Gedrag en maatschappij	nb.	23	83	6	x	x	15,72	63	70
Taal en cultuur	nb.	32	81	8	x	x	14,47	41	54
Recht en openbare orde	nb.	38	88	9	x	x	16,34	79	81
Natuurwetenschappen	nb.	41	83	2	x	x	15,02	69	80
Totaal	81.822	63	84	6	0,5	41	11,02	74	70

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

- = te weinig waarnemingen ; x = vraag niet opgenomen ; nb = niet bekend

1) voor het percentage voor verder lerenden zie tabel A7.1 en voor de werkenden zie tabel A10.1

Toelichting

Deze tabel geeft een samenvattend beeld. Zie ook de tabellen A11.1, A5.1, A9.1, A9.2, A9.5, A9.6, A8.4 en A8.5.

Tabel A2.1

De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête

Opleidingssector	vrouw %	westerse allochtoon %	niet-westerse allochtoon %	autochtoon %	leeftijd gem.
HAVO/VWO	53	6	8	86	19,0
HAVO	53	5	7	88	18,7
VWO	54	8	8	84	19,4
VMBO	49	5	12	83	17,5
<i>Naar leerweg</i>					
Theoretisch	50	5	7	88	17,4
Gemengd	52	7	5	89	17,3
Kaderberoepsgericht	48	5	13	81	17,5
Basisberoepsgericht	44	5	21	74	17,7
<i>Naar sector</i>					
Landbouw	53	4	4	92	17,6
Techniek	3	8	11	80	17,6
Economie	41	5	28	66	17,7
Gezondheidszorg	86	3	17	79	17,5
MBO	50	5	14	81	25,1
BOL	56	4	18	78	22,0
BOL niveau 1	46	7	55	38	22,0
BOL niveau 2	51	5	24	71	21,4
Landbouw	48	0	2	98	20,1
Techniek	12	2	20	78	22,0
Economie	48	8	32	60	20,9
Gezondheidszorg	90	5	21	74	21,8
BOL niveau 3	66	4	17	79	22,1
Landbouw	48	1	1	98	21,1
Techniek	31	0	25	75	21,9
Economie	28	5	27	68	21,8
Gezondheidszorg	95	4	11	85	22,7
Gedrag en maatschappij	94	3	14	83	22,1
BOL niveau 4	56	4	10	86	22,3
Landbouw	56	2	1	97	22,4
Techniek	25	3	7	90	22,5
Economie	46	6	18	76	21,9
Gezondheidszorg	73	3	6	91	22,7
Gedrag en maatschappij	85	5	9	87	22,4
BBL	39	5	8	87	30,2
BBL niveau 1	34	7	10	83	34,3
BBL niveau 2	30	4	10	86	30,0
Landbouw	18	7	6	87	29,2
Techniek	6	3	8	90	28,7
Economie	54	7	10	83	27,7
Gezondheidszorg	88	6	18	76	38,9

Tabel A2.1

De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête

Opleidingssector	vrouw %	westerse allochtoon %	niet-westerse allochtoon %	autochtoon %	leeftijd gem.
BBL niveau 3	43	5	6	89	28,7
Landbouw	34	5	3	92	26,2
Techniek	3	3	7	90	25,5
Economie	46	5	3	92	23,1
Gezondheidszorg	92	7	5	88	35,3
Gedrag en maatschappij	93	6	19	75	36,6
BBL niveau 4	58	6	7	87	31,0
Landbouw	35	4	4	92	29,9
Techniek	11	7	5	88	29,6
Economie	45	11	10	80	28,6
Gezondheidszorg	83	0	5	95	31,5
Gedrag en maatschappij	83	9	14	77	34,5
HBO	55	8	7	85	24,8
Landbouw	39	4	2	94	24,7
Onderwijs	81	4	4	92	24,8
Techniek	11	6	6	88	24,9
Economie	49	10	10	81	24,6
Gezondheidszorg	82	9	4	88	24,7
Gedrag en maatschappij	86	5	7	88	24,5
Taal en cultuur	65	23	7	70	26,7
WO	56	12	8	80	27,1
Landbouw	57	19	19	62	27,5
Techniek	22	8	8	84	27,2
Economie	33	16	11	73	26,3
Gezondheidszorg	73	9	6	84	27,0
Gedrag en maatschappij	76	12	6	82	26,7
Taal en cultuur	67	13	5	82	28,4
Recht en openbare orde	56	13	10	77	27,5
Natuurwetenschappen	43	13	8	79	26,8
Totaal	51	6	11	83	22,1

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Het betreft de leeftijd per onderzoeksdatum ongeveer anderhalf jaar na schoolverlaten.

Tabel A2.2

Vooropleiding van schoolverlaters

Opleidingssector	MAVO %	HAVO %	VWO %	MBO %	HBO %	overig %
HBO	1	49	16	27	5	3
Landbouw	1	38	13	43	4	1
Onderwijs	1	56	13	23	6	1
Techniek	0	45	14	35	3	2
Economie	0	52	17	25	3	3
Gezondheidszorg	0	50	21	21	5	4
Gedrag en maatschappij	1	51	11	33	3	2
Taal en cultuur	2	27	29	15	17	10
WO	0	3	58	0	22	16
Landbouw	0	9	59	0	9	22
Techniek	0	3	72	0	19	6
Economie	0	3	51	0	31	16
Gezondheidszorg	0	2	68	0	12	18
Gedrag en maatschappij	0	3	50	0	32	15
Taal en cultuur	0	4	49	0	21	25
Recht en openbare orde	0	5	56	0	17	22
Natuurwetenschappen	0	5	72	0	13	11
Totaal	0	35	29	19	10	7

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Tabel A2.3

Situatie op moment van enquête

Opleidingssector	studie %	combinatie werk-leren %	betaald werk %	anders %
HAVO/VWO	86	9	3	2
HAVO	84	10	4	2
VWO	89	8	2	1
VMBO	66	25	5	4
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	76	19	2	3
Gemengd	78	20	2	0
Kaderberoepsgericht	62	28	6	4
Basisberoepsgericht	48	34	12	6
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	57	31	8	4
Techniek	46	40	8	6
Economie	63	26	8	3
Gezondheidszorg	63	24	8	5
MBO	25	21	48	6
BOL	38	18	37	6
BOL niveau 1	38	30	21	10
BOL niveau 2	38	27	27	8
Landbouw	27	26	34	14
Techniek	29	37	25	9
Economie	37	31	25	8
Gezondheidszorg	49	16	30	6
BOL niveau 3	26	17	49	8
Landbouw	23	18	50	8
Techniek	17	10	64	10
Economie	37	18	37	8
Gezondheidszorg	18	20	53	8
Gedrag en maatschappij	22	12	57	9
BOL niveau 4	44	13	39	4
Landbouw	40	7	45	8
Techniek	47	10	40	4
Economie	49	16	31	4
Gezondheidszorg	35	15	46	5
Gedrag en maatschappij	43	10	43	4
BBL	2	26	67	6
BBL niveau 1	4	22	62	13
BBL niveau 2	1	33	61	5
Landbouw	0	29	68	2
Techniek	1	38	57	4
Economie	4	23	65	8
Gezondheidszorg	2	31	66	2

Tabel A2.3

Situatie op moment van enquête

Opleidingssector	studie %	combinatie werk-leren %	betaald werk %	anders %
BBL niveau 3	1	22	71	6
Landbouw	0	19	81	0
Techniek	1	28	65	6
Economie	5	17	67	11
Gezondheidszorg	1	15	79	5
Gedrag en maatschappij	0	19	71	10
BBL niveau 4	3	17	75	5
Landbouw	4	13	75	8
Techniek	2	20	73	5
Economie	4	21	75	0
Gezondheidszorg	3	18	74	5
Gedrag en maatschappij	2	10	79	9
HBO	17	1	71	12
Landbouw	16	0	76	8
Onderwijs	9	0	76	15
Techniek	21	0	70	8
Economie	22	0	66	13
Gezondheidszorg	9	0	80	11
Gedrag en maatschappij	12	0	77	10
Taal en cultuur	9	11	67	12
Totaal	47	17	31	5

Bron: ROA (SIS)

Tabel A3.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te smal %	te breed %
HAVO/VWO	2	9
HAVO	2	7
VWO	2	10
VMBO	8	8
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	7	6
Gemengd	8	8
Kaderberoepsgericht	7	9
Basisberoepsgericht	8	12
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	10	7
Techniek	6	9
Economie	10	11
Gezondheidszorg	7	10
MBO	7	10
BOL	8	11
BOL niveau 1	5	14
BOL niveau 2	7	12
Landbouw	5	19
Techniek	9	16
Economie	6	7
Gezondheidszorg	6	15
BOL niveau 3	10	9
Landbouw	10	5
Techniek	26	1
Economie	11	5
Gezondheidszorg	5	8
Gedrag en maatschappij	11	15
BOL niveau 4	7	11
Landbouw	8	10
Techniek	9	11
Economie	7	8
Gezondheidszorg	7	12
Gedrag en maatschappij	7	13
BBL	6	10
BBL niveau 1	6	12
BBL niveau 2	6	9
Landbouw	7	14
Techniek	4	6
Economie	13	15
Gezondheidszorg	4	14
BBL niveau 3	6	10
Landbouw	9	3
Techniek	3	9
Economie	14	7
Gezondheidszorg	6	14
Gedrag en maatschappij	10	13

Tabel A3.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te smal %	te breed %
BBL niveau 4	7	9
Landbouw	13	4
Techniek	0	8
Economie	12	6
Gezondheidszorg	6	12
Gedrag en maatschappij	4	12
HBO	4	24
Landbouw	3	25
Onderwijs	11	9
Techniek	3	21
Economie	3	32
Gezondheidszorg	6	14
Gedrag en maatschappij	3	27
Totaal	6	11

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de breedte van de opleiding (1 'te weinig' tot 7 'te veel'). Vermeld is percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te smal) en antwoordcategorie 6 en 7 (te breed).

Tabel A3.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te weinig diepgang %
HAVO/VWO	9
HAVO	8
VWO	11
VMBO	12
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	13
Gemengd	14
Kaderberoepsgericht	8
Basisberoepsgericht	11
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	10
Techniek	8
Economie	11
Gezondheidszorg	12
MBO	16
BOL	18
BOL niveau 1	7
BOL niveau 2	11
Landbouw	19
Techniek	12
Economie	10
Gezondheidszorg	8
BOL niveau 3	17
Landbouw	19
Techniek	39
Economie	17
Gezondheidszorg	12
Gedrag en maatschappij	19
BOL niveau 4	24
Landbouw	17
Techniek	25
Economie	22
Gezondheidszorg	21
Gedrag en maatschappij	27
BBL	12
BBL niveau 1	10
BBL niveau 2	10
Landbouw	8
Techniek	6
Economie	19
Gezondheidszorg	13
BBL niveau 3	11
Landbouw	11
Techniek	8
Economie	15
Gezondheidszorg	12
Gedrag en maatschappij	13

Tabel A3.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te weinig diepgang %
BBL niveau 4	23
Landbouw	13
Techniek	14
Economie	16
Gezondheidszorg	34
Gedrag en maatschappij	22
HBO	22
Landbouw	22
Onderwijs	27
Techniek	18
Economie	24
Gezondheidszorg	20
Gedrag en maatschappij	21
Totaal	14

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de diepgang van de opleiding (1 'te weinig' tot 7 'te veel').
 Vermeld is percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te weinig).

Tabel A3.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen

Opleidingssector	%
VMBO	56
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	57
Gemengd	58
Kaderberoepsgericht	57
Basisberoepsgericht	54
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	49
Techniek	60
Economie	59
Gezondheidszorg	53
MBO	62
BOL	59
BOL niveau 1	61
BOL niveau 2	60
Landbouw	69
Techniek	56
Economie	59
Gezondheidszorg	62
BOL niveau 3	60
Landbouw	56
Techniek	40
Economie	54
Gezondheidszorg	71
Gedrag en maatschappij	59
BOL niveau 4	58
Landbouw	51
Techniek	55
Economie	52
Gezondheidszorg	68
Gedrag en maatschappij	62
BBL	66
BBL niveau 1	56
BBL niveau 2	66
Landbouw	67
Techniek	66
Economie	59
Gezondheidszorg	72
BBL niveau 3	68
Landbouw	62
Techniek	62
Economie	62
Gezondheidszorg	80
Gedrag en maatschappij	67

Tabel A3.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	69
Landbouw	66
Techniek	71
Economie	53
Gezondheidszorg	77
Gedrag en maatschappij	75
HBO	67
Landbouw	67
Onderwijs	61
Techniek	72
Economie	67
Gezondheidszorg	72
Gedrag en maatschappij	70
Taal en cultuur	61
Totaal	61

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

In welke mate biedt uw gevolgde opleiding een goede basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen (1 'helemaal niet' tot 5 'in sterkte mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A3.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt

Opleidingssector	%
VMBO	25
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	19
Gemengd	25
Kaderberoepsgericht	29
Basisberoepsgericht	32
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	23
Techniek	33
Economie	33
Gezondheidszorg	29
MBO	51
BOL	48
BOL niveau 1	40
BOL niveau 2	48
Landbouw	55
Techniek	47
Economie	49
Gezondheidszorg	46
BOL niveau 3	48
Landbouw	41
Techniek	42
Economie	34
Gezondheidszorg	64
Gedrag en maatschappij	52
BOL niveau 4	48
Landbouw	43
Techniek	48
Economie	39
Gezondheidszorg	60
Gedrag en maatschappij	52
BBL	58
BBL niveau 1	41
BBL niveau 2	54
Landbouw	46
Techniek	55
Economie	43
Gezondheidszorg	68
BBL niveau 3	64
Landbouw	54
Techniek	59
Economie	55
Gezondheidszorg	78
Gedrag en maatschappij	65

Tabel A3.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	63
Landbouw	60
Techniek	59
Economie	43
Gezondheidszorg	72
Gedrag en maatschappij	77
HBO	58
Landbouw	60
Onderwijs	61
Techniek	67
Economie	55
Gezondheidszorg	64
Gedrag en maatschappij	56
Taal en cultuur	38
Totaal	44
Bron: ROA (SIS)	

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate biedt uw gevolgde opleiding een goede basis om te starten op de arbeidsmarkt (1 'helemaal niet' tot 5 'in sterke mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A4.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te makkelijk %	te moeilijk %
HAVO/VWO	10	4
HAVO	8	3
VWO	12	4
VMBO	18	4
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	22	3
Gemengd	15	3
Kaderberoepsgericht	16	4
Basisberoepsgericht	14	5
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	17	2
Techniek	18	3
Economie	15	5
Gezondheidszorg	12	6
MBO	19	7
BOL	22	6
BOL niveau 1	13	20
BOL niveau 2	16	10
Landbouw	13	8
Techniek	13	14
Economie	21	7
Gezondheidszorg	12	11
BOL niveau 3	16	6
Landbouw	16	8
Techniek	26	7
Economie	21	5
Gezondheidszorg	9	4
Gedrag en maatschappij	16	6
BOL niveau 4	28	4
Landbouw	27	2
Techniek	31	5
Economie	28	4
Gezondheidszorg	23	4
Gedrag en maatschappij	30	2
BBL	14	7
BBL niveau 1	11	7
BBL niveau 2	14	10
Landbouw	23	0
Techniek	10	11
Economie	21	9
Gezondheidszorg	14	14
BBL niveau 3	14	5
Landbouw	25	6
Techniek	8	7
Economie	26	5
Gezondheidszorg	14	2
Gedrag en maatschappij	17	

Tabel A4.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te makkelijk %	te moeilijk %
BBL niveau 4	14	4
Landbouw	4	8
Techniek	13	8
Economie	17	4
Gezondheidszorg	11	1
Gedrag en maatschappij	22	7
HBO	20	3
Landbouw	17	2
Onderwijs	24	2
Techniek	16	4
Economie	22	3
Gezondheidszorg	13	5
Gedrag en maatschappij	20	1
Totaal	17	5

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de moeilijkheidsgraad van de opleiding (1 'veel te laag' tot 7 'veel te hoog'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te makkelijk) en 6 en 7 (te moeilijk).

Tabel A4.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten

Opleidingssector	(helemaal) meeeens %	(helemaal) meeeens %
HAVO/VWO	26	32
HAVO	24	31
VWO	28	34
VMBO	21	35
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	19	37
Gemengd	11	46
Kaderberoepsgericht	22	35
Basisberoepsgericht	26	32
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	16	40
Techniek	28	30
Economie	20	40
Gezondheidszorg	23	31
MBO	17	44
BOL	18	43
BOL niveau 1	25	36
BOL niveau 2	21	34
Landbouw	21	33
Techniek	21	34
Economie	26	33
Gezondheidszorg	15	36
BOL niveau 3	19	41
Landbouw	10	42
Techniek	14	49
Economie	15	51
Gezondheidszorg	26	29
Gedrag en maatschappij	20	41
BOL niveau 4	16	49
Landbouw	11	58
Techniek	18	49
Economie	14	49
Gezondheidszorg	18	44
Gedrag en maatschappij	16	49
BBL	16	45
BBL niveau 1	19	44
BBL niveau 2	17	43
Landbouw	6	44
Techniek	14	46
Economie	18	38
Gezondheidszorg	30	41

Tabel A4.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 3	16	45
Landbouw	19	38
Techniek	14	43
Economie	16	52
Gezondheidszorg	16	44
Gedrag en maatschappij	19	58
BBL niveau 4	12	50
Landbouw	21	58
Techniek	13	36
Economie	13	50
Gezondheidszorg	9	54
Gedrag en maatschappij	14	51
HBO	17	42
Landbouw	15	39
Onderwijs	16	43
Techniek	16	45
Economie	17	43
Gezondheidszorg	21	35
Gedrag en maatschappij	15	45
Totaal	20	39

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

De docenten waren streng in de beoordeling van cursisten (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.3
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	37	33
HAVO	32	37
VWO	44	28
VMBO	26	38
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	22	44
Gemengd	26	40
Kaderberoepsgericht	28	33
Basisberoepsgericht	30	33
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	25	37
Techniek	32	29
Economie	26	38
Gezondheidszorg	30	33
MBO	32	35
BOL	29	38
BOL niveau 1	35	18
BOL niveau 2	33	32
Landbouw	35	32
Techniek	44	27
Economie	27	35
Gezondheidszorg	32	31
BOL niveau 3	28	37
Landbouw	23	34
Techniek	4	53
Economie	26	43
Gezondheidszorg	35	26
Gedrag en maatschappij	29	38
BOL niveau 4	27	45
Landbouw	26	44
Techniek	30	46
Economie	25	47
Gezondheidszorg	31	38
Gedrag en maatschappij	25	45
BBL	36	30
BBL niveau 1	41	29
BBL niveau 2	38	27
Landbouw	35	28
Techniek	36	25
Economie	36	35
Gezondheidszorg	49	25
BBL niveau 3	35	31
Landbouw	30	43
Techniek	32	30
Economie	29	44
Gezondheidszorg	41	25
Gedrag en maatschappij	42	22

Tabel A4.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 4	30	36
Landbouw	44	26
Techniek	42	24
Economie	19	52
Gezondheidszorg	25	38
Gedrag en maatschappij	35	30
HBO	33	35
Landbouw	38	27
Onderwijs	26	43
Techniek	38	30
Economie	31	38
Gezondheidszorg	45	26
Gedrag en maatschappij	30	37
Totaal	31	36

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

De opleiding was uitdagend met betrekking tot niveau (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	30	34
HAVO	26	37
VWO	35	31
VMBO	25	38
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	23	41
Gemengd	28	34
Kaderberoepsgericht	27	35
Basisberoepsgericht	24	37
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	27	36
Techniek	24	35
Economie	22	44
Gezondheidszorg	29	30
MBO	26	36
BOL	24	39
BOL niveau 1	31	25
BOL niveau 2	30	32
Landbouw	16	36
Techniek	42	23
Economie	32	35
Gezondheidszorg	21	33
BOL niveau 3	27	35
Landbouw	23	28
Techniek	29	46
Economie	25	41
Gezondheidszorg	35	26
Gedrag en maatschappij	23	38
BOL niveau 4	19	46
Landbouw	15	53
Techniek	21	44
Economie	20	46
Gezondheidszorg	22	44
Gedrag en maatschappij	17	49
BBL	30	29
BBL niveau 1	28	29
BBL niveau 2	35	25
Landbouw	24	25
Techniek	34	23
Economie	34	27
Gezondheidszorg	42	28
BBL niveau 3	28	32
Landbouw	23	38
Techniek	34	29
Economie	28	42
Gezondheidszorg	25	29
Gedrag en maatschappij	16	42

Tabel A4.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 4	24	35
Landbouw	40	30
Techniek	37	23
Economie	27	35
Gezondheidszorg	14	35
Gedrag en maatschappij	24	50
HBO	22	39
Landbouw	24	35
Onderwijs	20	44
Techniek	25	35
Economie	21	39
Gezondheidszorg	34	31
Gedrag en maatschappij	17	45
Totaal	26	36

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

De examens/opdrachten waren over het algemeen zeer pittig (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.5
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	48	22
HAVO	42	25
VWO	56	17
VMBO	40	21
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	36	22
Gemengd	51	20
Kaderberoepsgericht	41	21
Basisberoepsgericht	42	20
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	39	19
Techniek	45	20
Economie	39	21
Gezondheidszorg	44	22
MBO	37	26
BOL	34	29
BOL niveau 1	36	22
BOL niveau 2	37	24
Landbouw	36	30
Techniek	37	25
Economie	40	24
Gezondheidszorg	33	24
BOL niveau 3	35	30
Landbouw	33	32
Techniek	39	28
Economie	32	30
Gezondheidszorg	40	24
Gedrag en maatschappij	34	34
BOL niveau 4	33	32
Landbouw	34	37
Techniek	35	35
Economie	32	31
Gezondheidszorg	32	30
Gedrag en maatschappij	31	31
BBL	42	22
BBL niveau 1	46	24
BBL niveau 2	43	17
Landbouw	41	13
Techniek	44	17
Economie	34	22
Gezondheidszorg	53	12

Tabel A4.5

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 3	40	24
Landbouw	40	41
Techniek	38	21
Economie	31	33
Gezondheidszorg	48	20
Gedrag en maatschappij	39	22
BBL niveau 4	37	28
Landbouw	52	35
Techniek	44	21
Economie	31	37
Gezondheidszorg	34	26
Gedrag en maatschappij	37	25
HBO	33	29
Landbouw	40	24
Onderwijs	28	34
Techniek	36	28
Economie	32	29
Gezondheidszorg	35	32
Gedrag en maatschappij	36	27
Totaal	40	24

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

In de opleiding werd voldoende getoetst op inzicht (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A5.1
Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	verder leren %
HAVO/VWO	89
HAVO	89
VWO	90
VMBO	95
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	97
Gemengd	99
Kaderberoepsgericht	95
Basisberoepsgericht	89
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	95
Techniek	92
Economie	93
Gezondheidszorg	94
MBO	43
BOL	53
BOL niveau 1	51
BOL niveau 2	59
Landbouw	53
Techniek	62
Economie	53
Gezondheidszorg	65
BOL niveau 3	43
Landbouw	41
Techniek	28
Economie	55
Gezondheidszorg	34
Gedrag en maatschappij	39
BOL niveau 4	55
Landbouw	46
Techniek	54
Economie	62
Gezondheidszorg	46
Gedrag en maatschappij	57
BBL	26
BBL niveau 1	25
BBL niveau 2	33
Landbouw	21
Techniek	44
Economie	21
Gezondheidszorg	20
BBL niveau 3	21
Landbouw	16
Techniek	27
Economie	26

Tabel A5.1

Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	verder leren
	%
Gezondheidszorg	12
Gedrag en maatschappij	16
BBL niveau 4	18
Landbouw	26
Techniek	25
Economie	19
Gezondheidszorg	15
Gedrag en maatschappij	12
HBO	36
Landbouw	30
Onderwijs	39
Techniek	35
Economie	41
Gezondheidszorg	33
Gedrag en maatschappij	30
Taal en cultuur	23
WO	31
Landbouw	31
Techniek	20
Economie	27
Gezondheidszorg	51
Gedrag en maatschappij	23
Taal en cultuur	32
Recht en openbare orde	38
Natuurwetenschappen	41
Totaal	63

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Tabel A5.2

Type vervolgonderwijs

Opleidingssector	HAVO	VWO	VMBO	BOL niv. 1/2	BOL niv. 3/4	BBL niv. 1/2	BBL niv. 3/4	HBO	post HBO	WO
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
HAVO/VWO	0	0	0	1	2	0	0	53	0	34
HAVO	0	0	0	1	3	0	1	83	0	1
VWO	0	0	0	0	0	0	0	13	0	77
VMBO	6	0	0	17	58	9	5	0	0	0
<i>Naar leerweg</i>										
Theoretisch	13	0	0	4	73	2	5	0	0	0
Gemengd	2	0	0	5	81	6	4	0	0	0
Kaderberoepsgericht	0	0	0	9	70	8	8	0	0	0
Basisberoepsgericht	0	0	0	51	12	23	4	0	0	0
<i>Naar sector</i>										
Landbouw	1	0	0	31	44	11	7	0	0	0
Techniek	0	0	0	19	35	31	7	0	0	0
Economie	1	0	0	25	54	9	5	0	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	32	50	7	5	0	0	0
MBO	0	0	0	2	11	2	9	18	0	0
BOL	0	0	0	3	16	1	5	27	0	0
BOL niveau 1	0	0	0	31	7	8	2	2	0	0
BOL niveau 2	0	0	0	3	37	3	14	1	0	0
Landbouw	0	0	0	6	32	2	12	0	0	0
Techniek	0	0	0	3	34	4	19	1	0	0
Economie	0	0	0	4	31	4	11	2	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	2	47	1	15	0	0	0
BOL niveau 3	0	0	0	0	24	1	7	10	0	0
Landbouw	0	0	0	0	24	4	10	2	0	0
Techniek	0	0	0	0	17	1	10	1	0	0
Economie	1	0	0	1	26	1	7	19	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	25	0	7	2	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	22	0	6	10	0	0
BOL niveau 4	0	0	0	0	4	0	1	50	0	0
Landbouw	0	0	0	0	7	0	0	38	0	1
Techniek	0	0	0	0	4	0	1	48	0	0
Economie	0	0	0	0	4	0	1	57	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	6	0	3	36	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	2	0	1	54	0	0
BBL	0	0	0	0	3	2	16	3	0	0
BBL niveau 1	0	0	0	1	3	16	3	0	0	0
BBL niveau 2	0	0	0	0	4	2	25	1	0	0
Landbouw	0	0	0	0	1	4	14	0	0	0
Techniek	0	0	0	1	6	3	33	0	0	0
Economie	0	0	0	0	1	1	15	2	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	2	0	18	0	0	0

Tabel A5.2

Type vervolgonderwijs

Opleidingssector	HAVO %	VWO %	VMBO %	BOL niv. 1/2 %	BOL niv. 3/4 %	BBL niv. 1/2 %	BBL niv. 3/4 %	HBO %	post HBO %	WO %
BBL niveau 3	0	0	0	0	3	0	14	3	0	0
Landbouw	0	0	0	0	0	0	16	0	0	0
Techniek	0	0	0	0	5	1	18	3	0	0
Economie	0	0	0	0	4	0	15	6	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	2	0	8	0	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	0	0	7	10	0	0
BBL niveau 4	0	0	0	0	2	0	4	11	0	0
Landbouw	0	0	0	0	0	0	9	17	0	0
Techniek	0	0	0	0	8	0	5	10	0	0
Economie	0	0	0	0	0	0	4	15	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	1	0	4	8	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	0	0	0	10	0	0
HBO	0	0	0	0	0	0	0	7	0	21
Landbouw	0	0	0	0	0	0	0	5	0	15
Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	19	0	11
Techniek	0	0	0	0	0	0	0	4	0	25
Economie	0	0	0	0	0	0	0	5	0	29
Gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	9	0	14
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	0	0	0	6	0	18
Taal en cultuur	0	0	0	0	0	0	0	13	1	7
Totaal	2	0	0	5	20	3	5	19	0	10

Bron: ROA (SIS)

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
HAVO	
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	9
HBO B Opleiding tot Verpleegkundige	6
VWO	
WO B Geneeskunde	8
WO B Psychologie	6
VMBO theoretische leerweg	
HAVO	14
VMBO landbouw	
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	5
VMBO techniek	
BOL MKF Elektrotechnische installatietechniek	5
VMBO economie	
BOL BB Kok	7
VMBO gezondheidszorg	
BOL BB Helpende zorg	9
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	8
BOL ZB Verzorgende	7
BOL MKF Sociaal-pedagogisch werk	6
BOL BB Kapper	5
BOL MKF Onderwijsassistent	5
BOL niveau 1	
BOL BB Helpende zorg	8
BOL niveau 2 landbouw	
BOL ZB Dierverzorging	9
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	9
BBL ZB Vakbekw, Hovenier	9
BOL niveau 2 techniek	
BBL ZB Eerste autotechnicus	6
BOL niveau 2 economie	
BBL ZB Zelfstandig werkend gastheer/-vrouw	7
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	28
BOL ZB Verzorgende	16
BBL ZB Verzorgende	12
BBL ZB Sociaal-pedagogisch werk	7
BOL MKF Sociaal-pedagogisch werk	6
BOL niveau 3 landbouw	
BOL KF Dierverzorging	12
BOL KF Dierenassistent paraveterinair	7
BOL niveau 3 economie	
BOL Specialist ICT-beheerder	6
HBO B Bedrijfseconomie	6
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
BOL MKF Verpleegkundige	31
BBL MKF Verpleegkundige	15

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
BOL MKF Sociaal-pedagogisch werk	29
BOL MKF Onderwijsassistent	12
BBL MKF Sociaal-pedagogisch werk	7
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	8
BOL niveau 4 landbouw	
BOL KF Dierenassistent paraveterinair	8
HBO B Diermanagement	7
HBO B Dier- en veehouderij	7
HBO B Bos- en natuurbeheer	6
BOL niveau 4 techniek	
HBO B Communicatie	6
HBO B Graphic Design	5
BOL niveau 4 economie	
HBO B Bedrijfseconomie	6
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
HBO B Opleiding tot Verpleegkundige	25
HBO B Opl. tot Fysiotherapeut	5
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	28
HBO B Pedagogiek	13
HBO B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	12
HBO B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	9
HBO landbouw	
WO M Animal Sciences and Aquaculture	13
WO M Food Technology	5
WO M Management, Economics and Consumer Studies	5
HBO onderwijs	
HBO M Spec. Educational Needs: Leraar Speciaal Onderwijs	23
WO Pre-Master opleiding	16
WO B Pedagogische Wetenschappen	6
HBO Master Onderwijs	5
HBO techniek	
WO Pre-Master opleiding	31
HBO economie	
WO Pre-Master opleiding	42
HBO gezondheidszorg	
WO Pre-Master opleiding	21
HBO Master Gezondheidszorg	12
WO B Psychologie	5
HBO gedrag en maatschappij	
WO Pre-Master opleiding	26
WO B Psychologie	8
WO B Pedagogische Wetenschappen	6
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	5

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
HBO taal en cultuur	
HBO M Muziek	19
HBO Master Taal en Cultuur	6

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

In de tabel zijn alleen die opleidingen opgenomen die door ten minste 5% van de schoolverlaters worden gevolgd.

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
HAVO	
OVDB	29
ECABO	10
SVH	10
LOBAS	8
GOC	8
SVS	8
SVB	6
SOM	6
VaPro	6
VWO	
LOBAS	50
VMBO theoretische leerweg	
OVDB	28
ECABO	18
SVH	10
KOC	6
VMBO landbouw	
LOBAS	25
OVDB	24
SVH	8
ECABO	7
KOC	7
SOM	6
VMBO techniek	
SOM	30
SVB	14
INNOVAM	8
GOC	6
ECABO	6
VMBO economie	
SVH	25
ECABO	23
OVDB	11
Handel/L-OVD	9
SOM	5
VMBO gezondheidszorg	
OVDB	52
KOC	24
ECABO	6
BOL niveau 1	
OVDB	23
Handel/L-OVD	13
SOM	9
SVH	9
INNOVAM	6
GOC	6
BOL niveau 2 landbouw	
LOBAS	59
OVDB	13

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
BOL niveau 2 techniek	
SOM	31
INNOVAM	14
VOC/BETEX	10
GOC	7
ECABO	7
BOL niveau 2 economie	
ECABO	40
SVH	21
Handel/L-OVD	13
OVDB	6
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
OVDB	84
ECABO	6
BOL niveau 3 landbouw	
LOBAS	58
OVDB	13
SOM	8
SVB	5
VTL	5
BOL niveau 3 economie	
ECABO	49
Handel/L-OVD	14
OVDB	12
SOM	7
GOC	5
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
OVDB	64
KOC	14
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
OVDB	90
BOL niveau 4 landbouw	
LOBAS	70
OVDB	15
BOL niveau 4 techniek	
GOC	10
SVGB	10
VOC/BETEX	10
ECABO	10
SOM	6
KOC	6
BOL niveau 4 economie	
OVDB	19
Handel/L-OVD	11
SVH	11
KOC	8
LOBAS	6
VaPro	6
ECABO	6

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
OVDB	40
VOC/BETEX	11
ECABO	6
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
OVDB	58
LOBAS	8

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

In de tabel zijn alleen die kenniscentra opgenomen die door ten minste 5% van de schoolverlaters worden gevolgd.

Tabel A5.5

Oordeel van schoolverlaters over de aansluiting van de afgesloten opleiding met de vervolgopleiding

Opleidingssector	goed %	redelijk %	matig %	slecht %
HAVO/VWO	34	42	19	6
HAVO	32	41	20	7
VWO	36	43	17	5
VMBO	35	35	20	10
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	32	36	20	12
Gemengd	34	36	18	12
Kaderberoepsgericht	31	41	22	6
Basisberoepsgericht	48	26	15	11
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	32	34	24	9
Techniek	42	30	15	13
Economie	41	34	18	7
Gezondheidszorg	35	37	19	8
MBO	32	38	20	10
BOL	31	39	20	10
BOL niveau 1	41	40	16	3
BOL niveau 2	46	34	14	6
Landbouw	57	20	14	9
Techniek	44	27	15	14
Economie	48	37	11	4
Gezondheidszorg	42	38	16	4
BOL niveau 3	37	43	15	6
Landbouw	42	43	0	15
Economie	33	42	18	7
Gezondheidszorg	48	35	15	2
Gedrag en maatschappij	34	50	13	3
BOL niveau 4	24	39	24	13
Landbouw	32	38	23	7
Techniek	25	35	26	15
Economie	23	40	24	12
Gezondheidszorg	21	44	24	11
Gedrag en maatschappij	23	39	24	15
BBL	41	35	10	14
BBL niveau 3	36	48	8	8
BBL niveau 4	31	35	14	21
Totaal	36	38	18	9

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête: Hoe is de aansluiting tussen de gevolgde [...] opleiding en deze vervolgopleiding?

Tabel A6.1

Uitvallers en studiewisselaars

Opleidingssector	vervolgopleiding voortijdig verlaten %	studiewisselaar %
HAVO/VWO	21	18
HAVO	22	18
VWO	20	18
VMBO	11	8
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	10	9
Gemengd	11	11
Kaderberoepsgericht	12	9
Basisberoepsgericht	11	5
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	9	5
Techniek	10	7
Economie	13	10
Gezondheidszorg	13	8
MBO	10	3
BOL	11	4
BOL niveau 1	6	2
BOL niveau 2	9	3
Landbouw	2	1
Techniek	7	1
Economie	6	3
Gezondheidszorg	14	5
BOL niveau 3	9	1
Landbouw	8	0
Economie	5	1
Gezondheidszorg	8	0
Gedrag en maatschappij	10	1
BOL niveau 4	14	5
Landbouw	12	5
Techniek	14	5
Economie	13	6
Gezondheidszorg	13	5
Gedrag en maatschappij	16	4
BBL	8	2
BBL niveau 1	8	0
BBL niveau 2	4	2
BBL niveau 3	8	0
BBL niveau 4	23	5

Tabel A6.1

Uitvallers en studiewisselaars

Opleidingssector	vervolgopleiding voortijdig verlaten %	studiewisselaar %
HBO	7	0
Landbouw	2	0
Onderwijs	7	0
Techniek	9	1
Economie	6	0
Gezondheidszorg	5	0
Gedrag en maatschappij	11	0
Taal en cultuur	8	2
Totaal	13	9

Bron: ROA (SIS)

Tabel A7.1
Opleiding achteraf opnieuw kiezen: doorstroom naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %
VMBO	83	17
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	85	15
Gemengd	90	10
Kaderberoepsgericht	85	15
Basisberoepsgericht	75	25
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	83	17
Techniek	83	17
Economie	74	26
Gezondheidszorg	83	17
MBO	79	21
BOL	77	23
BOL niveau 1	73	27
BOL niveau 2	76	24
Landbouw	74	26
Techniek	81	19
Economie	74	26
Gezondheidszorg	75	25
BOL niveau 3	74	26
Landbouw	67	33
Economie	72	28
Gezondheidszorg	75	25
Gedrag en maatschappij	80	20
BOL niveau 4	78	22
Landbouw	84	16
Techniek	76	24
Economie	74	26
Gezondheidszorg	82	18
Gedrag en maatschappij	82	18
BBL	88	12
BBL niveau 1	100	0
BBL niveau 2	89	11
BBL niveau 3	86	14
BBL niveau 4	82	18
HBO	77	23
Landbouw	82	18
Onderwijs	88	12
Techniek	81	19
Economie	71	29
Gezondheidszorg	81	19
Gedrag en maatschappij	71	29
Taal en cultuur	82	18

Tabel A7.1

Opleiding achteraf opnieuw kiezen: doorstroom naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %
WO	87	13
Landbouw	85	15
Techniek	90	10
Economie	82	18
Gezondheidszorg	91	9
Gedrag en maatschappij	82	18
Taal en cultuur	84	16
Recht en openbare orde	89	11
Natuurwetenschappen	91	9
Totaal	81	19

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Tabel A8.1
Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HAVO	
Overheidsdiensten	17
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	15
Restaurants, cafetaria's e.d.	6
Ziekenhuizen	6
VWO	
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	12
Winkels in overige artikelen	8
Restaurants, cafetaria's e.d.	8
Kantines en catering	6
Geldscheppende financiële instellingen	6
Accountancy, belastingadvisering en administratie	6
Overheidsdiensten	6
VMBO theoretische leerweg	
Overheidsdiensten	13
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	11
Restaurants, cafetaria's e.d.	8
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	7
Winkels in overige artikelen	6
VMBO landbouw	
Winkels in overige artikelen	11
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	11
Restaurants, cafetaria's e.d.	10
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	6
Overheidsdiensten	6
VMBO techniek	
Bouwinstallatie	13
Overheidsdiensten	12
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	8
Dakbouw en overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw	7
Gespecialiseerde reparatie van auto's	6
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	6
VMBO economie	
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	14
Winkels in overige artikelen	10
Restaurants, cafetaria's e.d.	9
Callcenters	6
VMBO gezondheidszorg	
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	21
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	15
Winkels in overige artikelen	9
Overheidsdiensten	8
Restaurants, cafetaria's e.d.	7
BOL niveau 1	
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	21
Hotels e.d.	11
Reiniging	11
Overheidsdiensten	7
BOL niveau 2 landbouw	
Dienstverlening voor de landbouw; behandeling van gewassen en zaden na de oogst	12
Winkels in overige artikelen	12
Landschapsverzorging	12
Fokken en houden van dieren	8

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 2 techniek	
Handel in auto's en aanhangers, eventueel gecombineerd met reparatie	12
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	12
Bouwinstallatie	8
Bouw van overige civieltechnische werken	6
BOL niveau 2 economie	
Overheidsdiensten	21
Restaurants, cafetaria's e.d.	15
Particuliere beveiliging	9
Hotels e.d.	8
Winkels in overige artikelen	6
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
Verpleeghuizen	27
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	18
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	16
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	8
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	6
BOL niveau 3 landbouw	
Winkels in overige artikelen	30
Veterinaire dienstverlening	9
Fokken en houden van dieren	7
Slopen van bouwwerken, grondverzet en proefboren	7
Landschapsverzorging	7
BOL niveau 3 economie	
Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatietechnologie	13
Winkels in overige artikelen	9
Overheidsdiensten	5
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	21
Verpleeghuizen	15
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	14
Ziekenhuizen	12
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	12
Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg zonder overnachting	5
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	5
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	61
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	13
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	7
BOL niveau 4 landbouw	
Veterinaire dienstverlening	15
Winkels in overige artikelen	14
Landschapsverzorging	9
Fokken en houden van dieren	6
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	5
Openbaar bestuur	5
BOL niveau 4 techniek	
Winkels in overige artikelen	9
Reclamebureaus en handel in advertentieruimte en -tijd	9
Industrieel ontwerp en vormgeving	6

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 4 economie	
Winkels in overige artikelen	8
Hotels e.d.	7
Restaurants, cafetaria's e.d.	7
Accountancy, belastingadviesing en administratie	7
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	5
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
Ziekenhuizen	39
Medische en tandheelkundige praktijken	13
Winkels in overige artikelen	8
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	34
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	23
Primair en speciaal onderwijs	9
BBL niveau 1	
Vervaardiging van overige goederen	30
Groothandel in voedings- en genotmiddelen	8
Landschapsverzorging	5
BBL niveau 2 landbouw	
Landschapsverzorging	22
Vervaardiging van overige goederen	20
Teelt van eenjarige gewassen	12
Winkels in overige artikelen	7
BBL niveau 2 techniek	
Bouwinstallatie	13
Nationale post met universele dienstverplichting	11
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	10
Afwerking van gebouwen	6
Handel in auto's en aanhangers, eventueel gecombineerd met reparatie	6
Goederenvervoer over de weg	6
BBL niveau 2 economie	
Restaurants, cafetaria's e.d.	20
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	13
Winkels in overige artikelen	10
Overheidsdiensten	8
Particuliere beveiliging	6
BBL niveau 2 gezondheidszorg	
Verpleeghuizen	24
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	20
Verpleging, verzorging en begeleiding met overnachting	12
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	12
Ziekenhuizen	6
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	6
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	6
BBL niveau 3 landbouw	
Landschapsverzorging	23
Winkels in overige artikelen	18
Fokken en houden van dieren	9
Vervaardiging van overige goederen	9
Teelt van sierplanten	7

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 3 techniek	
Bouwinstallatie	14
Handel in auto's en aanhangers, eventueel gecombineerd met reparatie	14
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	10
BBL niveau 3 economie	
Restaurants, cafetaria's e.d.	30
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	12
Hotels e.d.	11
Winkels in overige artikelen	9
BBL niveau 3 gezondheidszorg	
Verpleeghuizen	22
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	22
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	20
Verpleging, verzorging en begeleiding met overnachting	9
Wellness en overige dienstverlening; uitvaartbranche	9
Ziekenhuizen	5
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	5
BBL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	74
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	15
BBL niveau 4 techniek	
Bouwinstallatie	16
Handel in auto's en aanhangers, eventueel gecombineerd met reparatie	14
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	11
Vervaardiging van brood, banketbakkerswerk en deegwaren	5
Vervaardiging van farmaceutische producten (geen grondstoffen)	5
Winkels in overige artikelen	5
Overheidsdiensten	5
BBL niveau 4 economie	
Winkels in overige artikelen	16
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels met een algemeen assortiment	9
Restaurants, cafetaria's e.d.	7
Openbaar bestuur	7
BBL niveau 4 gezondheidszorg	
Ziekenhuizen	56
Verpleeghuizen	13
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	11
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	8
BBL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	26
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	24
Primair en speciaal onderwijs	8
Jeugdzorg en maatschappelijke opvang met overnachting	8
Overheidsdiensten	5
Voortgezet onderwijs	5
Ziekenhuizen	5
Huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen	5
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	5
HBO landbouw	
Architecten, ingenieurs en technisch ontwerp en advies	9
Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	8
Openbaar bestuur	6

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HBO onderwijs	
Primair en speciaal onderwijs	70
Voortgezet onderwijs	16
HBO techniek	
Architecten, ingenieurs en technisch ontwerp en advies	16
Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatietechnologie	14
HBO economie	
Accountancy, belastingadvisering en administratie	8
Geldscheppende financiële instellingen	5
HBO gezondheidszorg	
Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg zonder overnachting	39
Ziekenhuizen	31
HBO gedrag en maatschappij	
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting niet specifiek gericht op ouderen en	22
Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten	13
Jeugdzorg en maatschappelijke opvang met overnachting	11
Ziekenhuizen	9
Maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten	5
HBO taal en cultuur	
Kunst	26
Industrieel ontwerp en vormgeving	16
Voortgezet onderwijs	7
Overig onderwijs	7

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

De bedrijven waarin de schoolverlaters werkzaam zijn, zijn geïnclassificeerd volgens de Standaard Bedrijfs Indeling van het CBS. Op het hier gepresenteerde niveau van bedrijfspgroepen worden in totaal 211 categorieën onderscheiden.

In de tabel zijn alleen die bedrijfspgroepen weergegeven waarin ten minste 5% van de schoolverlaters werkzaam is.

Tabel A8.2
Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HAVO	
Elementaire beroepen	18
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	13
Verkopers	10
Receptionisten en administratieve employés	8
Hulpkrachten horeca en verzorging	8
Commercieel employés	5
Winkeliers	5
Politieagenten, onderofficieren en beveiligingsemployés	5
VWO	
Verkopers	16
Hulpkrachten horeca en verzorging	10
Elementaire beroepen	8
Receptionisten en administratieve employés	6
Boekhouders en secretaresses	6
Commercieel employés	6
Assistent accountants	6
VMBO theoretische leerweg	
Verkopers	16
Elementaire beroepen	12
Hulpkrachten horeca en verzorging	11
Verzorgend personeel	10
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	8
Receptionisten en administratieve employés	7
VMBO landbouw	
Verkopers	15
Hulpkrachten horeca en verzorging	14
Verzorgend personeel	14
Elementaire beroepen	11
Agrarische arbeider	8
Monteurs	7
VMBO techniek	
Bouwvakkers	17
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	12
Elementaire beroepen	10
Aannemers en installateurs	8
Monteurs	8
Elektromonteurs	7
Metaalarbeiders	6
Monteurs en controleurs elektrotechnische producten	6
Chauffeurs	6
VMBO economie	
Verkopers	31
Hulpkrachten horeca en verzorging	13
Elementaire beroepen	9
Receptionisten en administratieve employés	6
VMBO gezondheidszorg	
Verkopers	29
Verzorgend personeel	24
Hulpkrachten horeca en verzorging	15
Elementaire beroepen	8
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	7

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 1	
Elementaire beroepen	23
Hulpkrachten horeca en verzorging	17
Verkopers	13
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	7
Monteurs	7
Elektromonteurs	7
BOL niveau 2 landbouw	
Agrarische arbeider	29
Verkopers	17
Elementaire beroepen	13
Agrarische bedrijfschoudeu	13
BOL niveau 2 techniek	
Monteurs	16
Elementaire beroepen	10
Aannemers en installateurs	8
Elektromonteurs	8
Programmeurs	8
Chauffeurs	6
BOL niveau 2 economie	
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	22
Hulpkrachten horeca en verzorging	18
Elementaire beroepen	9
Receptionisten en administratieve employés	9
Verkopers	9
Politieagenten, onderofficieren en beveiligingsemployés	6
Verzorgend personeel	5
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	55
Elementaire beroepen	16
Hulpkrachten horeca en verzorging	14
BOL niveau 3 landbouw	
Verkopers	20
Agrarische arbeider	18
Agrarische vakkrachten	18
Verzorgend personeel	7
BOL niveau 3 economie	
Programmeurs	18
Boekhouders en secretaresses	13
Verkopers	12
Commercieel employés	9
Hulpkrachten horeca en verzorging	6
Receptionisten en administratieve employés	5
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	58
Hulpkrachten horeca en verzorging	12
Verplegenden en doktersassistenten	11
Ziekenverzorgenden	7
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	69
Hulpkrachten horeca en verzorging	11
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	5

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 4 landbouw	
Verkopers	20
Verplegenden en doktersassistenten	14
Agrarische arbeider	11
Agrarische bedrijfshoofden	10
Elementaire beroepen	7
BOL niveau 4 techniek	
Grafisch ontwerpers	16
Aannemers en installateurs	12
Verkopers	8
Monteurs	6
Elektromonteurs	5
Commercieel employés	5
BOL niveau 4 economie	
Receptionisten en administratieve employés	17
Boekhouders en secretaresses	16
Commercieel employés	12
Verkopers	10
Hulpkrachten horeca en verzorging	5
Programmeurs	5
Winkeliers	5
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
Verplegenden en doktersassistenten	52
Verzorgend personeel	14
Apothekersassistenten en medisch laboranten	11
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	49
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	21
Hulpkrachten horeca en verzorging	7
BBL niveau 1	
Elementaire beroepen	27
Agrarische arbeiders	25
Hulpkrachten horeca en verzorging	8
Bouwvakkers	6
BBL niveau 2 landbouw	
Agrarische arbeider	32
Bouwvakkers	12
Weg- en waterbouwkundige vakkrachten	10
Monteurs	10
Agrarische vakkrachten	7
BBL niveau 2 techniek	
Chauffeurs	19
Aannemers en installateurs	17
Bouwvakkers	15
Elementaire beroepen	11
Monteurs	11
Elektromonteurs	6

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 2 economie	
Verkopers	23
Verzorgend personeel	19
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	9
Hulpkrachten horeca en verzorging	9
Winkeliers	8
Elementaire beroepen	6
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	5
BBL niveau 2 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	63
Hulpkrachten horeca en verzorging	20
BBL niveau 3 landbouw	
Agrarische arbeider	41
Agrarische vakkrachten	9
Agrarische bedrijfshoofden	9
Bouwvakkers	7
Procestechnische beroepen (mid)	7
BBL niveau 3 techniek	
Monteurs	26
Aannemers en installateurs	19
Bouwvakkers	10
Procestechnische beroepen (mid)	9
Elektromonteurs	8
Weg- en waterbouwkundige vakkrachten	6
BBL niveau 3 economie	
Verzorgend personeel	26
Verkopers	19
Hulpkrachten horeca en verzorging	14
Winkeliers	12
Boekhouders en secretaresses	9
BBL niveau 3 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	78
Hulpkrachten horeca en verzorging	6
Verpleeghulp en leerling-verpleegkundigen	5
Ziekenverzorgenden	5
BBL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	85
BBL niveau 4 techniek	
Monteurs	18
Aannemers en installateurs	13
Elektromonteurs	13
Procestechnische beroepen (mid)	8
Productieplanners	8
Bouwvakkers	5
Laboranten	5
Elektronicamonteurs	5
Apothekersassistenten en medisch laboranten	5
BBL niveau 4 economie	
Winkeliers	26
Verkopers	17
Boekhouders en secretaresses	13
Receptionisten en administratieve employés	7

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 4 gezondheidszorg	
Verplegenden en doktersassistenten	63
Verzorgend personeel	24
Apothekersassistenten en medisch laboranten	5
BBL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	49
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	32
Hulpkrachten horeca en verzorging	5
HBO landbouw	
Milieuhygienisten en agrarisch vertegenwoordigers	18
Commercieel medewerkers	8
Agrarische arbeider	6
Organisatie-adviseurs	6
HBO onderwijs	
Leraar basisonderwijs	71
Docenten sociale vakken (2e en 3e gr.)	7
HBO techniek	
Architecten en bouwkundig projectleiders	15
Systeemanalisten	14
Technisch systeemanalisten	11
Werktuigbouwkundig ontwerpers en hoofden technische dienst	10
Weg- en waterbouwkundig ontwerpers en projectleiders	5
HBO economie	
Commercieel medewerkers	22
Assistent accountants	14
Organisatie-adviseurs	10
Commercieel employés	7
Receptionisten en administratieve employés	6
HBO gezondheidszorg	
Therapeuten en verpleegkundigen	79
Verplegenden en doktersassistenten	5
HBO gedrag en maatschappij	
Sociaal-cultureel werkers	52
Verzorgend personeel	9
Hulpkrachten horeca en verzorging	8
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	6
HBO taal en cultuur	
Kunstenaars	48
Docenten talen en expressie	15

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

De beroepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn, zijn geïnclassificeerd volgens de Standaard Beroepenclassificatie 1992 van het CBS. Binnen de elementaire beroepen is hierbij door het ROA een nader onderscheid gemaakt. Bovendien zijn de namen van de beroepen verduidelijkt. Op het hier gepresenteerde niveau van beroepsgroepen worden in totaal 127 categorieën onderscheiden. In de tabel zijn alleen die beroepsgroepen weergegeven waarin ten minste 5% van de schoolverlaters werkzaam is.

Tabel A8.3

Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn

Opleidingssector	1 t/m 9 pers. %	10 t/m 24 pers. %	25 t/m 49 pers. %	50 t/m 99 pers. %	100 t/m 249 pers. %	250 t/m 999 pers. %	≥ 1000 pers. %
HAVO/VWO	8	10	7	5	4	10	56
HAVO	6	11	9	3	1	11	59
VWO	11	9	4	7	9	7	52
VMBO	26	10	13	12	12	8	19
<i>Naar leerweg</i>							
Theoretisch	19	12	15	11	11	10	23
Gemengd	21	1	10	11	14	9	35
Kaderberoepsgericht	30	13	13	12	8	7	16
Basisberoepsgericht	27	8	11	13	16	7	18
<i>Naar sector</i>							
Landbouw	26	16	6	19	12	6	15
Techniek	23	12	14	16	12	8	15
Economie	28	5	15	9	5	9	29
Gezondheidszorg	39	7	10	8	18	4	14
MBO	15	12	10	9	10	16	28
BOL	17	13	9	7	10	15	29
BOL niveau 1	21	21	14	7	7	7	24
BOL niveau 2	23	14	8	4	9	10	32
Landbouw	57	15	6			13	9
Techniek	35	21	0	3	12	7	21
Economie	10	8	13	3	10	4	52
Gezondheidszorg	16	14	10	8	8	22	21
BOL niveau 3	18	11	9	8	11	15	27
Landbouw	44	15	11	8	12	6	4
Techniek	-	-	-	-	-	-	-
Economie	22	8	7	11	7	13	32
Gezondheidszorg	17	4	7	8	12	18	33
Gedrag en maatschappij	7	23	13	7	10	18	22
BOL niveau 4	14	12	10	8	9	17	30
Landbouw	32	17	5	7	9	9	21
Techniek	17	16	14	9	11	12	21
Economie	15	13	14	11	11	14	22
Gezondheidszorg	13	9	5	1	2	17	52
Gedrag en maatschappij	7	8	6	12	12	27	29
BBL	14	11	10	10	10	18	27
BBL niveau 1	7	8	14	8	11	24	28
BBL niveau 2	17	11	12	10	11	16	25
Landbouw	29	6	18	0	16	16	15
Techniek	19	15	11	11	12	14	18
Economie	11	7	13	14	6	10	39
Gezondheidszorg	8	4	8	6	8	30	35

Tabel A8.3

Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn

Opleidingssector	1 t/m 9 pers. %	10 t/m 24 pers. %	25 t/m 49 pers. %	50 t/m 99 pers. %	100 t/m 249 pers. %	250 t/m 999 pers. %	≥ 1000 pers. %
BBL niveau 3	14	13	10	12	11	17	24
Landbouw	30	17	18	6	12	0	16
Techniek	-	-	-	-	-	-	-
Economie	5	10	13	23	15	17	17
Gezondheidszorg	4	5	3	9	9	25	44
Gedrag en maatschappij	7	29	7	4	7	30	15
BBL niveau 4	9	7	6	6	6	24	41
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-
Techniek	11	8	12	11	14	23	21
Economie	18	14	9	9	2	13	34
Gezondheidszorg	4	1		1	3	24	67
Gedrag en maatschappij	5	3	10	5	8	39	29
HBO	13	12	10	8	13	17	26
Landbouw	20	12	9	6	14	20	20
Onderwijs	6	24	24	11	17	13	5
Techniek	11	13	10	9	14	14	29
Economie	11	9	8	9	14	18	31
Gezondheidszorg	23	13	5	4	4	14	38
Gedrag en maatschappij	5	5	5	9	15	31	31
Taal en cultuur	50	12	8	7	12	7	4
Totaal	15	11	10	9	11	15	29

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Het betreft hier de grootte van de totale organisatie (inclusief eventuele andere vestigingen).

Tabel A8.4
Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	lager %	zelfde %	hoger %
HAVO/VWO	46	25	30
HAVO	41	32	28
VWO	52	15	33
VMBO	14	39	47
<i>Naar leerweg</i>			
Theoretisch	5	41	53
Gemengd	20	64	16
Kaderberoepsgericht	13	48	39
Basisberoepsgericht	21	27	52
<i>Naar sector</i>			
Landbouw	13	28	60
Techniek	18	41	41
Economie	22	39	39
Gezondheidszorg	14	39	47
MBO	29	61	10
BOL	22	69	9
BOL niveau 1	43	41	16
BOL niveau 2	32	45	23
Landbouw	14	69	16
Techniek	28	55	17
Economie	43	34	23
Gezondheidszorg	26	43	32
BOL niveau 3	23	74	2
Landbouw	41	59	-
Techniek	-	-	-
Economie	29	63	7
Gezondheidszorg	21	79	-
Gedrag en maatschappij	13	86	1
BOL niveau 4	15	79	6
Landbouw	28	68	4
Techniek	15	79	6
Economie	22	68	10
Gezondheidszorg	9	86	5
Gedrag en maatschappij	9	89	3
BBL	36	54	10
BBL niveau 1	49	36	15
BBL niveau 2	38	41	21
Landbouw	46	41	13
Techniek	40	39	22
Economie	43	38	20
Gezondheidszorg	24	55	21
BBL niveau 3	39	61	0
Landbouw	46	54	-
Techniek	52	48	-
Economie	48	52	-
Gezondheidszorg	24	76	-
Gedrag en maatschappij	-	96	4

Tabel A8.4

Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	lager %	zelfde %	hoger %
BBL niveau 4	18	79	3
Landbouw	-	-	-
Techniek	33	67	
Economie	33	62	5
Gezondheidszorg	5	92	3
Gedrag en maatschappij	8	89	3
HBO	18	80	2
Landbouw	21	78	1
Onderwijs	7	93	0
Techniek	11	87	2
Economie	20	77	3
Gezondheidszorg	17	82	1
Gedrag en maatschappij	33	67	1
Taal en cultuur	22	72	6
WO	33	64	3
Landbouw	36	62	2
Techniek	31	68	1
Economie	41	58	1
Gezondheidszorg	11	77	12
Gedrag en maatschappij	38	61	2
Taal en cultuur	58	39	2
Recht en openbare orde	21	77	2
Natuurwetenschappen	31	68	1
Totaal	26	62	12

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Vraag in de enquête:

Welk opleidingsniveau werd **door uw werkgever** voor deze functie minimaal vereist?

Tabel A8.5
Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	eigen/verwante richting %	geen/andere richting %
VMBO	51	49
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	43	57
Gemengd	34	66
Kaderberoepsgericht	48	52
Basisberoepsgericht	62	38
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	63	37
Techniek	60	40
Economie	38	62
Gezondheidszorg	54	46
MBO	70	30
BOL	71	29
BOL niveau 1	54	46
BOL niveau 2	58	42
Landbouw	53	47
Techniek	61	39
Economie	52	48
Gezondheidszorg	64	36
BOL niveau 3	76	24
Landbouw	56	44
Techniek	-	-
Economie	74	26
Gezondheidszorg	82	18
Gedrag en maatschappij	83	17
BOL niveau 4	76	24
Landbouw	67	33
Techniek	78	22
Economie	65	35
Gezondheidszorg	84	16
Gedrag en maatschappij	83	17
BBL	69	31
BBL niveau 1	41	59
BBL niveau 2	61	39
Landbouw	52	48
Techniek	62	38
Economie	50	50
Gezondheidszorg	73	27
BBL niveau 3	78	22
Landbouw	74	26
Techniek	71	29
Economie	69	31
Gezondheidszorg	90	10
Gedrag en maatschappij	96	4

Tabel A8.5

Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	eigen/verwante richting %	geen/andere richting %
BBL niveau 4	83	17
Landbouw	-	-
Techniek	84	16
Economie	61	39
Gezondheidszorg	91	9
Gedrag en maatschappij	95	5
HBO	80	20
Landbouw	75	25
Onderwijs	94	6
Techniek	87	13
Economie	65	35
Gezondheidszorg	93	7
Gedrag en maatschappij	88	12
Taal en cultuur	82	18
WO	73	27
Techniek	78	22
Economie	70	30
Gezondheidszorg	85	15
Gedrag en maatschappij	70	30
Taal en cultuur	54	46
Recht en openbare orde	81	19
Natuurwetenschappen	80	20
Totaal	70	30

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Vraag in de enquête:

Welke opleidingsrichting werd **door uw werkgever** voor deze functie vereist?

Tabel A8.6
Benutting van kennis en vaardigheden

Opleidingssector	%
VMBO	56
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	61
Gemengd	60
Kaderberoepsgericht	60
Basisberoepsgericht	49
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	54
Techniek	59
Economie	53
Gezondheidszorg	47
MBO	66
BOL	63
BOL niveau 1	44
BOL niveau 2	64
Landbouw	50
Techniek	65
Economie	62
Gezondheidszorg	70
BOL niveau 3	66
Landbouw	62
Techniek	-
Economie	56
Gezondheidszorg	74
Gedrag en maatschappij	70
BOL niveau 4	64
Landbouw	65
Techniek	59
Economie	50
Gezondheidszorg	75
Gedrag en maatschappij	72
BBL	68
BBL niveau 1	46
BBL niveau 2	66
Landbouw	55
Techniek	67
Economie	52
Gezondheidszorg	87
BBL niveau 3	71
Landbouw	72
Techniek	70
Economie	64
Gezondheidszorg	72
Gedrag en maatschappij	92

Tabel A8.6

Benutting van kennis en vaardigheden

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	76
Landbouw	-
Techniek	73
Economie	66
Gezondheidszorg	81
Gedrag en maatschappij	82
HBO	63
Landbouw	61
Onderwijs	83
Techniek	65
Economie	53
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	61
Totaal	64

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate worden in uw huidige functie uw kennis en vaardigheden benut (1 'helemaal niet' tot en met 5 'in sterke mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A8.7
 Kennis en vaardigheden schieten tekort

Opleidingssector	%
VMBO	11
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	13
Gemengd	2
Kaderberoepsgericht	12
Basisberoepsgericht	11
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	15
Techniek	8
Economie	6
Gezondheidszorg	17
MBO	11
BOL	12
BOL niveau 1	20
BOL niveau 2	11
Landbouw	14
Techniek	10
Economie	8
Gezondheidszorg	19
BOL niveau 3	9
Landbouw	17
Economie	5
Gezondheidszorg	9
Gedrag en maatschappij	12
BOL niveau 4	13
Landbouw	12
Techniek	14
Economie	10
Gezondheidszorg	18
Gedrag en maatschappij	10
BBL	11
BBL niveau 1	3
BBL niveau 2	11
Landbouw	6
Techniek	13
Economie	12
Gezondheidszorg	10
BBL niveau 3	11
Landbouw	17
Techniek	7
Economie	11
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	15
BBL niveau 4	12
Landbouw	-
Techniek	3
Economie	11
Gezondheidszorg	18
Gedrag en maatschappij	10

Tabel A8.7

Kennis en vaardigheden schieten tekort

Opleidingssector	%
HBO	6
Landbouw	5
Onderwijs	6
Techniek	5
Economie	6
Gezondheidszorg	7
Gedrag en maatschappij	5
Totaal	10

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate schieten uw kennis en vaardigheden tekort voor uw huidige functie (1 'helemaal niet' tot en met 5 'in sterke mate')? Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A8.8

Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie

Opleidingssector	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
VMBO	27	50	13	10
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	25	46	17	11
Gemengd	14	47	21	18
Kaderberoepsgericht	23	51	13	12
Basisberoepsgericht	33	52	10	5
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	25	48	15	12
Techniek	29	54	10	7
Economie	24	54	13	8
Gezondheidszorg	29	46	13	12
MBO	33	47	14	6
BOL	28	48	16	8
BOL niveau 1	28	40	10	22
BOL niveau 2	31	47	12	10
Landbouw	23	51	16	10
Techniek	25	51	12	12
Economie	34	44	9	13
Gezondheidszorg	37	45	15	2
BOL niveau 3	32	44	19	5
Landbouw	47	32	11	9
Techniek	-	-	-	-
Economie	23	53	18	6
Gezondheidszorg	33	47	19	2
Gedrag en maatschappij	37	37	23	3
BOL niveau 4	25	50	16	8
Landbouw	21	51	12	15
Techniek	17	55	17	11
Economie	27	46	16	11
Gezondheidszorg	29	44	23	5
Gedrag en maatschappij	30	56	12	3
BBL	37	47	12	4
BBL niveau 1	30	54	15	1
BBL niveau 2	40	43	12	6
Landbouw	36	32	26	5
Techniek	40	45	9	6
Economie	25	49	18	8
Gezondheidszorg	59	35	4	2
BBL niveau 3	37	48	12	3
Landbouw	46	39	11	3
Techniek	34	46	15	5
Economie	30	50	15	5
Gezondheidszorg	42	51	7	
Gedrag en maatschappij	41	59		

Tabel A8.8

Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie

Opleidingssector	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
BBL niveau 4	31	51	13	5
Landbouw	-	-	-	-
Techniek	33	54	13	
Economie	27	49	18	7
Gezondheidszorg	31	53	11	5
Gedrag en maatschappij	32	50	13	5
HBO	31	45	17	7
Landbouw	33	46	15	6
Onderwijs	42	45	10	3
Techniek	28	51	16	5
Economie	25	44	21	10
Gezondheidszorg	37	45	15	3
Gedrag en maatschappij	29	46	18	6
Taal en cultuur	40	33	13	15
Totaal	31	47	15	7

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

Hoe vindt u de aansluiting tussen uw [...] opleiding en uw huidige functie?

Tabel A8.9
Tevredenheid met huidige functie

Opleidingssector	%
VMBO	81
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	76
Gemengd	80
Kaderberoepsgericht	86
Basisberoepsgericht	81
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	73
Techniek	92
Economie	84
Gezondheidszorg	74
MBO	70
BOL	72
BOL niveau 1	69
BOL niveau 2	73
Landbouw	85
Techniek	76
Economie	71
Gezondheidszorg	66
BOL niveau 3	76
Landbouw	76
Techniek	-
Economie	81
Gezondheidszorg	73
Gedrag en maatschappij	76
BOL niveau 4	70
Landbouw	58
Techniek	69
Economie	65
Gezondheidszorg	77
Gedrag en maatschappij	74
BBL	68
BBL niveau 1	66
BBL niveau 2	68
Landbouw	63
Techniek	69
Economie	60
Gezondheidszorg	76
BBL niveau 3	67
Landbouw	74
Techniek	65
Economie	62
Gezondheidszorg	70
Gedrag en maatschappij	63

Tabel A8.9

Tevredenheid met huidige functie

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	71
Landbouw	-
Techniek	58
Economie	65
Gezondheidszorg	80
Gedrag en maatschappij	74
HBO	67
Landbouw	75
Onderwijs	75
Techniek	73
Economie	60
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	64
WO	80
Landbouw	79
Techniek	83
Economie	80
Gezondheidszorg	88
Gedrag en maatschappij	77
Taal en cultuur	70
Recht en openbare orde	79
Natuurwetenschappen	85
Totaal	72

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Vraag in de enquête:

Hoe tevreden bent u met uw huidige functie (1 'zeer ontevreden' tot en met 5 'zeer tevreden'. Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A9.1
 Werkloosheid

	aanbieden op arbeidsmarkt %	werkloosheid %
HAVO/VWO	10	16
HAVO	12	19
VWO	9	12
VMBO	28	6
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	17	7
Gemengd	21	9
Kaderberoepsgericht	33	8
Basisberoepsgericht	44	4
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	32	6
Techniek	53	2
Economie	34	10
Gezondheidszorg	28	7
MBO	74	6
BOL	59	10
BOL niveau 1	58	30
BOL niveau 2	57	12
Landbouw	67	18
Techniek	67	9
Economie	55	12
Gezondheidszorg	48	15
BOL niveau 3	71	11
Landbouw	63	13
Techniek	89	18
Economie	63	18
Gezondheidszorg	79	5
Gedrag en maatschappij	74	9
BOL niveau 4	56	6
Landbouw	57	6
Techniek	55	5
Economie	50	8
Gezondheidszorg	67	4
Gedrag en maatschappij	55	5
BBL	95	3
BBL niveau 1	90	9
BBL niveau 2	95	3
Landbouw	98	3
Techniek	96	4
Economie	93	3
Gezondheidszorg	91	0
BBL niveau 3	96	3
Landbouw	100	0
Techniek	98	2
Economie	93	10
Gezondheidszorg	95	0
Gedrag en maatschappij	93	4

Tabel A9.1

Werkloosheid

	aanbieden op arbeidsmarkt	werkloosheid
	%	%
BBL niveau 4	94	1
Landbouw	89	6
Techniek	95	0
Economie	98	2
Gezondheidszorg	95	1
Gedrag en maatschappij	89	0
HBO	83	6
Landbouw	84	5
Onderwijs	90	3
Techniek	78	6
Economie	78	8
Gezondheidszorg	90	2
Gedrag en maatschappij	87	4
Taal en cultuur	88	9
WO	94	5
Landbouw	96	9
Techniek	98	5
Economie	96	5
Gezondheidszorg	88	2
Gedrag en maatschappij	94	6
Taal en cultuur	89	8
Recht en openbare orde	94	9
Natuurwetenschappen	95	2
Totaal	54	6

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Het werkloosheidspercentage heeft betrekking op de werkloze beroepsbevolking: schoolverlaters zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar betaald werk. Daarbij is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie niet scholier of student is.

Tabel A9.2
Werkloosheid tot eerste baan

Opleidingssector	0 mnd. %	1-3 mnd. %	4-6 mnd. %	7-12 mnd. %	≥ 13 mnd. %	maanden
VMBO	92	3	3	2	0	0,4
<i>Naar leerweg</i>						
Theoretisch	95	4	0	0	0	0,1
Gemengd	91	0	9	0	0	0,5
Kaderberoepsgericht	91	4	0	4	0	0,5
Basisberoepsgericht	91	1	5	3	0	0,6
<i>Naar sector</i>						
Landbouw	93	5	1	2	0	0,4
Techniek	93	2	5	0	0	0,3
Economie	91	0	3	6	0	0,7
Gezondheidszorg	87	4	2	7	0	0,9
MBO	94	4	2	1	0	0,3
BOL	89	6	3	2	0	0,5
BOL niveau 1	72	11	10	3	3	1,7
BOL niveau 2	88	7	3	2	0	0,4
Landbouw	100	0	0	0	0	0,0
Techniek	95	4	0	0	0	0,1
Economie	86	9	2	3	0	0,5
Gezondheidszorg	78	12	8	2	0	0,8
BOL niveau 3	89	7	2	1	1	0,6
Landbouw	95	5	0	0	0	0,1
Techniek	-	-	-	-	-	-
Economie	79	18	0	2	2	0,7
Gezondheidszorg	96	2	1	0	1	0,3
Gedrag en maatschappij	89	2	5	2	2	1,1
BOL niveau 4	91	5	3	1	0	0,4
Landbouw	90	7	4	0	0	0,3
Techniek	93	4	2	1	0	0,3
Economie	86	9	2	2	0	0,5
Gezondheidszorg	95	3	1	0	1	0,2
Gedrag en maatschappij	91	3	4	2	0	0,5
BBL	97	1	0	1	0	0,1
BBL niveau 1	97	3	0	0	0	0,1
BBL niveau 2	97	2	0	1	0	0,1
Landbouw	90	6	3	0	0	0,3
Techniek	98	1	0	1	0	0,1
Economie	96	2	0	3	0	0,3
Gezondheidszorg	98	2	0	0	0	0,1
BBL niveau 3	97	1	1	1	0	0,2
Landbouw	100	0	0	0	0	0,0
Techniek	96	2	1	1	0	0,2
Economie	89	2	4	4	0	0,8
Gezondheidszorg	100	0	0	0	0	0,0
Gedrag en maatschappij	100	0	0	0	0	0,0

Tabel A9.2

Werkloosheid tot eerste baan

Opleidingssector	0 mnd. %	1-3 mnd. %	4-6 mnd. %	7-12 mnd. %	≥ 13 mnd. %	maanden
BBL niveau 4	100	0	0	0	0	0,0
Landbouw	-	-	-	-	-	-
Techniek	100	0	0	0	0	0,0
Economie	100	0	0	0	0	0,0
Gezondheidszorg	99	1	0	0	0	0,0
Gedrag en maatschappij	100	0	0	0	0	0,0
						0,1
HBO	79	14	5	2	1	0,9
Landbouw	82	14	3	0	1	0,5
Onderwijs	83	9	3	2	2	0,9
Techniek	84	11	3	1	1	0,6
Economie	73	17	6	3	1	1,0
Gezondheidszorg	85	10	3	1	1	0,6
Gedrag en maatschappij	77	15	6	2	0	0,8
Taal en cultuur	74	13	8	3	2	1,2
Totaal	89	6	3	2	0	0,5

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Tabel A9.3
 Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan

Opleidingssector	%
HAVO/VWO	13
HAVO	11
VWO	15
VMBO	6
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	7
Gemengd	0
Kaderberoepsgericht	7
Basisberoepsgericht	5
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	10
Techniek	3
Economie	9
Gezondheidszorg	6
MBO	12
BOL	14
BOL niveau 1	25
BOL niveau 2	15
Landbouw	11
Techniek	9
Economie	18
Gezondheidszorg	19
BOL niveau 3	14
Landbouw	13
Techniek	-
Economie	13
Gezondheidszorg	11
Gedrag en maatschappij	18
BOL niveau 4	13
Landbouw	19
Techniek	12
Economie	18
Gezondheidszorg	8
Gedrag en maatschappij	11
BBL	10
BBL niveau 1	3
BBL niveau 2	13
Landbouw	7
Techniek	15
Economie	14
Gezondheidszorg	8
BBL niveau 3	8
Landbouw	9
Techniek	6
Economie	11
Gezondheidszorg	8
Gedrag en maatschappij	15

Tabel A9.3

Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	11
Landbouw	-
Techniek	13
Economie	14
Gezondheidszorg	9
Gedrag en maatschappij	8
HBO	20
Landbouw	16
Onderwijs	15
Techniek	11
Economie	22
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	23
Taal en cultuur	49
Totaal	14

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Tabel A9.4
Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	leer/werk- overeenkomst %	uitzend-, oproepkracht %	loondienst werkgever %	bedrijf ouders/ partner %	eigen bedrijf/free-lance %
HAVO/VWO	15	15	68	2	0
HAVO	27	9	64	0	0
VWO	0	23	73	4	0
VMBO	47	7	44	1	1
<i>Naar leerweg</i>					
Theoretisch	44	9	46	0	0
Gemengd	41	0	58	0	0
Kaderberoepsgericht	45	2	51	2	0
Basisberoepsgericht	50	10	36	2	2
<i>Naar sector</i>					
Landbouw	60	4	34	1	1
Techniek	63	8	29	0	0
Economie	27	4	69	0	0
Gezondheidszorg	34	6	51	7	2
MBO	16	4	78	0	2
BOL	13	6	78	0	2
BOL niveau 1	30	7	51	0	12
BOL niveau 2	29	9	61	0	1
Landbouw	26	9	65	0	0
Techniek	39	7	54	0	1
Economie	23	9	66	0	2
Gezondheidszorg	28	10	62	0	0
BOL niveau 3	11	6	81	0	2
Landbouw	19	4	73	0	4
Techniek	-	-	-	-	-
Economie	5	4	90	0	0
Gezondheidszorg	14	4	79	0	2
Gedrag en maatschappij	10	10	77	1	3
BOL niveau 4	5	5	86	1	2
Landbouw	1	7	87	2	3
Techniek	3	4	88	2	4
Economie	8	7	82	1	2
Gezondheidszorg	10	5	83	1	1
Gedrag en maatschappij	2	6	91	0	1
BBL	18	2	78	0	1
BBL niveau 1	19	3	78	0	0
BBL niveau 2	20	3	76	0	1
Landbouw	19	6	71	0	3
Techniek	26	2	71	0	1
Economie	7	3	90	0	0
Gezondheidszorg	16	2	79	0	2

Tabel A9.4

Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	leer/werk- overeenkomst %	uitzend-, oproepkracht %	loondienst werkgever %	bedrijf ouders/ partner %	eigen bedrijf/free-lance %
BBL niveau 3	16	3	79	0	2
Landbouw	12	3	85	0	0
Techniek	13	3	80	1	3
Economie	14	2	84	0	0
Gezondheidszorg	20	3	75	0	1
Gedrag en maatschappij	29	0	71	0	0
BBL niveau 4	15	1	81	1	2
Landbouw	-	-	-	-	-
Techniek	10	0	87	0	3
Economie	14	5	73	5	5
Gezondheidszorg	24	1	74	0	0
Gedrag en maatschappij	11	0	89	0	0
HBO	0	6	87	0	6
Landbouw	0	4	87	1	7
Onderwijs	0	12	88	0	1
Techniek	0	4	92	0	4
Economie	0	7	88	1	4
Gezondheidszorg	0	4	93	0	3
Gedrag en maatschappij	0	5	94	0	1
Taal en cultuur	0	4	46	0	50
Totaal	16	6	75	1	3

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Tabel A9.5
 Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling

Opleidingssector	%
HAVO/VWO	42
HAVO	40
VWO	43
VMBO	63
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	56
Gemengd	77
Kaderberoepsgericht	50
Basisberoepsgericht	78
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	61
Techniek	65
Economie	69
Gezondheidszorg	64
MBO	34
BOL	46
BOL niveau 1	61
BOL niveau 2	54
Landbouw	53
Techniek	57
Economie	50
Gezondheidszorg	58
BOL niveau 3	43
Landbouw	53
Techniek	26
Economie	48
Gezondheidszorg	38
Gedrag en maatschappij	46
BOL niveau 4	44
Landbouw	55
Techniek	-
Economie	47
Gezondheidszorg	36
Gedrag en maatschappij	41
BBL	25
BBL niveau 1	20
BBL niveau 2	30
Landbouw	33
Techniek	29
Economie	41
Gezondheidszorg	17
BBL niveau 3	25
Landbouw	36
Techniek	20
Economie	36
Gezondheidszorg	21
Gedrag en maatschappij	42

Tabel A9.5

Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	13
Landbouw	-
Techniek	9
Economie	23
Gezondheidszorg	12
Gedrag en maatschappij	8
HBO	46
Landbouw	40
Onderwijs	51
Techniek	40
Economie	46
Gezondheidszorg	40
Gedrag en maatschappij	50
Taal en cultuur	59
Totaal	41

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Een flexibele aanstelling betreft een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een aanstelling in tijdelijke dienst.

Tabel A9.6
Beloning van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	gemiddeld bruto maandloon €	gemiddeld bruto uurloon €
HAVO/VWO	847	6,96
HAVO	838	6,19
VWO	862	8,04
VMBO	605	4,83
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	543	4,38
Gemengd	668	5,44
Kaderberoepsgericht	615	5,01
Basisberoepsgericht	635	4,93
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	597	4,68
Techniek	745	5,34
Economie	583	4,85
Gezondheidszorg	477	4,65
MBO	1.483	10,37
BOL	1.339	9,57
BOL niveau 1	877	6,57
BOL niveau 2	1.069	7,85
Landbouw	844	6,45
Techniek	1.123	7,54
Economie	1.134	8,04
Gezondheidszorg	967	8,43
BOL niveau 3	1.312	10,04
Landbouw	1.130	7,94
Techniek	-	-
Economie	1.462	9,60
Gezondheidszorg	1.245	10,11
Gedrag en maatschappij	1.263	10,75
BOL niveau 4	1.505	10,36
Landbouw	1.410	9,19
Techniek	1.775	10,93
Economie	1.428	9,42
Gezondheidszorg	1.549	10,91
Gedrag en maatschappij	1.310	10,71
BBL	1.613	11,09
BBL niveau 1	1.406	9,28
BBL niveau 2	1.508	10,12
Landbouw	1.372	9,01
Techniek	1.658	10,30
Economie	1.330	8,96
Gezondheidszorg	1.260	11,60

Tabel A9.6

Beloning van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	gemiddeld bruto maandloon €	gemiddeld bruto uurloon €
BBL niveau 3	1.669	11,72
Landbouw	1.660	11,16
Techniek	1.907	11,86
Economie	1.278	8,56
Gezondheidszorg	1.521	13,08
Gedrag en maatschappij	1.439	11,89
BBL niveau 4	1.861	13,13
Landbouw	-	-
Techniek	2.232	13,96
Economie	1.719	11,45
Gezondheidszorg	1.915	14,32
Gedrag en maatschappij	1.505	12,38
HBO	2.034	13,36
Landbouw	2.096	12,88
Onderwijs	1.936	13,48
Techniek	2.320	13,92
Economie	2.138	13,17
Gezondheidszorg	1.968	14,68
Gedrag en maatschappij	1.854	13,66
Taal en cultuur	1.357	10,43
WO	2.511	15,76
Landbouw	2.208	13,71
Techniek	2.703	15,92
Economie	2.795	16,35
Gezondheidszorg	2.738	16,88
Gedrag en maatschappij	2.309	15,72
Taal en cultuur	2.136	14,47
Recht en openbare orde	2.732	16,34
Natuurwetenschappen	2.437	15,02
Totaal	1.628	11,02

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

Dit betreft het bruto inkomen in de hoofdfunctie. Dit is inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Er is hier niet gecorrigeerd voor verschillen in leeftijd van de schoolverlaters.

Tabel A9.7
 Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijkse arbeidsduur

Opleidingssector	deeltijdaanstelling %	wekelijkse arbeidsduur uren
HAVO/VWO	58	28,8
HAVO	53	30,1
VWO	66	27,1
VMBO	65	29,2
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	68	28,1
Gemengd	67	28,7
Kaderberoepsgericht	56	30,0
Basisberoepsgericht	70	29,4
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	68	29,7
Techniek	49	33,8
Economie	67	27,9
Gezondheidszorg	87	24,0
MBO	42	33,3
BOL	47	32,4
BOL niveau 1	63	30,7
BOL niveau 2	52	31,6
Landbouw	47	32,6
Techniek	40	34,0
Economie	45	32,6
Gezondheidszorg	83	26,6
BOL niveau 3	51	31,4
Landbouw	33	34,3
Techniek	-	-
Economie	21	35,8
Gezondheidszorg	71	29,3
Gedrag en maatschappij	67	28,4
BOL niveau 4	42	33,3
Landbouw	31	35,1
Techniek	15	37,3
Economie	37	34,3
Gezondheidszorg	48	32,6
Gedrag en maatschappij	72	28,5
BBL	37	34,1
BBL niveau 1	33	34,5
BBL niveau 2	30	34,9
Landbouw	25	35,5
Techniek	13	37,7
Economie	45	33,4
Gezondheidszorg	77	26,1
BBL niveau 3	42	33,6
Landbouw	26	35,9
Techniek	9	38,2
Economie	47	34,2
Gezondheidszorg	85	27,3
Gedrag en maatschappij	77	27,3

Tabel A9.7

Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijkse arbeidsduur

Opleidingssector	deeltijdaanstelling %	wekelijkse arbeidsduur uren
BBL niveau 4	49	32,7
Landbouw	-	-
Techniek	10	38,2
Economie	33	34,8
Gezondheidszorg	69	30,5
Gedrag en maatschappij	75	28,1
HBO	29	36,3
Landbouw	21	39,1
Onderwijs	40	34,3
Techniek	7	39,2
Economie	14	37,8
Gezondheidszorg	56	32,8
Gedrag en maatschappij	60	32,2
Taal en cultuur	51	36,7
WO	20	38,0
Landbouw	15	39,0
Techniek	6	39,9
Economie	6	40,5
Gezondheidszorg	16	38,6
Gedrag en maatschappij	37	35,5
Taal en cultuur	37	35,7
Recht en openbare orde	9	39,2
Natuurwetenschappen	13	38,5
Totaal	39	34,0

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Toelichting

De arbeidsduur betreft zowel het aantal uren in de hoofdfunctie als het aantal uren in eventuele nevenfuncties (HBO en WO).

Een deeltijdaanstelling is een aanstelling met minder dan 33 arbeidsuren per week.

Tabel A9.8

Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt

Opleidingssector	%
VMBO	72
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	71
Gemengd	81
Kaderberoepsgericht	69
Basisberoepsgericht	74
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	66
Techniek	80
Economie	72
Gezondheidszorg	62
MBO	54
BOL	57
BOL niveau 1	51
BOL niveau 2	61
Landbouw	73
Techniek	51
Economie	67
Gezondheidszorg	60
BOL niveau 3	52
Landbouw	49
Techniek	-
Economie	61
Gezondheidszorg	48
Gedrag en maatschappij	47
BOL niveau 4	58
Landbouw	46
Techniek	67
Economie	56
Gezondheidszorg	66
Gedrag en maatschappij	49
BBL	51
BBL niveau 1	35
BBL niveau 2	49
Landbouw	42
Techniek	49
Economie	45
Gezondheidszorg	60
BBL niveau 3	53
Landbouw	50
Techniek	57
Economie	51
Gezondheidszorg	56
Gedrag en maatschappij	23

Tabel A9.8

Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	59
Landbouw	-
Techniek	59
Economie	60
Gezondheidszorg	67
Gedrag en maatschappij	42
HBO	51
Landbouw	56
Onderwijs	27
Techniek	65
Economie	58
Gezondheidszorg	49
Gedrag en maatschappij	42
Totaal	56

- = te weinig waarnemingen

Bron: ROA (SIS)

Toelichting

Vraag in de enquête:

Biedt uw functie goede carrièremogelijkheden? (1 'nauwelijks' tot en met 5 'heel veel'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A10.1
Opleiding achteraf opnieuw kiezen: intrede op de arbeidsmarkt

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %
HAVO/VWO	95	5
HAVO	95	5
VWO	94	6
VMBO	79	21
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	80	20
Gemengd	81	19
Kaderberoepsgericht	83	17
Basisberoepsgericht	74	26
<i>Naar sector</i>		17
Landbouw	82	18
Techniek	88	12
Economie	64	36
Gezondheidszorg	71	29
MBO	83	17
BOL	81	19
BOL niveau 1	76	24
BOL niveau 2	75	25
Landbouw	63	37
Techniek	77	23
Economie	76	24
Gezondheidszorg	75	25
BOL niveau 3	81	19
Landbouw	77	23
Economie	76	24
Gezondheidszorg	81	19
Gedrag en maatschappij	87	13
BOL niveau 4	83	17
Landbouw	78	22
Techniek	85	15
Economie	77	23
Gezondheidszorg	85	15
Gedrag en maatschappij	89	11
BBL	86	14
BBL niveau 1	88	12
BBL niveau 2	86	14
Landbouw	85	15
Techniek	90	10
Economie	72	28
Gezondheidszorg	89	11
BBL niveau 3	85	15
Landbouw	79	21
Techniek	83	17
Economie	75	25
Gezondheidszorg	91	9
Gedrag en maatschappij	92	8

Tabel A10.1

Opleiding achteraf opnieuw kiezen: intrede op de arbeidsmarkt

Opleidingssector	zelfde opleiding	andere opleiding
	%	%
BBL niveau 4	86	14
Techniek	85	15
Economie	78	22
Gezondheidszorg	88	12
Gedrag en maatschappij	94	6
HBO	80	20
Landbouw	81	19
Onderwijs	88	12
Techniek	84	16
Economie	71	29
Gezondheidszorg	86	14
Gedrag en maatschappij	79	21
Taal en cultuur	85	15
WO	87	13
Landbouw	82	18
Techniek	90	10
Economie	87	13
Gezondheidszorg	91	9
Gedrag en maatschappij	85	15
Taal en cultuur	83	17
Recht en openbare orde	90	10
Natuurwetenschappen	87	13
Totaal	83	17

Bron: ROA (SIS); VSNU/IVA, 2009

Tabel A11.1
Aantallen en respons

Opleidingssector	benaderde aantallen	responspercentage	ongewogen aantallen ¹⁾	gewogen aantallen
HAVO/VWO	5.173	37	1.896	73.763
HAVO	2.881	34	975	41.359
VWO	2.292	40	921	32.404
VMBO	10.301	28	2.791	89.898
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	3.340	30	991	38.643
Gemengd	749	34	252	5.689
Kaderberoepsgericht	3.035	28	848	24.035
Basisberoepsgericht	3.177	22	700	21.530
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	2.434	28	683	7.315
Techniek	1.293	19	246	14.137
Economie	1.642	25	395	11.649
Gezondheidszorg	1.592	31	476	18.153
MBO	26.509	19	5116	133.437
BOL	19.150	20	3880	83.030
BOL niveau 1	862	12	105	5.807
Landbouw	35	17	6	90
Techniek	119	13	15	835
Economie	631	12	75	4.323
Gezondheidszorg	77	12	9	559
BOL niveau 2	3.705	15	557	19.162
Landbouw	293	22	65	1.279
Techniek	907	13	117	4.714
Economie	1.460	14	206	7.501
Gezondheidszorg	1.044	16	169	5.668
BOL niveau 3	3.923	19	758	17.226
Landbouw	458	22	100	1.413
Techniek	275	11	31	630
Economie	1.217	16	189	5.742
Gezondheidszorg	841	25	208	4.461
Gedrag en maatschappij	1.132	20	230	4.980
BOL niveau 4	10.660	23	2460	40.836
Landbouw	787	29	225	2.598
Techniek	3.577	22	769	9.316
Economie	3.293	21	680	12.480
Gezondheidszorg	1.187	28	329	7.009
Gedrag en maatschappij	1.816	25	457	9.432
BBL	7.359	17	1236	50.407
BBL niveau 1	764	13	51	1.932
Landbouw	412	13	20	1.480
Techniek	160	13	20	1.247
Economie	168	12	4	241
Gezondheidszorg	24	17	95	4.900
BBL niveau 2	2.702	15	406	21.346
Landbouw	376	13	50	1.612
Techniek	1.374	14	194	11.943
Economie	667	15	100	4.610
Gezondheidszorg	285	22	62	3.181

Tabel A11.1

Aantallen en respons

Opleidingssector	benaderde aantallen	responspercentage	ongewogen aantallen ¹⁾	gewogen aantallen
BBL niveau 3	2.681	18	478	15.780
Landbouw	308	16	48	968
Techniek	1.160	16	185	6.988
Economie	516	16	82	2.334
Gezondheidszorg	559	23	131	4.412
Gedrag en maatschappij	138	23	32	1.077
BBL niveau 4	1.212	21	257	8.380
Landbouw	88	31	27	591
Techniek	274	16	44	1.540
Economie	336	16	54	1.838
Gezondheidszorg	295	29	87	2.908
Gedrag en maatschappij	216	21	44	1.471
HBO	39.839	37	13.614	49.550
Landbouw	1.147	43	466	2.439
Onderwijs	4.409	36	1.486	6.522
Techniek	6.921	37	2.387	8.442
Economie	15.520	35	5.030	19.030
Gezondheidszorg	3.885	41	1.522	4.050
Gedrag en maatschappij	4.977	37	1.769	5.942
Taal en cultuur	2.980	35	954	3.125
Totaal	81.822	30	23.417	346.648

Bron: ROA (SIS)

¹⁾ het aantal ingevulde vragenlijsten dat in het onderzoeksbestand is opgenomen.

